

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Diplomová práce

Polské potraviny na českém trhu

Vypracovala: Bc. Andrea Voříšková
Vedoucí práce: Ing. Hana Doležalová, Ph.D.

České Budějovice 2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Andrea VOŘÍŠKOVÁ**
Osobní číslo: **E13703**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Polské potraviny na českém trhu**
Zadávající katedra: **Katedra obchodu a cestovního ruchu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Práce vymezí základní parametry obchodní bilance mezi Polskem a Českou republikou v oblasti potravinářských komodit. Pozornost bude zaměřena na posouzení kvalitativní stránky potravin polské provenience a to zejména ve vztahu k nálezům dozorových orgánů na českém trhu.

Metodický postup:

1. Studium odborné literatury
2. Zpracování dat MZe, Celní správa ČR, ČSÚ (dovoz polských potravin), SZPI (kvalita polských potravin) a RASFF
3. Dotazníkové šetření (spotřebitelé a kompetentní organizace)
4. Formulace závěrů

Rámcová osnova:

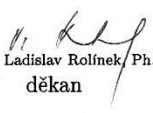
1. Úvod. 2. Literární rešerše. 3. Cíle a metody. 4. Analýza a syntéza poznatků z vlastního zkoumání. 5. Vlastní návrhy. 6. Závěr. 7. Seznam literatury.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **60 - 70 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

Valenta, O. & Hladík P. (2011). *Budoucnost kvality a bezpečnosti potravin v Česku.*
Praha: Technologické centrum Akademie věd ČR
Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2014 - 2020. Dostupné z
http://www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/publikace/2014_Strategie%20BP_2014-2020_web.pdf
Zpráva o výsledcích sledování a vyhodnocování cizorodých látek v potravních řetězcích v rezortu zemědělství v roce 2012. Dostupné z
http://www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/publikace/MCL_2012_MZe.pdf
www.eagris.cz
www.bezpecnostpotravin.cz

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Hana Doležalová, Ph.D.**
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání diplomové práce: **10. ledna 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2015**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

Ing. Viktor VOJTKO, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 6. března 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

10. dubna 2015

.....

Andrea Voříšková

Poděkování

Děkuji Ing. Haně Doležalové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této diplomové práce. Dále děkuji všem, kteří se podíleli na dotazníkovém šetření.

OBSAH

1 ÚVOD	4
2 LITERÁRNÍ REŠERŠE	5
2.1 Trh s potravinami v ČR.....	5
2.1.1 Základní pojmy.....	5
2.1.2 Právní úprava.....	6
2.1.3 Dozorové orgány	11
2.1.4 Kvalita a bezpečnost potravin.....	19
2.1.5 Označování potravin.....	29
2.1.6 Identifikace země původu potravin	31
2.2 Agrární zahraniční obchod ČR.....	33
2.2.1 Vymezení základních pojmů	33
2.2.2 Klasifikace zboží	34
2.2.3 Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR	34
2.2.4 Teritoriální struktura agrárního zahraničního obchodu ČR.....	38
2.2.5 Komoditní struktura agrárního zahraničního obchodu ČR.....	41
2.3 Polské potraviny na českém trhu.....	47
2.3.1 Zemědělsko-potravinářský průmysl Polska	47
2.3.2 Struktura dovozu polských potravin.....	49
2.3.3 Bezpečnost a kvalita polských potravin	54
3 CÍL A METODIKA	58
3.1 Cíl	58
3.2 Metodika	58
4 ANALYTICKÁ ČÁST	60
4.1 Dovoz potravin z Polska	60

4.1.1	Dovoz drůbežího masa z Polska.....	63
4.2	Bezpečnost polských potravin na českém trhu	67
4.2.1	Analýza databáze RASFF.....	67
4.2.2	Kauzy spojené s polskými potravinami.....	71
4.3	Vztah spotřebitelů k potravinám polského původu.....	75
4.3.1	Vyhodnocení spotřebitelského šetření.....	76
4.3.2	Vyhodnocení hypotéz.....	87
5	ZÁVĚR.....	89
I	Summary	91
II	Seznam použitých zdrojů.....	92
III	Seznam obrázků, tabulek a grafů	99
IV	Seznam příloh	102
V	Přílohy	103

Seznam použitých zkratk

AZO	Agrární zahraniční obchod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ES	Evropské společenství
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
KN	Kombinovaná nomenklatura
MZe	Ministerstvo zemědělství
NKM	Národní kontaktní místo
SVS	Státní veterinární správa
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
ZO	Zahraníční obchod

1 ÚVOD

Potraviny jsou nezbytnou součástí života každého člověka. Představují jednu z klíčových rolí ve zdravém vývoji, pocitu tělesné i duševní pohody a dlouhověkosti obyvatel. Proto je důležité udržovat jejich kvalitu na vysoké úrovni.

Tento fakt si lidé uvědomují čím dál tím více. Společně s tím kladou důraz na etiku výrobků, vliv na životní prostředí a na efektivnější využívání přírodních zdrojů a domácích surovin. Za účelem zajištění určitého standardu kvality a bezpečnosti potravin byly na úrovni mezinárodní, evropské i národní během času vytvářeny a přijímány normy, které tuto problematiku regulují. Odpovědností státu je pak nejen sestavit vhodný legislativní základ pro úpravu této oblasti, ale i zajistit efektivní kontrolu a dohled nad dodržováním stanovených pravidel.

Potravinářství je průmyslovým odvětvím svým způsobem specifickým, jelikož v žádném jiném odvětví není tolik faktorů, které vedou k přímé účasti spotřebitelů na tvorbě spotřebovaných výrobků. K ekonomice státu může přispívat potravinářství velmi významnou měrou, pokud je rozvinuto tak, že je schopno krýt z převážné části domácí spotřebu potravin a zároveň vyrábět pro export. V takovém případě je nezbytná velmi dobrá a promyšlená spolupráce uvnitř zemědělsko-potravinářského celku. Zásadní podíl na splnění těchto předpokladů má Ministerstvo zemědělství společně s Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Cílem této diplomové práce je vymezení základních parametrů obchodní bilance mezi Polskem a ČR v oblasti zemědělsko-potravinářské produkce. Pozornost je zaměřena na posouzení kvalitativní stránky potravin polské provenience, a to zejména k nálezům dozorových orgánů na českém trhu. Jsou zde také řešeny postoje spotřebitelů, které k potravinám polského původu zaujímají. Práce se zabývá v neposlední řadě celkovým agrárním zahraničním obchodem ČR, a to z pohledu teritoriální a komoditní struktury.

2 LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Trh s potravinami v ČR

Výroba potravin je v ČR klíčovým odvětvím zpracovatelského průmyslu, obdobně jako je tomu v celé EU. Význam potravinářské produkce spočívá především v zajištění výživy obyvatelstva zpracováním převážně tuzemské agrární produkce a výrobou zdravotně nezávadných, bezpečných a kvalitních potravin.

Vzrůstající trend prosazující se globalizace je považován za významný faktor, který negativně ovlivňuje český potravinářský průmysl. Na trhu se vyskytuje stále velmi vysoký podíl zahraničních potravin v důsledku politiky centrální nadnárodních řetězců. Následkem jejich dominantního postavení dochází k značnému tlaku na výrobce kvůli snižování cen, a to často na úkor kvality (Potravinářská komora, 2013).

2.1.1 Základní pojmy

Pro správné pochopení problematiky týkající se potravinového práva je nutné vymezit některé základní pojmy. Jsou definovány v § 2 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o potravinách“). Dne 1. 1. 2015 nabyla účinnost novela zákona o potravinách, díky níž byla většina definic těchto základních pojmů ze zákona vyňata a přenechána pouze v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin (dále jen „nařízení o obecných zásadách potravinového práva“).

Potravinou se dle nařízení o obecných zásadách potravinového práva rozumí jakákoli látka nebo výrobek, zpracované, částečně zpracované nebo nezpracované, které jsou určeny ke konzumaci člověkem nebo u nichž lze důvodně předpokládat, že je člověk bude konzumovat. Mezi potraviny dle tohoto nařízení patří nápoje, žvýkačky a jakékoli látky včetně vody, které se úmyslně přidávají do potraviny v průběhu její výroby, přípravy či zpracování. Potraviny naopak nezahrnují:

- krmiva;
- živá zvířata, pokud nejsou připravena pro uvedení na trh k lidské spotřebě;

- rostliny před sklizní;
- léčivé přípravky ve smyslu směrnic Rady 65/65/EHS a 92/73/EHS;
- kosmetické prostředky ve smyslu směrnice Rady 76/768/EHS;
- tabák a tabákové výrobky ve smyslu směrnice Rady 89/622/EHS;
- omamné a psychotropní látky ve smyslu Jednotné úmluvy Organizace spojených národů o omamných látkách z roku 1961 a Úmluvy Organizace spojených národů o psychotropních látkách z roku 1971;
- rezidua a kontaminující látky.

Potravinářský podnik je definován jako „veřejný nebo soukromý podnik, ziskový nebo neziskový, který vykonává činnost související s jakoukoli fází výroby, zpracování a distribuce potravin.“

Provozovatel potravinářského podniku je ve smyslu tohoto nařízení vymezen jako „fyzická nebo právnická osoba odpovědná za plnění požadavků potravinového práva v potravinářském podniku, který řídí.“

2.1.2 Právní úprava

V této kapitole budou uvedeny důležité prameny vymezující základní oblasti potravinového práva v ČR a v EU.

A. Potravinové právo EU

Pojem potravinové právo jako soubor právních norem upravující a regulující oblast potravin, především jejich bezpečnosti, označování atd. není v české legislativě konkrétně definován. Jedinou definici potravinového práva uvedenou přímo v právním předpise se nachází v **Nařízení ES 178/2002**, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. Z pohledu bezpečnosti potravin je toto nařízení základním legislativním předpisem.

Dle článku 3 se **potravinovým právem** rozumí právní a správní předpisy použitelné ve Společenství nebo na vnitrostátní úrovni pro potraviny obecně, a zejména pro

bezpečnost potravin. Jedním ze základních cílů potravinového práva je dosažení vysoké úrovně ochrany lidského života a zdraví.

Toto právo se vztahuje na všechny fáze výroby, zpracování a distribuce potravin a taktéž krmiv vyrobených pro zvířata určená k výrobě potravin nebo kterými se tato zvířata krmí.

Dodržování potravinového práva zajišťují členské státy. Zároveň sledují a ověřují, zda provozovatelé potravinářských a krmivářských podniků dodržují odpovídající požadavky ve všech fázích výroby, zpracování a distribuce. Tuto funkci plní prostřednictvím systému úředních kontrol, informování veřejnosti o bezpečnosti a riziku potravin a krmiv, dozoru nad bezpečností potravin a krmiv a dalších kontrolních činnostech v průběhu všech fází výroby, zpracování a distribuce. Sankce a jiná opatření aplikovaná při porušení tohoto práva a právních předpisů vztahující se ke krmivům stanovují rovněž členské státy.

Nařízení (ES) č. 178/2002 definuje v článku 18 termín **sledovatelnost**. Možnost sledování potravin, krmiv, zvířat určených k výrobě potravin a jiných látek určených nebo předpokládaných k přimísení do potravin nebo krmiva musí být zajištěna ve všech fázích výroby, zpracování i distribuce. Povinností potravinářských a krmivářských podniků je schopnost identifikace každé osoby, která jim potravinu, krmivo, hospodářské zvíře nebo látku pro přimísení do potravin či krmiva, dodala.

Odpovědnost za potraviny má podle tohoto nařízení provozovatel potravinářského podniku, který má povinnost stáhnout danou potravinu z trhu a uvědomit o tom příslušné orgány v okamžiku, kdy se domnívá či má důvod se domnívat, že potravina, kterou dovezl, vyprodukoval, zpracoval, vyrobil nebo distribuoval, není v souladu s požadavky na bezpečnost potravin. Toto se nevztahuje na situaci, kdy je již potravina pod bezprostřední kontrolou tohoto původního provozovatele potravinářského podniku. V případě, že se produkt již mohl dostat ke spotřebiteli, musí provozovatel přesně a účinně informovat spotřebitele o důvodu stažení. Zároveň, je-li to nezbytné, převezme zpět od spotřebitelů již dodané výrobky, pokud nepostačí k vysoké úrovni ochrany zdraví jiná opatření.

Soubor předpisů stanovující pravidla v oblasti hygieny potravin je nazýván jako tzv. „**hygienický balíček**“. Jsou v něm zahrnuta tato nařízení:

- Nařízení (ES) č. 853/2004, o hygieně potravin;

- Nařízení (ES) č. 853/2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu s cílem zajistit vysokou úroveň bezpečnosti potravin a veřejného zdraví;
- Nařízení (ES) č. 854/2004, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě a zvláštní pravidla pro čerstvé maso, mlže, mléko a mléčné výrobky.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004, o hygieně potravin, stanovuje obecná pravidla pro hygienu potravin vztahující se na provozovatele potravinářských podniků. V článku 1 je stanoveno, že primární odpovědnost za bezpečnost potravin nese právě provozovatel potravinářského podniku. Smyslem tohoto nařízení je zajištění hygieny potravin ve všech fázích výrobního procesu, tzv. od prvovýroby až po prodej konečnému spotřebiteli.

Hygienou potravin se pro účely tohoto nařízení dle článku 2 rozumí opatření a podmínky nezbytné pro omezování nebezpečí a pro zajištění vhodnosti potravin k lidské spotřebě s přihlédnutím k jejímu určenému použití.

Dále je v nařízení (ES) 852/2004 zakotvena zásada použití **systému HACCP** („Hazard Analysis and Critical Control Points“, neboli Analýza nebezpečí a kritické kontrolní body) na všech úrovních potravinového řetězce. Tento systém kritických kontrolních bodů slouží k zajištění zdravotní nezávadnosti potravin a pokrmů během všech činností souvisejících s jejich výrobou, zpracováním a distribucí. Zásady systému HACCP musejí uplatňovat provozovatelé potravinářských podniků s výjimkou těch, kteří provozují prvovýrobu.

Uplatňování zásad HACCP provozovateli potravinářských podniků však nenahrazuje úřední kontroly realizované příslušnými orgány („Hygiena potravin živočišného,“2009).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004, kterým se stanoví zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu, doplňuje pravidla vymezená v nařízení (ES) č. 852/2004.

Pokud to nařízení požaduje, musí mít produkty živočišného původu označení zdravotní nezávadnosti v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě. Jestliže produkt toto označení nemá, musí být opatřen

identifikačním označením před tím, než opustí výrobní zařízení, pokud je odstraněn jeho další obal nebo první obal nebo je dále zpracováván v jiném zařízení. Je nutné, aby byla značka čitelná, nesmazatelná a znaky snadno rozluštitelné. Na značce musí být uveden název země, ve které se zařízení nachází, pro ČR je to kód CZ. Kromě toho značka obsahuje schválení zařízení, a pokud označení umísťuje zařízení nacházející se v EU, musí být označení oválné a obsahovat písemnou zkratku Evropské unie, v případě ČR se používá ES. V závislosti na podobě obchodní úpravy různých produktů živočišného původu může být označení umístěno přímo na produkt, na první obal nebo na další obal, nebo může být natištěno na štítek, který je umístěn na produkt nebo na jeho obal („Označení zdravotní nezávadnosti“, 2013).

Další součástí „hygienického balíčku“ je **Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004**, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě. Vztahuje se na provozovatele potravinářských podniků, pro které platí Nařízení (ES) č. 883/2004.

Dle článku 2 tohoto nařízení se **úřední kontrolou** rozumí jakákoli forma kontroly, kterou provádí příslušný orgán s cílem ověřit dodržování potravinového práva, včetně předpisů o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat.

Součástí těchto úředních kontrol jsou audity správné hygienické praxe a zásad HACCP a rovněž zvláštní kontroly, jejichž požadavky jsou stanoveny dle odvětví - čerstvé maso, živí mlži, produkty rybolovu, mléko a mléčné výrobky („Úřední kontroly produktů“, 2010).

Mezi další důležité předpisy Společenství vztahující se k bezpečnosti potravin, včetně výroby a uvádění potravin do oběhu patří:

- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004**, kterým se upravují úřední kontroly potravin a krmiv tak, aby kontroly probíhaly ve všech fázích výroby a ve všech odvětvích;
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011, o poskytování informací o potravinách spotřebitelům;
- **Nařízení Komise (ES) č. 2073/2005**, o mikrobiologických kritériích pro potraviny, v platném znění;

- **Nařízení Komise (ES) č. 1881/2006**, kterým se stanoví maximální limity některých kontaminujících látek v potravinách, v platném znění;
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008**, o potravinářských přídatných látkách, v platném znění;
- **Směrnice 2002/99/ES**, kterou se stanoví veterinární předpisy pro produkci, zpracování, distribuci a dovoz produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě.

B. Potravinové právo v ČR

Stěžejním předpisem potravinového práva v ČR je **zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích** a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Vymezuje povinnosti podnikatelů a provozovatelů potravinářských podniků při výrobě potravin a tabákových výrobků a při jejich uvádění na trh.

1. ledna 2015 vstoupila v platnost **novela zákona o potravinách**. Jde o nejzásadnější úpravu potravinářské legislativy od vstupu České republiky do EU. Cílem této novely je zvýšení ochrany zdraví spotřebitelů včetně zlepšení jejich informovanosti.

Byly mimo jiné rozšířeny a pozměněny kompetence dozorových orgánů spadajících pod Ministerstvo zemědělství, Státní zemědělské a potravinářské inspekce (SZPI) a Státní veterinární správy (SVS). SVS nově vykonává dozor také nad uváděním nezpracovaných těl nebo částí těl živočichů, mléka, mleziva, vajec nebo včelích produktů na trh při poskytování stravovacích služeb. SZPI nově provádí dozor také při výrobě a uvádění potravin na trh včetně pokrmů při poskytování stravovacích služeb. Na kompetencích hygienické služby se nic nemění (Chýlková, 2014).

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů je právním předpisem vycházejícím z legislativy EU a definujícím zásady veterinární péče na území ČR.

V současnosti je k tomuto zákonu vydáno několik prováděcích vyhlášek a Nařízení vlády č. 125/2011 Sb., o stanovení informačních povinností příjemcům živočišných produktů v místě určení, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi další významné české předpisy patří:

- Zákon č. 146/ 2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- Vyhláška č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.3 Dozorové orgány

Úřední kontroly v celém potravinovém řetězci od prvovýroby až po prodej spotřebiteli vykonávají příslušné orgány státního dozoru neboli dozorové orgány.

Smyslem úředních kontrol je ověřit, zda jsou dodržována pravidla, která si kladou za cíl zejména:

- předcházení rizikům, která přímo či prostřednictvím životního prostředí ohrožují člověka a zvířata, tato rizika odstraňovat nebo snižovat na přijatelnou úroveň
- zabezpečovat čestné jednání v obchodu s krmivem a potravinami a hájit zájmy spotřebitelů, včetně označování krmiv a potravin a ostatních forem informování spotřebitelů („Dozorové orgány nad potravinami,“ 2011).

1. Dozorové orgány ministerstva zemědělství

Ministerstvo zemědělství je dle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ústředním orgánem státní správy mimo jiné pro zemědělství a potravinářský průmysl. Řídí Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci (SZPI), Státní veterinární správu České republiky (SVS), Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Českou plemenářskou inspekci, Státní pozemkový úřad a Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv.

Úlohou ministerstva není řídit nebo plánovat zemědělskou, lesnickou nebo potravinářskou výrobu, nýbrž vymezit příslušnými právními předpisy určité meze, v nichž se mohou podnikatelé pohybovat. Ministerstvo zemědělství vychází z vládní zemědělské politiky, z programového prohlášení vlády a ze Společné zemědělské politiky EU („O ministerstvu“, 2010).

A. Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI)

SPZI je organizační složka státu a je přímo podřízená Ministerstvu zemědělství. Vykonává státní dozor hlavně nad zdravotní nezávadností, jakostí a správným označováním potravin.

- Kontrolní činnost SZPI

SZPI kontroluje potraviny, suroviny potřebné k jejich výrobě, zemědělské výrobky a tabákové výrobky v rámci svých kompetencí. Tyto kompetence se týkají výroby, skladování, přepravy i prodeje včetně dovozu. Díky této obsáhlé a komplexně pojaté kontrole se může pozornost zaměřit na komodity, konkrétní látky nebo do míst, kde lze předpokládat nejvíce nedostatků. Jde tedy o **kontrolu cílenou**, jejímž záměrem není monitorování, ale ochrana ekonomických zájmů občanů a státu. Jedná se zejména o ochranu spotřebitele před zdravotně závadnými potravinami, před potravinami klamavě označenými, s prošlým datem použitelnosti nebo potravinami neznámého původu. Součástí cílené kontroly jsou i podmínky výroby a následného prodeje („Kontrolní činnost SZPI“, 2015).

Za bezpečnost a jakost potravin odpovídá provozovatel potravinářského podniku. Povinností SZPI není kontrolovat veškerou produkci potravin před uvedením na trh. Kontroly probíhají na základě analýzy rizika, tj. zaměřují se na nejrizikovější místa na trhu, a to jak u výrobců, dovozců či obchodníků.

Při rozhodování o uskutečnění kontroly se bere v úvahu co nejvíc dostupných informací. Mohou to být kritéria obecná nebo kritéria konkrétní, vyplývající z určitých konkrétních zjištění.

Priority při rozhodování o zacílení kontroly jsou postavené na hodnocení rizika. Hodnotí se:

- postavení komodity ve spotřebním koši;
- rizikovost komodity;
- rizikovost analytu;
- kontrolovaná osoba (objem její produkce);
- nové potraviny na trhu.

Mezi konkrétní kritéria při rozhodování o kontrole se řadí:

- poznatky z minulých kontrol;
- analýzy dat v informačním systému;
- aktuální zjištění inspektorů v terénu;

- zjištění jiných orgánů státní správy (hygienické služby, veterinární správy, policie, celní správy, živnostenského úřadu);
- podněty ze strany spotřebitelů;
- podněty z tisku, rozhlasu a televize a reklam;
- zjištění partnerských organizací v zahraničí;
- doporučení Evropské komise;
- informace ze systému rychlého varování RASFF atd.

Inspektoři SZPI odebírají při kontrole potravin vzorky z jednotlivých šarží výrobků. Odběr těchto vzorků musí být doložen podepsaným protokolem o odběru vzorků od kontrolované osoby. Inspektory odebrané vzorky jsou dány do laboratoří k rozborům podle zaměření kontroly. Vzorky potravin doručné na SPZI přímo spotřebitelem v rámci podání podnětu ke kontrole nemohou být předmětem rozborů uskutečňovaných v rámci úřední kontroly. O některých vzorcích se rozhoduje hned na místě šetřením bez laboratorního rozboru. Jde např. o kontrolu doby použitelnosti, doby minimální trvanlivosti či správnosti označování výrobků.

Součástí kontrolních činností je sepsání protokolu o kontrole, pomocí něhož je kontrolovaná osoba obeznámena s výsledky kontroly.

Klíčovou činností SPZI je **kontrola označování potravin a výrobků**. Výsledky kontroly označování zahrnují kontrolu údajů uvedených na obalech potravin a výrobků, na jejich vnějších obalech a na souvisejících dokumentech. Během kontroly označování se hodnotí, zda byly uvedeny všechny povinné údaje a zda byly uvedeny správným způsobem dle právních předpisů, dále také pravdivost uváděných údajů, zda je spotřebitel dobře informován o vlastnostech potravin, zda není uváděn v omyl či klamán (zda se nejedná o potraviny falšované). Kontroly označování se vztahují i na kontrolu dodržování dat použitelnosti dat minimální trvanlivosti.

Kontrola jakosti se uskutečňuje v přímé návaznosti na označování. Obsahuje kontrolu jakostních požadavků závazně stanovených právními předpisy nebo jakostních požadavků, které jsou provozovatelem deklarovány nad stanovený rámec právních předpisů.

Kontrola bezpečnosti potravin zahrnuje kontrolu mikrobiologických požadavků a kontrolu cizorodých látek, jako jsou např. chemické prvky, aditiva či rezidua pesticidů („Zpráva o činnosti SZPI,“ 2014).

Státní veterinární dozor

V různé podobě existuje na našem území již přes 100 let. V současné době spadá výlučně do působnosti orgánů veterinární správy (Státní veterinární správy, krajských veterinárních správ, Městské veterinární správy v Praze a Ústavu pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv). Státní veterinární dozor je nejdůležitějším a nejúčinnějším nástrojem k dosahování cílů a zásad veterinární péče. V rámci tohoto dozoru je stále více kladen důraz na princip prevence a odborné pomoci („Informační publikace SVS“, 2014).

B. Státní veterinární správa (SVS)

SVS je zřízena na základě zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů jako správní úřad v resortu Ministerstva zemědělství a orgán veterinární správy s působností v celé ČR.

Organizace ze zákona vykonává dozor nad zdravím zvířat, hlídá, aby nebyla týrána, kontroluje zdravotní nezávadnost potravin živočišného původu, chrání naše území před možným zavlečením nebezpečných nákaz nebo jejich nositelů. Zodpovídá přímo i nepřímo za zdraví občanů („O státní veterinární správě“, 2012).

SVS se skládá z Ústřední veterinární správy SVS (dále jen ÚVS), krajské veterinární správy (dále jen KVS) a Městské veterinární správy v Praze SVS. V čele SVS stojí ústřední ředitel, kterého jmenuje ministr zemědělství.

Působnost SVS je vymezena veterinárním zákonem a některými dalšími zákony, zejména:

- zákonem č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon);
- zákonem č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů;
- zákonem č. 91/1996 Sb., o krmivech ve znění pozdějších předpisů;

- zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu proti týrání zvířat, ve znění pozdějších předpisů;
- zákonem č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech);
- zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Působnost SVS vychází také z přímo použitelných předpisů EU, jestliže regulují úkoly a povinnosti veterinární správy členských států EU, popřípadě způsoby jejich plnění.

Veterinární péče zahrnuje:

- péči o zdraví zvířat a jejich ochranu zahrnující hlavně předcházení vzniku a šíření onemocnění přenosných přímo či nepřímo mezi zvířaty vnímavých druhů a jiných onemocnění zvířat, ochranu zdraví lidí před nemocemi přenosnými ze zvířat přímo na člověka;
- péči o zdravotní nezávadnost živočišných produktů a krmiv;
- ochranu před zavlečením nálezů zvířat a nemocí přenosných na člověka na území ČR a před dovozem zdravotně závadných živočišných produktů a krmiv ze zahraničí;
- ochranu životního prostředí před nepříznivými vlivy týkající se chovu zvířat, výrobou a zpracováním živočišných produktů a zároveň i ochranu zvířat a jejich produkce před riziky ze znečištěného životního prostředí,
- veterinární asanaci;
- státní veterinární dozor nad dodržováním povinností a požadavků stanovených právními předpisy a předpisy EU k zajištění výše uvedených úkolů. Při vykonávání dozoru se vyhledávají nedostatky, jejich příčiny a osoby za ně zodpovědné. Dle potřeby se ukládají závazné pokyny, jakým způsobem a v jakém časovém rozmezí mají být tyto zjištěné nedostatky odstraněny a zároveň se kontroluje plnění těchto pokynů („Informační publikace SVS“, 2014).

Činnost SVS v oblasti veterinární hygieny

Veterinární hygiena má v ČR tradici již mnoho let. Zpočátku spočívala pouze v prohlídce jatečných zvířat na jatkách a postupně se rozšiřovala o mikrobiologické a fyzikálně chemické metody, hodnocení jakosti a zdravotní nezávadnosti živočišných produktů. Dozorem nad výrobou, zpracováním, skladováním a přepravou surovin a potravin živočišného původu se veterinární hygiena začala zabývat na základě veterinárního zákona v roce 1961. Mezi hlavní činnosti v oblasti veterinární hygieny se řadí např. veterinární prohlídka jatečných zvířat před a po poražení, sledování reziduí chemických kontaminantů a mikroorganismů v produktech živočišného původu, kontrola zdravotní nezávadnosti a kvality výrobků živočišného původu a kontroly hygieny ve zpracovatelských závodech.

SVS má pod svou kontrolou celý potravinový řetězec od krmiv pro hospodářská zvířata přes jejich chov, výrobu potravin živočišného původu až po prodej konečnému spotřebiteli.

Četnost kontrol

Četnost kontrol prováděných SVS v potravinářských podnicích se stanovuje na základě:

- typu a objemu dané výroby;
- zásobovacího systému potravinářských podniků;
- rizikovosti potravin a cílové skupiny spotřebitelů;
- záznamů provozovatele týkajících se dodržování potravinového práva;
- výsledků a zjištěných závad z předchozích kontrol;
- výsledků auditu u provozovatelů potravinářských podniků („Informační publikace SVS“, 2014).

SVS provádí dozor nad více jak 5000 podniky, které zpracovávají produkty živočišného původu, nebo s nimi nějakým způsobem manipulují. Tyto podniky lze rozdělit dle různých hledisek. Nejčastěji se dělí podle komodity, kterou zpracovávají – např. masozpracující závody, jatka, mlékárny, zpracovny medu, vajec atd. Dle tohoto rozdělení jsou tyto podniky uveřejňovány na internetových stránkách SVS. Další početnou skupinou jsou podniky dozorované, ale nezveřejňované – typicky sem spadají maloobchodní prodejny.

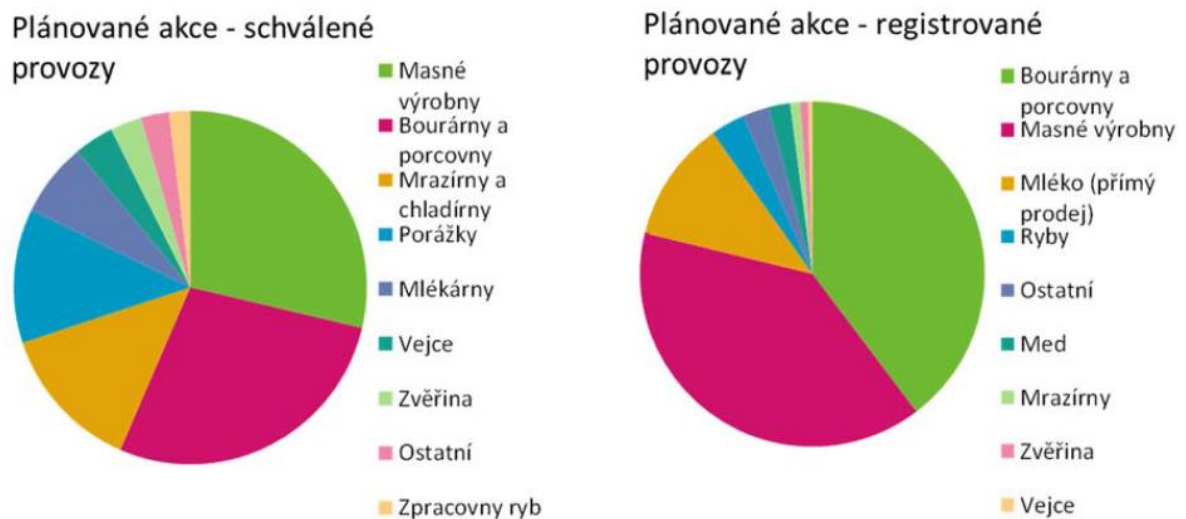
Členění podle druhu evidence vychází z toho, že podniky, které zpracovávají živočišné produkty, musí být schváleny dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004. U jiných podniků stačí registrace (podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004), např. prodejny. Další skupinu tvoří podniky evidované jen dle národní legislativy – např. producenti mléka, kteří je prodávají přímo spotřebitelům.

V dozorovaných schválených podnicích se plánuje s ohledem na vyhodnocení míry nebezpečí a rizik určitý počet kontrol. V roce 2012 bylo dle SVS těchto kontrol naplánováno 30 806. Bylo jich však uskutečněno ještě více (31 219) kvůli nutnosti v některých provozech frekvenci neplánovaně zvýšit („Výroční zpráva SZPI,“ 2013).

Dozorové akce lze rozdělit do těchto typů:

- **Plánované** – základní minimální frekvence kontrol je určena centrálně, změnit ji je možno na základě analýzy nebezpečí a jiných okolností;
- **Neplánované** – uskutečňovány při zjištění závady během plánované akce, na základě podnětu apod.
- **Mimořádné** – orientované na určitý konkrétní problém.

Obrázek 1- Dozorové akce v jednotlivých oblastech za rok 2013

Zdroj: www.eagri.cz

C. Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ)

Je zřízen Ministerstvem zemědělství ČR jako specializovaný orgán státní správy. Vykonává správní řízení a jiné správní činnosti, odborné a zkušební úkony, kontrolní

a dozorové činnosti v oblasti odrůdového zkušebnictví, krmiv, agrochemie, půdy a výživy rostlin, osiv a sadby pěstovaných rostlin, trvalých kultur (vinohradnictví a chmelařství), ochrany proti škodlivým organismům a v oblasti přípravků na ochranu rostlin („O ústavu (ÚKZÚZ),“ 2013).

D. Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv

Ústav plní úkoly dané zejména zákonem o léčivech a veterinárním zákonem v oblasti regulace výroby, kontroly jakosti, distribuce a používání veterinárních léčiv a veterinárních přípravků.

Svoji činností směřuje k zvýšení dostupnosti a bezpečnému používání účinných a kvalitních léčiv ve veterinární praxi a k informovanosti široké veterinární obce („O ÚSKVBL,“ 2013).

2. Dozorové orgány ministerstva zdravotnictví

Pod ministerstvo zdravotnictví spadají orgány ochrany veřejného zdraví. V souladu s kompetencemi definovanými v zákoně č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích a zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, provádí výkon státního dozoru při poskytování stravovacích služeb, zkoumání příčin poškození nebo ohrožení zdraví, zamezení šíření infekčních onemocnění či jiného poškození zdraví z potravin a v oblasti materiálů a předmětů určených pro styk s potravinami.

V případě výskytu onemocnění z potravin, nebo při podezření na jakékoli zdravotní potíže pravděpodobně způsobené konzumací potravin, mají orgány ochrany veřejného zdraví oprávnění provádět šetření v rámci celého potravinového řetězce.

Úřední kontroly provádí **14 krajských hygienických stanic**, které jsou samostatnými správními úřady řízené Ministerstvem zdravotnictví.

Jsou prováděny na základě:

- a) centrálních kontrolních plánů a cílených akcí vyhlášených hlavním hygienikem;
- b) regionálních akcí místně příslušných krajských hygienických stanic a
- c) ostatních akcí vyplývajících ze situace územního pracoviště (místní úroveň).

Frekvence kontrol se řídí plánem kontrolní činnosti a hodnocením rizika spojených s daným typem provozovny podle charakteru vykonávané činnosti a cílové skupiny

spotřebitelů. Úřední kontroly mohou být plánované či neplánované. Plán se sestavuje dle metodiky Hlavního hygienika ČR na základě „Metodiky pro sestavování kontrolních plánů“ pro daný rok. Cílem provádění kontrol podle těchto plánů je dosažení srovnatelného počtu kontrol ve všech krajích za určité období („Výsledky státního zdravotního,“ 2013).

2.1.4 Kvalita a bezpečnost potravin

Kvalita potravin

Pojem „kvalita“ (neboli „jakost“) má mnoho definic, které se již v minulosti pokoušela vymezit různými způsoby řada odborníků.

Za obecnou definici se však považuje definice dle normy ČSN ISO 9000:2006, která uvádí, že kvalita je „*stupeň splnění požadavků souborem inherentních charakteristik*“.

Nenadál, Petříková, Plura & Tošenovský (2008) tuto definici blíže vysvětlují takto:

- výraz „**stupeň**“ uvedený v definici činí z jakosti měřitelnou kategorii, jejíž úroveň jsme schopni rozlišovat;
- požadavky jsou obvykle dány kombinací požadavků externích zákazníků (tzn. jejich potřeb a očekávání), dalších zainteresovaných stran a také legislativy;
- výraz „**inherentní charakteristika**“ patří takovému znaku výrobku, služby apod., který je pro daný produkt typický.

Pojem *kvalita* bývá u potravin často značně diskutovanou problematikou. Podle zákona č. 110/1197 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích v aktuálním znění se jakostí rozumí „*soubor charakteristických vlastností jednotlivých druhů, skupin a podskupin potravin a tabákových výrobků, jejichž limity jsou stanoveny tímto zákonem, prováděcím právním předpisem anebo přímo použitelným předpisem Evropské unie*“.

Státní zemědělské a potravinářské inspekce definuje jakost potravin jako „závazné nebo deklarované jakostní požadavky analytické a jakostní požadavky senzorické“.

Valenta & Hladík (2011) uvádějí, že při hodnocení kvality jsou důležité tyto hlavní aspekty:

- **Nutriční, rep. fyziologická hodnota**, která zahrnuje nutričně žádoucí složky potravin, jako jsou živiny – proteiny, sacharidy a tuky, obsah vitaminů a minerálů,

antioxidantů, sušiny a vlákniny. Zahrnuje také nutričně nežádoucí látky, ke kterým patří rezidua pesticidů, nitráty a těžké kovy, mykotoxiny, rezidua léčiv, patogenní organizmy a alergeny. Zajištění fyziologicky adekvátní stravy pro obyvatelstvo je zvláště důležité při změně životního stylu, jaká v současné době probíhá.

- **Senzorická kvalita**, která je dána vzhledem, tj. barvou, tvarem, vůní, chutí, aromatem a konzistencí.
- **Funkční vhodnost**, která určuje, zda je produkt vhodný pro komerční, domácí nebo průmyslové účely. Mezi důležitá kritéria funkční kvality patří vaření, smažení, pečící vlastnosti, cena a doba přípravy.
- **Kvalita zpracování**, která zahrnuje množství přidaných látek při výrobě potravin, např. se jedná o aditiva, enzymy, mikroorganismy, GMO (geneticky modifikované organismy), ionizační záření.
- **Právní kvalita**, je dána standardy kvality, které musí potraviny splňovat a které jsou dány legislativními předpisy a regulacemi na národní a evropské úrovni.
- **Kvalita celého procesu**, která hodnotí vliv produkce potravin na životní prostředí od zemědělské produkce po zpracování. Zahrnuje tyto komponenty: využití zdrojů, funkci půdy, kvalitu vody, emise a globální oteplování, ochranu a chov zvířat, toxicitu, diverzitu druhů a biotopů, tvorbu krajiny a etická témata, jako je např. práce dětí.
- **Vnitřní kvalita** popisuje atributy, které nemohou být změřeny vědeckými metodami. Hodnotí potravinu jako součást většího celku.
- **Cenu** nelze zahrnout mezi hlavní aspekty, protože nemusí být vždy v souladu s kvalitou.

Bezpečnost potravin

Bezpečnost potravin, neboli zdravotní a hygienická nezávadnost, je vlastnost potravin zakotvená v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, konkrétně v článku 14 – Požadavky na bezpečnost potravin. Potravinu toto nařízení nepokládá za bezpečnou, pokud je považována za škodlivou pro zdraví či je nevhodnou k lidské spotřebě. Zda je potravina

škodlivá pro zdraví závisí na tom, jaké jsou pravděpodobné okamžité, krátkodobé nebo dlouhodobé účinky potraviny jak na zdraví osob, která jí konzumuje, tak i na zdraví dalších generací. V úvahu se také berou pravděpodobné kumulativní toxické účinky této potraviny a zvláštní zdravotní citlivost určité skupiny spotřebitelů, pokud je pro tuto skupinu potravina určena. Pro určení, zda není potravina vhodná k lidské spotřebě je potřeba brát v úvahu skutečnost, zda potravina s ohledem na své předpokládané použití není nepřijatelná pro lidskou spotřebu z důvodu kontaminace cizorodými nebo jinými látkami či z důvodu hniloby, kažení a rozkladu.

A. Bezpečnostní strategie EU

EU je jednotným trhem, kde existuje volný pohyb zboží, tedy kde lze zboží volně prodávat, což platí i pro potraviny. Spotřebitelé tak mají mnohem větší výběr za nižší ceny díky velké konkurenci na trhu. Současně to však znamená, že nejdůležitější pravidla kvality a bezpečnosti potravin musí být stanovena podle celoevropských právních předpisů. Zemědělská politika jako celek spadá navíc mezi pravomoci EU, díky čemuž může Unie ovlivňovat kvalitu a bezpečnost potravin pomocí pravidel a ekonomické podpory, které byly jednotlivými členskými státy dohodnuty.

Evropští občané jsou na základě předpisů EU chráněni pomocí jedněch z nejpřísnějších norem bezpečnosti potravin na světě.

Striktní dodržování těchto norem není však na současném moderním trhu jednoduché. Mezi nejdůležitější úkoly patří:

- Zabránit přenosu nemocí zvířat a rostlin do EU a jejich rozšiřování po jejím teritorium.
- Předejít přenosu nákazy ze zvířat a rostlin na člověka. V současnosti je známo více jak 200 nemocí, které mohou být v potravinovém řetězci takto přeneseny.
- Respektovat společná pravidla ochrany spotřebitelů a předcházet nekalé soutěži na území celé EU.
- Zajistit dobré životní podmínky pro zvířata.
- Zajistit jednoznačné informace o obsahu a původu potravin pro spotřebitele.
- Podílet se na tom, aby lidem nejen na území EU, ale i v celosvětovém rozsahu byly zabezpečeny dodávky nezávadných a kvalitních potravin. Vychází se přitom

z předpokladu, že do roku 2030 bude zapotřebí uživit 8 mld. lidí, jejichž poptávka po stravě bohaté na maso bude mít vzrůstající tendenci („Bezpečnost potravin,“ 2014).

Základní principy evropské politiky potravin jsou definovány v tzv. obecném potravinovém právu EU přijatém v roce 2002. Jeho cílem je usnadnit volný obchod s potravinami zajištěním shodných výhod vyplývajících z důkladné ochrany spotřebitelů všech členských států EU.

Potravinové právo EU řeší celou řadu otázek vztahující se k potravinám, zejména otázky týkající se jejich bezpečnosti, dostatečného informování o potravinách a dobrých životních podmínek zvířat. Zabývá se všemi částmi potravního řetězce od krmiva pro zvířata, výroby potravin až po jejich zpracování, skladování, přepravu, dovoz, vývoz a maloobchodní prodej. Toto komplexní pojetí zajišťuje to, že všechny potraviny i krmiva vyrobené a prodávané v EU lze vysledovat od „zemědělce až na stůl spotřebitele“, a že zákazníci jsou řádně informováni o složení potravin („Bezpečnost potravin,“ 2014).

B. Bezpečnost potravin v ČR

Jednou z priorit České republiky je již více než deset let bezpečnost potravin. Historicky první strategický dokument v oblasti bezpečnosti potravin – Strategie zajištění bezpečnosti (nezávadnosti) potravin v ČR byl přijat v roce 2001 usnesením vlády č. 1320 v reakci na publikování Bílé knihy o zdravotní nezávadnosti potravin a související kroky Evropské komise.

Díky celé řadě potravinových afér posledních let, které zasáhly EU včetně ČR, se značně zvýšil zájem veřejnosti a médií o otázky bezpečnosti a kvality potravin. Přestože je systém zajištění bezpečnosti potravin v EU považován za nejkompexnější na světě, stále má určité nedostatky, které tak umožňují vznik potravinových skandálů s mezinárodním dopadem. Příkladem mohou být kauzy spojené s polskými potravinami, které budou podrobně rozebrány níže, či metanolová aféra z roku 2012, která se celkovým rozsahem považuje za nejhorší mimořádnou událost související s potravinami v historii ČR. Tato událost způsobila ztrátu mnoha desítek lidských životů a zapříčinila značné ekonomické škody výrobcům a distributorům alkoholických nápojů. Během řešení tohoto rozsáhlého případu se prověřila spolupráce příslušných orgánů napříč jednotlivými rezorty. Ukázalo se, že tyto orgány spolu velice efektivně spolupracují.

V ČR je klíčovým dokumentem v oblasti bezpečnosti potravin Strategie zajištění bezpečnosti potravin a výživy 2014 – 2020 (Strategie), která navazuje na předchozí strategické dokumenty z let 2001, 2004, 2007 a 2010 („Strategie bezpečnosti a výživy“, 2014).

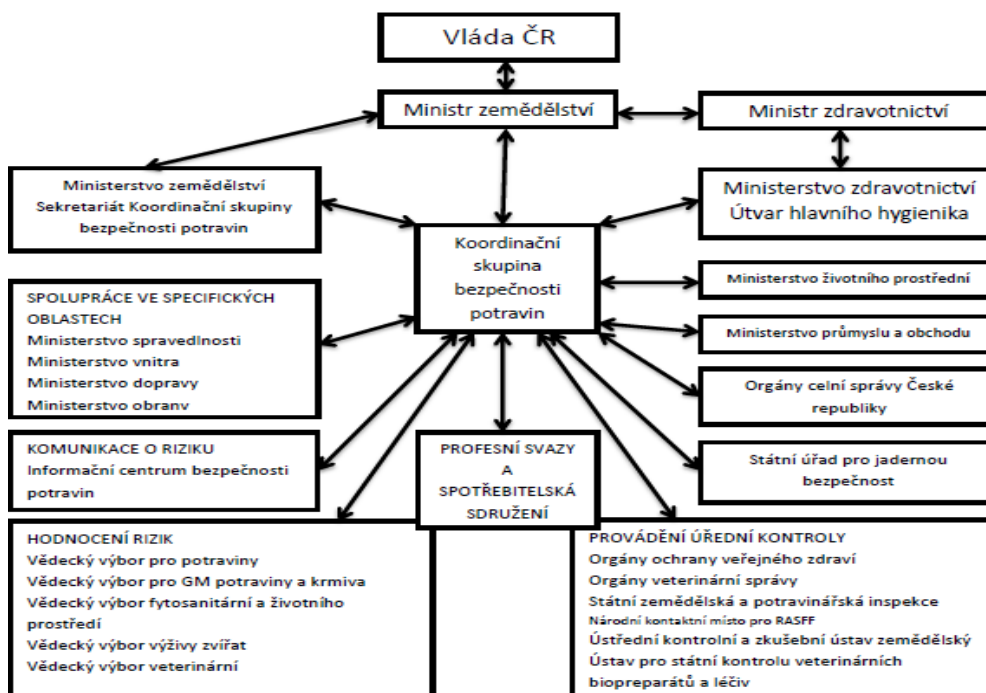
Cíle ČR v oblasti bezpečnosti potravin jsou umožnění výroby a uvádění pouze bezpečných potravin na trh, poskytování ověřených informací z oblasti bezpečnosti a kvality potravin a posílení ochrany spotřebitelů jsou hlavními cíli ČR v oblasti bezpečnosti potravin.

Strategický dokument si klade za cíl mimo stanovení priorit ČR v oblasti zajištění bezpečnosti potravin a v oblasti výživy také posílit důvěru veřejnosti v systém zajištění bezpečnosti potravin, v jejich bezpečnost, kvalitu a výživovou hodnotu.

Systém zajištění bezpečnosti potravin

Tak jako v ostatních zemích EU, tak i v ČR se odvíjí organizace systému zajištění bezpečnosti potravin z **analýzy rizik**. Tato analýza zahrnuje hodnocení a řízení rizik a komunikace o riziku. Tyto tři velké celky jsou uspořádány nezávisle na sobě, ale vzájemně se doplňují („Systém zajištění bezpečnosti,“ 2013).

Obrázek 2 – Schéma zajištění systému bezpečnosti v ČR

Zdroj: Strategie bezpečnosti a výživy 2014-2020, vlastní zpracování

Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA)

Evropský úřad pro bezpečnost potravin (European Food Safety Authority - EFSA) je úřadem Evropské unie zodpovědným za hodnocení rizik v oblasti bezpečnosti potravin a krmiv, výživy, zdraví a pohody zvířat, ochrany a zdraví rostlin. V těchto oblastech je úkolem EFSA, v úzké spolupráci s národními autoritami a dalšími zúčastněnými organizacemi a tělesy, poskytovat objektivní a nezávislé vědecky podložené poradenství a jasná sdělení založená na nejaktuálnějších vědeckých poznatcích a informacích o existujících a nově se objevujících rizicích.

Úkolem EFSA je zajišťovat unijním institucím a členskými státy co možná nejlepší a vědecká stanoviska pro přípravu legislativy (stanoviska nezávislá na politické vůli). Úřad podporuje a koordinuje vývoj jednotných metodik hodnocení rizika, vyhledává, sbírá a analyzuje vědecká data a provádí činnosti vedoucí k identifikaci a charakterizaci nově vzniklých rizik.

EFSA má čtyři orgány:

- **správní radu** (Management Board);
- **výkonného ředitele** a jeho sekretariát (Office of the Executive Director);
- **poradní sbor** (Advisory Forum);
- **vědecký výbor s vědeckými komisemi** (Scientific Committee & Expert Panels).

Jedná nezávisle na institucích Společenství, není řízen Evropskou komisí, ale svým **výkonným ředitelem**, který je jmenován správní radou na dobu pěti let („Evropský úřad pro bezpečnost,“ 2006).

Informační centrum bezpečnosti potravin (ICBP)

Pro komunikaci se spotřebiteli existuje od roku 2002 Informační centrum bezpečnosti potravin (ICBP), které provozuje Úřad pro potraviny Ministerstva zemědělství. Jeho základním úkolem je zpřístupňovat ověřené aktuální zprávy a novinky, ale také vědecky ověřené a podložené informace a zprávy o aktivitách všech výkonných organizací, orgánů státní správy, vědeckých výborů odborné i laické veřejnosti. ICBP úzce spolupracuje s Ministerstvem zdravotnictví. Zásadním úkolem ICBP je předávání informací veřejnosti ze systému RASFF (Valenta & Hladík, 2011).

System včasné výměny informací (RASFF)

RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) je systém rychlého varování pro potraviny a krmiva. Slouží pro sdílení informací o přímých či nepřímých rizicích ohrožujících zdraví lidí, zvířat a životní prostředí, která vznikají z potravin nebo krmiv. Hlášení sdílená systémem RASFF slouží zejména k zamezení uvedení rizikových potravin nebo krmiv do oběhu, případně k jejich stažení ze společného evropského trhu.

Vzájemně propojuje členské země EU a státy Evropského sdružení volného obchodu (Norsko, Island, Lichtenštejnsko, Švýcarsko) s Evropskou komisí a Evropským úřadem pro bezpečnost potravin EFSA (Ministerstvo zemědělství, 2014a).

RASFF je z hlediska legislativy zakotven v člancích 50-52 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002.

Výměna informací probíhá tak, že na základě oznámení existence přímého či nepřímého rizika členem této sítě, poskytne Komise neprodleně tuto informaci všem členům sítě. To umožní členským státům přijmout rychlé a vhodné opatření v rámci řízení rizika.

Podle článku 50 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, **oznámí členské státy Evropské komisi prostřednictvím systému RASFF:**

- a) všechna opatření, která přijmou s cílem omezit uvádění potraviny nebo krmiva na trh nebo je z trhu stáhnout popř. zajistit jejich zpětné převzetí, pokud již byly dodány spotřebitelům, z důvodu ochrany lidského zdraví před rizikem, které vyžaduje rychlé jednání;
- b) všechna doporučení profesionálním hospodářským subjektům nebo dohody s nimi uzavřené, které mají za cíl na základě dobrovolnosti nebo povinnosti dosáhnout toho, aby se z důvodu vážného rizika pro lidské zdraví vyžadujícího rychlé jednání zamezilo uvedení určité potraviny nebo krmiva na trh nebo jejich případnému užití nebo aby toto uvedení na trh či užití bylo omezeno nebo aby se na ně vztahovaly zvláštní podmínky;
- c) všechny případy odmítnutí šarže, kontejneru nebo nákladu potravin nebo krmiv příslušným orgánem na hraničním přechodu v Evropské unii, které má souvislost s přímým nebo nepřímým rizikem pro lidské zdraví.

Druhy oznámení:

Oznámení přijatá jsou oznámení, která přijala ČR z EK, a která se týkají závadného výrobku dovezeného do ČR z jiného členského státu a tento výrobek byl uveden na trh.

Oznámení odeslaná v rámci kontroly trhu jsou originálního oznámení z ČR do kontaktního místa Evropské komise z titulu nalezení závadného výrobku (suroviny, potraviny, krmiva) při kontrole v tržní síti.

Oznámení odeslaná v rámci kontroly dovozu (ze třetích zemí) značí originální oznámení NKM ČR (SZPI) na základě zachycení závadného výrobku při dovozu do ČR. Tímto typem oznámení se vzhledem k členství ČR i Polska v EU nebude tato podkapitola podrobněji zabývat.

Tabulka uvádí celkové počty oznámení související s ČR od roku 2004, tedy od té doby, kdy se stala členem EU a začalo se na ní vztahovat evropské potravinové právo.

Tabulka 1 – Celkový vývoj počtu oznámení týkajících se ČR, 2004-2013

Rok	Oznámení přijatá	Oznámení odeslaná kontrola trhu	Oznámení odeslaná kontrola dovozu	Celkem
2004	18	17	27	62
2005	51	38	7	96
2006	75	73	4	152
2007	76	72	2	150
2008	62	52	4	118
2009	118	60	9	187
2010	87	83	7	177
2011	97	93	4	194
2012	72	63	8	144
2013	103	56*	14	173*
změna oproti roku 2012	+43 %	-11 %	+75 %	+20 %

* Ve třech případech bylo odeslané oznámení týkající se kontroly na trhu z databáze EK staženo – tyto případy **nebyly do statistiky zahrnuty**.

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2014a

V rámci systému RASFF jsou rozpoznávány čtyři kategorie oznámení:

a) Varování (Alert notification)

Předmětem oznámení v této kategorii je rizikový výrobek – potravina, krmivo nebo materiál a předmět určený ke kontaktu s potravinami (Food Contact Materials – FCM), který znamená přímé nebo nepřímé riziko pro zdraví lidí nebo zvířat. Jde o výrobek, který je na trhu, a proto je potřeba okamžitě učinit navazující kroky v souladu s příslušnými právními předpisy a závaznými normami.

b) Informace (Information notification)

Předmětem tohoto oznámení je rizikový výrobek nesplňující některé chemické, fyzikální nebo biologické požadavky na zdravotní nezávadnost. U tohoto výrobku není předpokládán vznik akutních nepříznivých zdravotních následků, a proto není vyžadován okamžitý zásah – výrobek se se na trh nedostal nebo se tam již nevyskytuje.

Oznámení se zde rozlišuje na:

- „informační oznámení vyžadující další údaje“, kterým se rozumí informační oznámení ve spojení s produktem, který je nebo může být uváděn na trh v jiné členské zemi;
- informační oznámení zasílané na vědomí“, kterým se rozumí informační oznámení v souvislosti s produktem, který se vyskytuje pouze v oznamující členské zemi, nebo dosud nebyl uveden na trh, nebo již není na trhu.

c) Odmítnutí na hranicích (Border rejection notification)

Patří sem potraviny či krmiva, která jsou předmětem oznámení z důvodu zamítnutí na vstupu do EU z důvodu rizika.

d) Novinka (News notification)

Řadí se sem všechny druhy informací, které se vztahují k bezpečnosti výrobků, ale nebyly ohlášeny členským státem jako „Varování“, „Informace“ nebo „Odmítnutí na hranicích“, přesto jsou považovány za důležité pro dozorové orgány členských států

Fungování RASFF v ČR

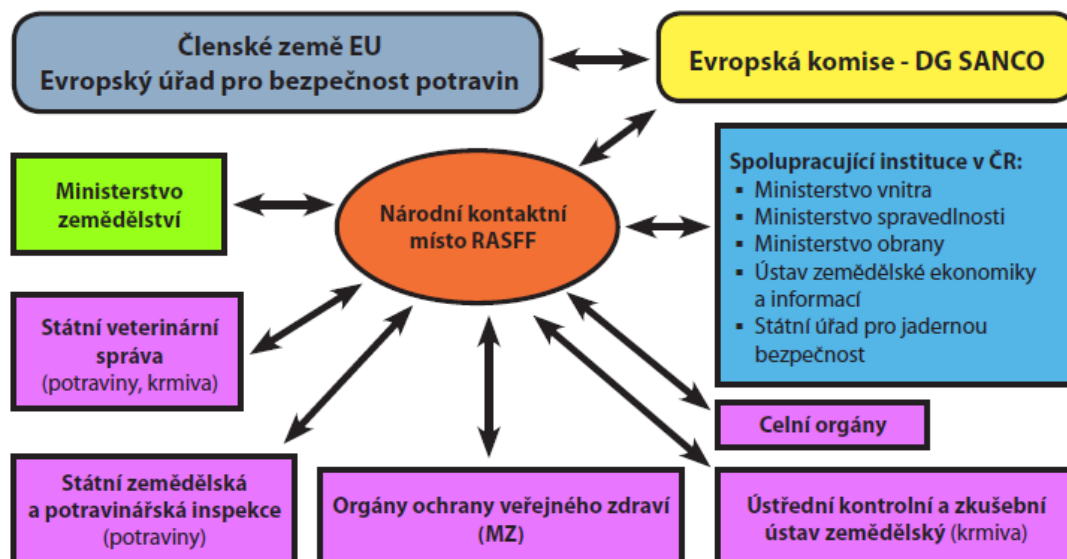
Zkušební provoz systému RASFF byl v ČR spuštěn v srpnu roku 2003. V současné době funguje v souladu s ustanovením § 18 odst. 2 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů a § 16b zákona č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů. Podrobně je upraven v nařízení vlády č. 98/2005 Sb., kterým se stanoví systém rychlého varování o vzniku rizika ohrožení zdraví lidí z potravin a krmiv.

Evropská komise komunikuje v jednotlivých členských státech s tzv. národními kontaktními místy. Národním kontaktním místem v ČR je dle § 15 odst. 4 zákona o potravinách SZPI. Ta dále komunikuje s členy sítě, resp. jejich kontaktními osobami. Celý tento systém v ČR koordinuje Ministerstvo zemědělství ČR, konkrétně Koordinační

skupiny bezpečnosti potravin ve spolupráci s ministerstvem zdravotnictví ČR (Ministerstvo zemědělství, 2014a).

Schéma fungování tohoto systému je znázorněn na Obrázku 3.

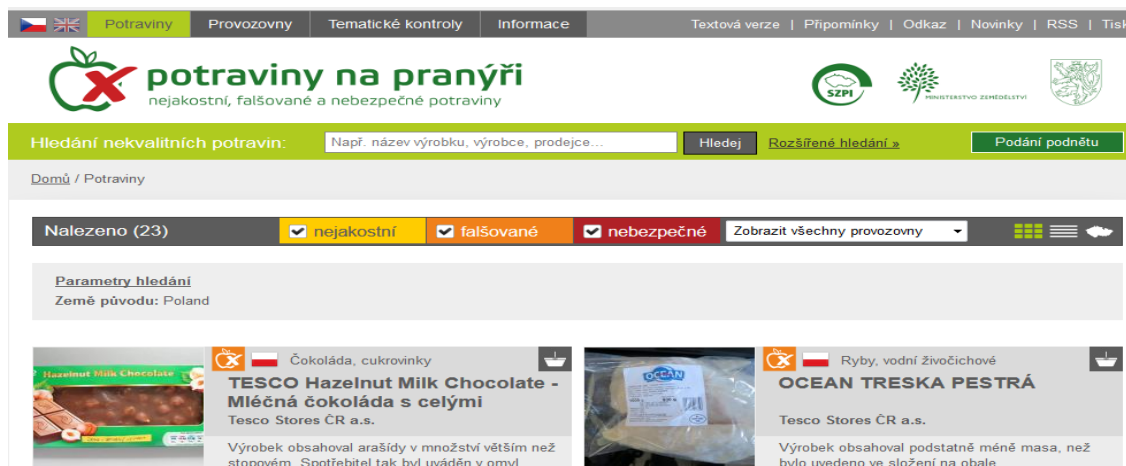
Obrázek 3 – Schéma fungování RASFF v ČR

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2014a

Potraviny na pranýři

Obrázek 4 – Internetové stránky potravinynapranryi.cz

Zdroj: www.potravinynapranryi.cz

Potraviny na pranýři je internetová aplikace na webových stránkách „potravinynapranryi.cz“, která byla spuštěná 10. 7. 2012. Impulzem pro její vznik byla zvyšující se míra nevyhovujících potravin v maloobchodní síti. Cílem projektu je

usnadnění orientace spotřebitelů na mnohdy nepřehledném trhu s potravinami a jeho ochrana. Zároveň jsou tím podpořeni poctivý prodejci a výrobci potravin. SPZI ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství na tento web zveřejňuje informace o nejakostních, nebezpečných a falšovaných potravinách.

Jsou zde dostupné aktuální a úředně uzavřená kontrolní zjištění SZPI. Spotřebitel se z této aplikace dozví veškeré informace k snadné identifikaci závadné potraviny. Zejména je uveden název potraviny, její výrobce a výrobní šarže, místo prodeje a země původu (Böhmová, 2012).

2.1.5 Označování potravin

„Záměrem označování potravin je zajištění ochrany zdraví a zájmů spotřebitelů prostřednictvím zpřístupnění důležitých informací o obsahu a složení výrobků.

Na konci roku 2011 vstoupilo v platnost nové Nařízení (EU) č. 1169/2011, o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, které pozměnilo stávající legislativu. Tyto pravidla pro označování potravin nabyly účinnosti 13. prosince 2014. Výjimku představuje ustanovení tohoto nařízení týkající se povinného uvádění výživových údajů, které bude použitelné až od 13. prosince 2016 Cílem tohoto je zlepšení ochrany spotřebitele, konkretizace některých ustanovení, a celkové zjednodušení a zpřehlednění legislativy (Chýlková, 2015).

Nařízení se týká potravinářských produktů určených pro konečné spotřebitele a pro provozovny veřejného stravování. Vztahuje se na potravinářské produkty určené pro konečného spotřebitele a produkty pro provozovny veřejného stravování. Většinu požadavků na označování potravin přejímá z dosavadních právních předpisů EU a snaží se napravit jejich roztržitost pomocí seskupení problematiky označování potravin do jediného předpisu. Přesto je přehlednost a výklad komplikován existencí řady dalších předpisů také upravujících tuto problematiku (Ministerstvo zemědělství, 2014b).

a) Označování balených potravin

Balené potraviny jsou balené přímo ve výrobním závodě.

Nařízení (EU) č. 1169/2011 vymezuje, které údaje musí být na balených potravinách vyznačeny. Jedná se o:

- název potraviny;
- seznam složek;
- alergeny;

- množství určitých složek nebo skupin složek (v případě jejich zdůraznění);
- čisté množství potravin;
- datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti;
- zvláštní podmínky uchovávání nebo podmínky použití;
- jméno nebo obchodní název a adresu PPP, který je za potraviny odpovědný;
- zemi původu nebo místo původu ve vyjmenovaných případech;
- návod k použití v případě potravin, kterou by bez tohoto návodu bylo obtížné odpovídajícím způsobem použít;
- u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % objemových skutečný obsah alkoholu v procentech objemových;
- výživové údaje;
- třída jakosti (ve stanovených případech).

Další povinné údaje u určitých druhů nebo skupin potravin jsou podle článku 10 nařízení (ES) č. 1169/2011 stanoveny v příloze III tohoto nařízení (Chýlková, 2013).

b) Označování nebalených potravin

U nebalených potravin je podle tohoto nařízení povinné uvádět minimálně informaci o přítomnosti alergenů. Členské státy však mohou oblast povinně uváděných údajů rozšířit. ČR na tuto skutečnost reagovala v rámci novely zákona o potravinách tím, že okruh povinně udávaných údajů rozšířila.

Požadavky nebalených potravin upravuje paragraf 8 zákona o potravinách. Rozlišuje tři způsoby poskytování povinných údajů – v těsné blízkosti nabízené potravin, jinde než v těsné blízkosti anebo jinou formou.

V těsné blízkosti takto prodávané potraviny musí být uvedeno:

- jméno nebo obchodní název a adresu sídla provozovatele potravinářského podniku, který potravinu vyrobil;
- údaj o množství hlavní složky v procentech hmotnostních, stanoví-li tak prováděcí právní předpis;
- údaj o třídě jakosti, stanoví-li tak prováděcí právní předpis nebo přímo použitelný předpis EU;
- název potravin;
- zemi nebo místo původu (nyní jen u čerstvého masa, event. dalších komodit, je-li tak stanoveno ve zvláštních právních předpisech);
- údaje podle čl. 10 odst. 1 nařízení (EU) č. 1169/2011.

Tyto údaje se nachází např. na cenovce v obslužném úseku nebo na cenovce u nebaleného pečiva.

Další povinné údaje, které musí být uvedené, avšak nemusí se nacházet v těsné blízkosti potraviny, jsou:

- datum použitelnosti nebo datum minimální trvanlivosti;
- údaj o alergenech a další údaje, stanoví-li tak prováděcí právní předpis nebo přímo použitelný předpis EU.

Dle § 8 odst. 4 je prodejce povinen na požádání sdělit údaj týkající se seznamu složek a údaj o množství zdůrazněné složky (Chýlková, 2014).

c) Označování zabalených potravin

Zabalené potraviny jsou potraviny, které byly zabalené v zázemí prodejny bez přítomnosti spotřebitele. Mezi povinné údaje na potravinách zabalených obvykle v tržní síti bez přítomnosti spotřebitele pro účely přímého prodeje patří:

- a) název provozovatele potravinářského podniku, který potravinu uvádí na trh;
- b) název potraviny;
- c) čisté množství;
- d) seznam složek;
- e) alergenní složky;
- f) země nebo místo původu (jen ve stanovených případech);
- g) zvláštní podmínky uchování, pokud je to nezbytné;
- h) jméno nebo obchodní název a adresa výrobce;
- i) datum použitelnosti nebo datum minimální trvanlivosti;
- j) třída jakosti (jen ve stanovených případech);
- k) procentní obsah hlavní složky (jen ve stanovených případech).

2.1.6 Identifikace země původu potravin

Země původu nebo místo provenience

Země původu je vymezena v nařízení (EHS) č. 2913/92 (článek 23 až 26 Nařízení (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství). Za potravinu pocházející

z určité země se považuje potravina, která byla zcela získána nebo vyrobena v této zemi. Pokud se na výrobě potraviny podílely dvě nebo více zemí, pochází ze země, kde došlo k poslednímu podstatnému hospodářsky zdůvodněnému zpracování nebo opracování. **Místo provenience** (neboli místo původu) je místo, o němž je uvedeno, že z něj potravina pochází, a které není „zemí původu“ ve smyslu článků 23 až 26 nařízení (EHS) č. 2913/92 (Štěpánek, 2014).

Z výše uvedených povinných údajů u balených, nebalených a zabalených potravin vyplývá, že údaj o zemi či místě původu zůstává nadále u většiny potravin dobrovolným údajem.

Uvedení země původu nebo místa provenience je povinné podle následujících nařízení:

- (EU) č. 1151/2012, o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin, ***v případech používání chráněných zeměpisných označení, chráněných označení původu a zaručeně tradičních specialit;***
- (ES) č. 607/2009 ***u některých vinařských produktů*** (podle nařízení (ES) č. 479/2008) ***v případech používání chráněných zeměpisných označení, chráněných označení původu a tradičních výrazů;***
- (ES) č. 1760/2000 ***o systému identifikace a evidence skotu, o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa, a sice u hovězího masa;***
- (EU) č. 543/2011 v případě ***nezpracovaného ovoce, zeleniny a brambor;*** tímto nařízením se provádí rámcové nařízení 1308/2013 o společné organizaci zemědělských trhů;
- (ES) č. 589/2008 v případě ***vajec*** (v rámci tzv. kódu producenta); tímto nařízením se provádí rámcové nařízení 1308/2013 o společné organizaci zemědělských trhů,
- (EU) č. 29/2012 ***u extra panenského olivového oleje a panenského olivového oleje.***
- (EU) 1169/2011:

Uvedení země původu u potravin je **dle nařízení (EU) 1169/2011 povinné:**

a) ***pokud by opomenutí tohoto údaje mohlo uvádět spotřebitele v omyl ohledně skutečné země původu nebo místa původu potraviny,*** obzvláště pokud by ostatní informace na potravině nasvědčovaly tomu, že potravina pochází z jiné země původu či místa provenience;

b) *u vepřového, skopového, kožího a drůbežního masa*, a to ve stavu čerstvém, chlazeném nebo zmrazeném.

Pravidla uvádění země chovu a země porážky v případě výše vyjmenovaných druhů masa dle nařízení (EU) č. 1169/2011 vymezuje nařízení (EU) č. 1337/2013. Jsou stanovena zejména v závislosti na době chovu zvířete v určité zemi. V případě, že je zvíře chováno postupně v odlišných zemích, uvádí se buď země s převažující dobou chovu nebo výčet zemí či údaj „v EU“ nebo „mimo EU“ (Chýlková, 2015).

2.2 Agrární zahraniční obchod ČR

2.2.1 Vymezení základních pojmů

Za zahraniční obchod je pokládán jak obchod se třetími zeměmi, tzv. *extraobchod*, tak obchod s ostatními členskými státy EU, tzv. *intraobchod*. Obchodní operace, které jsou realizovány na vnitrounijním trhu, tzv. mezi jednotlivými členy EU se v rámci Intrastatu¹ nazývají oficiálně „přijetí“ a „odeslání“. V této práci je však požíváno termínů „dovoz“ a „vývoz“ (Pohlová, 2014).

Obchodním obratem se rozumí součet dovozu a vývozu, jejich rozdíl se nazývá *saldo obchodní bilance*. Pokud hodnota vývozu převyšuje hodnotu dovozu, jedná se o *aktivní obchodní bilanci*, v opačném případě, tedy při vyšší hodnotě dovozu než vývozu, se jedná o *obchodní bilanci pasivní*.

Zahraněční obchod se sleduje ve dvojí struktuře, a to *teritoriální* (územní) a *komoditní* (zbožové). Závislost státu na zahraničním obchodu se zpravidla měří jako podíl vývozu na vyrobené produkci či podílu dovozu na spotřebované produkci. Charakter této závislosti záleží však hlavně na diverzifikaci, koncentraci a zbožové a územní skladbě zahraničního obchodu.

Zemí původu se rozumí země, ve které bylo zboží vyrobeno nebo zpracováno. **Země odeslání** je země, ze které bylo zboží zasláno. Většinou se jedná o zemi, ve které má sídlo dodavatel (Pohlová, 2014).

Český agrární dovoz je v této práci sledován dle země původu.

¹ Intrastat je statistický systém sledující pohyb zboží mezi členskými státy Evropské unie.

2.2.2 Klasifikace zboží

Harmonizovaný systém (HS) je široce používaná mezinárodní klasifikace zboží. Je rozdělena na 96 kapitol značených jako HS2 (2-místný numerický kód). Tyto kapitoly jsou dále děleny na čísla označená jako HS4 (4-místný numerický kód), a ty dále na HS6 (6-místný numerický kód).

Nařízením Rady (EHS) čl. 2658/87, o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku byla zavedena nomenklatura, nazývaná jako „**kombinovaná nomenklatura**“ anebo zkráceně „KN“, která je založena na Mezinárodní Úmluvě o Harmonizovaném systému popisu a číselného označování zboží (známém jako „Harmonizovaný systém“). Kombinovaná nomenklatura je tedy rozšíření harmonizovaného systému, které umožňuje podrobnější třídění zboží. Tato zbožová klasifikace EU je používána i v ČR. Podsložky Kombinované nomenklatury jsou značeny 8-místným numerickým kódem.

SITC je standardní mezinárodní obchodní klasifikace vydaná OSN. Tvoří jí 5-ti úrovněová numericky kódovaná hierarchická struktura. Jednotlivé úrovně se označují jako SITC1 až SITC5 („Standard International Trade, 2011“).

Celní sazebník EU

Do agrárního zboží patří položky celního sazebníku, zahrnuté v kapitolách 01 až 24 (Příloha 2). Zboží je v celním sazebníku EU klasifikováno podle již zmíněné 8-místné „kombinované nomenklatury“, která vychází z 6-místného „harmonizovaného systému popisu a číselného označování zboží“.

2.2.3 Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR

Podíl zemědělsko-potravinářských komodit na celkovém obratu zahraničního obchodu ČR se pohybuje v posledních letech okolo 5 %, jak dokumentuje následující Tabulka 2. Dovoz a vývoz agrárních komodit se na celkových dovozech a vývozech do České republiky podílí relativně malou měrou. Proporce se v čase příliš nemění. Z Tabulky 2 je možné vyčíst rostoucí trend těchto ukazatelů v letech 2010 – 2013. V roce 2014 došlo k mírnému poklesu.

Tabulka 2 – Podíl agrárního zahraničního obchodu na celkovém zahraničním obchodu ČR v letech 2010 – 2014

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014*
Podíl obratu AZO na obratu celkového ZO (%)	5,0	5,0	5,5	5,8	5,5
Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu (%)	4,2	4,2	4,8	5,1	5,0
Podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu (%)	5,8	5,8	6,3	6,5	6,2

Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování, *předběžná data (platí v celém textu)

Z údajů uvedených v Tabulce 3 je možno analyzovat, že obrat českého agrárního zahraničního obchodu (dále jen „AZO“) dlouhodobě stoupá. V roce 2014 došlo k meziročnímu růstu o 8,6 % a to jak v důsledku růstu vývozu, tak i dovozu. Přitom vývoz v meziročním srovnání se zvyšuje již čtvrtým rokem po sobě rychleji než dovoz.

Dle absolutních údajů dosáhl vývoz v roce 2014 hodnoty 178, 5 mld. Kč (zvýšení oproti roku 2013 o 11,8 mld. Kč, tzv. o 7,7 %). Dovoz zemědělského a potravinářského zboží se meziročně zvýšil o necelých 12 mld. Kč (o 6,5 %) na 196,5 mld. Kč. Díky tomu opět klesl v roce 2014 schodek AZO a dosáhl tak v nejnižší hodnoty od roku 2000 (Melichar, R., 2015).

Na zlepšení bilance se podle předsedy Zemědělského svazu Martina Pýchy podílelo především obchodování s obilím. Jeho přebytek vzrostl z 10 na 12 mld. Kč v roce 2014. Pozitivně působil také obchod s tabákovými výrobky, který loni vykázal přebytek 7 mld. Kč, v roce 2013 to byly 3 mld. Kč. Nepříznivým ukazatelem je naopak prohlubující se deficit u masa a masných produktů. Ten v roce 2014 vzrostl přibližně o 1 mld. na 18 mld. Kč (Schodek agrárního obchod, 2015).

Základní ukazatele vývoje AZO ČR shrnuje následující Tabulka 3.

Tabulka 3 – Základní charakteristika agrárního zahraničního obchodu ČR v letech 2010 – 2014

Rok	Vývoz		Dovoz		Obrat		Bilance	
	mil. Kč	Index (%)	mil. Kč	Index (%)	mil. Kč	Index (%)	mil. Kč	Index (%)
2010	105 364,2	103,6	140 007,8	104,7	245 372,0	104,2	-34 643,6	108,2
2011	120 380,7	114,3	156 673,6	111,9	277 054,3	112,9	-36 292,9	104,8
2012	148 308,5	123,2	173 025,7	110,4	321 334,2	116,0	-24 717,2	68,1
2013	160 594,1	108,3	184 674,0	106,7	345 268,1	107,4	-24 079,9	97,4
2014	178 543,8	111,2	196 501,6	106,4	375 045,4	108,6	-17 957,8	74,6

Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

ČR dováží výrazně více zemědělsko-potravinářské produkce, než kolik vyváží.

Nejhorší výsledek záporného agrárního salda byl dle ČSÚ od vzniku ČR v roce 2011, kdy dosáhl hodnoty -36 293 mil. Kč. Od tohoto okamžiku však dochází k jeho snižování, mezi lety 2011 – 2014 vykazovalo saldo zahraničního agrárního obchodu historicky největší snížení.

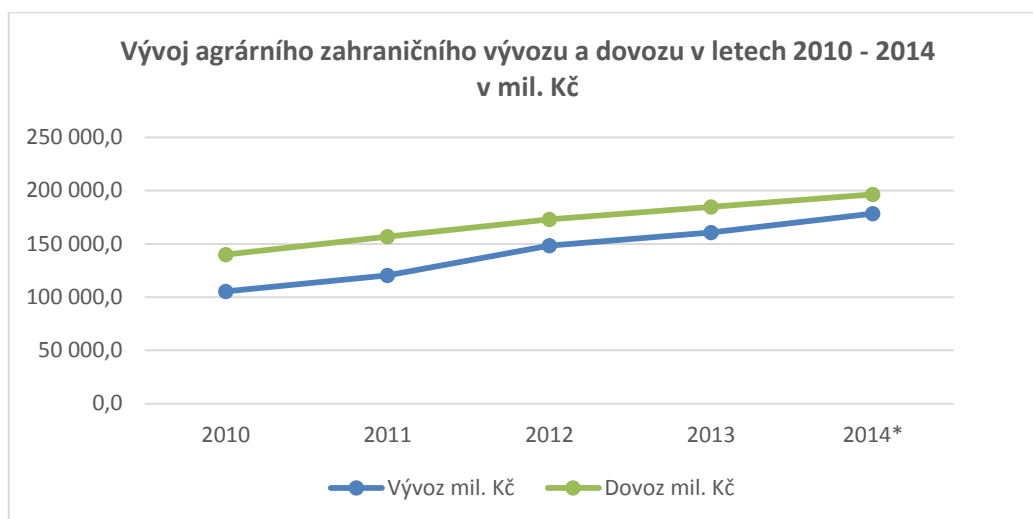
V roce 2014 dosáhlo agrární saldo ČR hodnoty -17,96 mld. Kč (Tabulka 3) Vysoké záporné agrární saldo se tak daří dlouhodobě snižovat, avšak např. u masa se toto záporné saldo neustále zvyšuje (mezi rokem 2013 a 2014 vrostlo z -17 mld. Kč na -18 mld. Kč) a nedaří se tento negativní trend změnit.

Kromě toho se nedaří zlepšovat strukturu agrárního zahraničního obchodu. Exportují se především laciné suroviny a zároveň se dováží výrobky s vyšší přidanou hodnotou. Příkladem je mléko a mléčné výrobky, u kterých roste hlavně vývoz, resp. kladné saldo u mléka jako suroviny, přičemž dovoz, resp. záporné saldo se u mléčných výrobků (bez mléka) zvyšuje. Již zmíněný trend snižování záporného agrárního salda je např. díky těmto komoditním skupinám: obiloviny, tabák a tabákové výrobky, které podle mezinárodní klasifikace patří také mezi 1. – 24. třídu zahrnující agrární komodity a potraviny. V roce 2013 dosahovalo saldo zahraničního obchodu s tabákem 3 mld. Kč, v roce 2014 to bylo již 7 mld. Kč („Vývoj agrárního zahraničního,“ 2015).

Z Grafu 1 je patrné, že agrární dovozy se neustále zvyšují, jsou ale stále více vyvažovány rostoucím agrárním vývozem.

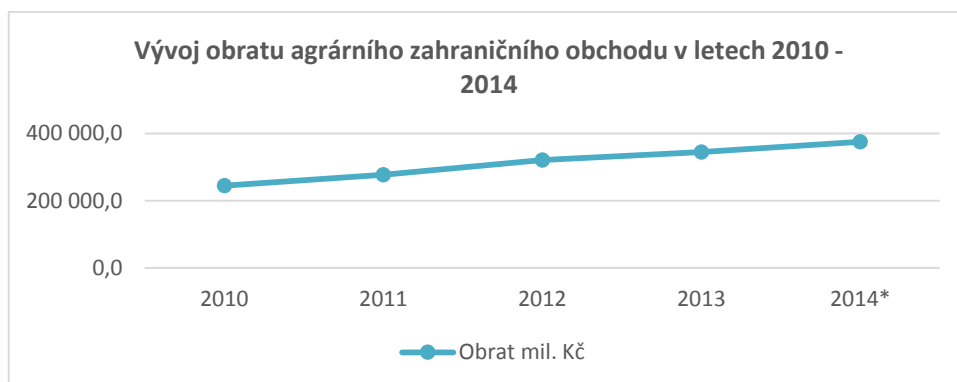
Vývojové trendy základních ukazatelů AZO (obrat, saldo, vývoz a dovoz) znázorňují následující Grafy 1, 2 a 3.

Graf 1 – Vývoj agrárního exportu a importu v letech 2010 – 2014 v mil. Kč

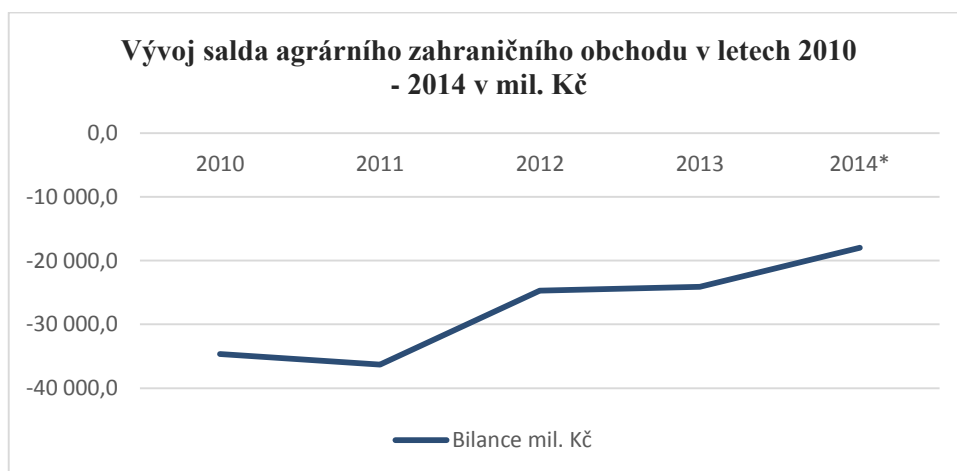
Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

Graf 2 – Vývoj obratu AZO ČR v letech 2010 – 2014 v mil. Kč

Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

Graf 3 – Vývoj salda AZO ČR v letech 2010 – 2014 v mil. Kč

Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

2.2.4 Teritoriální struktura agrárního zahraničního obchodu ČR

A. Teritoriální struktura českého agrárního zahraničního vývozu

Značná část českého agrárního vývozu směřuje na jednotný trh EU. V roce 2014 to bylo 91,5 %, z celkového zemědělského exportu, což oproti předchozímu roku 2013 (91,6 %) je téměř beze změny - viz Tabulka 4.

V roce 2013 vstoupilo do EU Chorvatsko, tudíž se počet členů navýšil na 28. Podíl EU na celkovém českém AZO se však díky tomuto výrazně nezměnil. Chorvatsko patřilo v rámci třetích zemí mezi významné obchodní partnery ČR jen na straně vývozu, avšak v souvislosti celkového agrárního obchodu se řadí k málo významným partnerům. Agrární obchod mezi ČR a Chorvatskem je vykazován dlouhodobě aktivní bilancí (Pohlová & Trdlicová, 2014).

Tabulka 4 - Nejvýznamnější odběratelé agrárního zboží z ČR podle roku 2014

Země/skupí na zemi	2010		2011		2012		2013		2014	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
EU 27 (28)	93 430,1	91,5	110 427,4	91,7	136 232,0	91,9	147 063,5	91,6	163 322,1	91,5
Slovensko	29 181,0	27,7	33 985,9	28,2	40 242,6	27,1	40 910,0	25,5	42 498,1	23,8
Německo	20 960,5	19,9	24 697,8	20,5	29 406,3	19,8	32 490,3	20,2	36 984,9	20,7
Polsko	10 391,1	9,9	13 141,9	10,9	16 640,0	11,2	17 618,9	11,0	19 463,3	10,9
Itálie	7 327,9	7,0	8 904,8	7,4	10 117,7	6,8	10 942,6	6,8	12 587,3	7,0
Rakousko	6 486,5	6,2	6 068,6	5,0	8 335,5	5,6	9 383,0	5,8	11 214,1	6,3
Maďarsko	4 399,4	4,2	5 069,3	4,2	6 833,1	4,6	6 816,8	4,2	8 127,2	4,6
Francie	2 773,9	2,6	2 764,3	2,3	4 018,7	2,7	4 833,5	3,0	6 691,4	3,7
Spojené království	3 172,0	3,0	3 188,5	2,6	4 348,6	2,9	5 188,2	3,2	4 903,9	2,7
Nizozemsko	1 804,0	1,7	2 017,3	1,7	2 514,3	1,7	3 462,1	2,2	3 445,0	1,9
Rumunsko	1 785,2	1,7	2 288,0	1,9	2 558,9	1,7	2 871,7	1,8	3 168,3	1,8
Belgie	1 646,6	1,6	1 957,5	1,6	2 346,8	1,6	2 387,2	1,5	2 928,3	1,6
Třetí země	8 934,2	8,5	9 953,3	8,3	12 076,5	8,1	13 530,6	8,4	15 221,7	8,5
Rusko	1 623,7	1,5	1 867,5	1,6	2 213,4	1,5	2 451,9	1,5	2 963,9	1,7
Japonsko	563,7	0,5	372,5	0,3	434,5	0,3	778,4	0,5	1 189,7	0,7
Švýcarsko	549,2	0,5	701,8	0,6	768,0	0,5	975,9	0,6	1 093,4	0,6
Ukrajina	822,9	0,8	767,0	0,6	1 048,0	0,7	1 052,4	0,7	949,4	0,5
USA	471,7	0,4	531,7	0,4	550,6	0,4	684,5	0,4	805,8	0,5

Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

Nejvíce agrárního zboží z ČR se vyváží tradičně na Slovensko, do Německa, Polska, Itálie a Rakouska. Tyto země dohromady tvoří přibližně 70 % českého agrárního exportu.

V roce 2014 byly nejvýznamnějšími odběrateli agrárního zboží Slovensko (23,8 %), Německo (20,7 %), Polsko (10,9 %), Itálie (7,0 %) a Rakousko (6,3 %).

Z třetích zemí si pak stále drží nejvýznamnější pozici Rusko (1,7 %). Celkový agrární export do Ruska byl v roce 2014 v meziročním srovnání s předchozím rokem i přes stávající ruské embargo (viz kapitola 2.3.2) a skutečnost, že se od září roku 2014 do této země z ČR nevyvážely v podstatě téměř žádné mléčné výrobky, vyšší o více než jednu pětinu. Hodnota tohoto vývozu se blížila bezmála 3 mld. Kč a pokračovala tak v rostoucím trendu. Růst vývozu byl způsoben především položkami jako výživa pro zvířata, pivo, násadová vejce, mák, slad či cukrovinky.

V meziročním porovnání v roce 2014 nejvíce vzrostla hodnota exportu do Německa (o 4,5 mld. Kč, tj. o 14 %), Francie (o 1,9 mld. Kč, tj. o 38 %), Polska (o 1,8 mld. Kč, tj. o jednu desetinu), Rakouska (o 1,8 mld. Kč, tj. o jednu pětinu), Itálie (o 1,6 mld. Kč, tj. o 15 %), na Slovensko (o 1,6 mld. Kč, což však činilo „jen“ 3,9 %) a do Maďarska (o 1,3 mld. Kč, tj. o bezmála jednu pětinu). U ostatních zemí byly hodnoty přírůstku vývozu již řádově nižší, avšak v některých případech byla jejich dynamika vyšší (Rusko 21 %, Belgie 23 % a Japonsko 53 %). Hodnota exportu naopak meziročně poklesla nejvíce v případě Spojeného království, a to „pouze“ o 284,3 mil. Kč (tj. 5,5 %), (Pohlová, & Říhová, 2015).

B. Teritoriální skladba českého zahraničního dovozu

Nejvíce agrárního zboží je do ČR dovezeno z EU. Jak je patrné z Tabulky 5 pohybuje se tento podíl importovaného zboží zhruba na 85 %. (dovoz je sledován teritoriálně podle země původu, případě sledování dle země odeslání přesahuje tento podíl 90 %).

Mezi nejvýznamnější dovozce agrárního zboží celkem a zároveň v rámci EU se dlouhodobě řadí Německo, Polsko, Slovensko, Nizozemsko, Itálie a Španělsko (Tabulka 5). V roce 2014 dosáhly tyto země následujícího podílu z celkového agrárního importu: Německo (23,0 %), Polsko (16,6 %), Slovensko (7,5 %), Nizozemsko (6,8 %), Itálie (5,2 %) a Španělsko (5,0 %). První tři z nich jsou sousedními státy ČR, jejich vedoucí pozice je tedy dána především díky geografické poloze. Z třetích zemí jsou nejdůležitějšími dodavateli Brazílie (1,9 %), Čína (1,4 %), Turecko (13 %) a USA (1,3 %).

V meziročním porovnání se v roce 2014 zvýšila hodnota importu zejména z Polska (o 2,8 mld. Kč, tj. o 9,4 %), Německa (o 1,7 mld. Kč, tj. o 3,8 %) a Nizozemska (o 1,6 mld. Kč, tj. o 13,7 %).

Tabulka 5 - Nejvýznamnější dodavatelé agrárního zboží do ČR v roce 2014

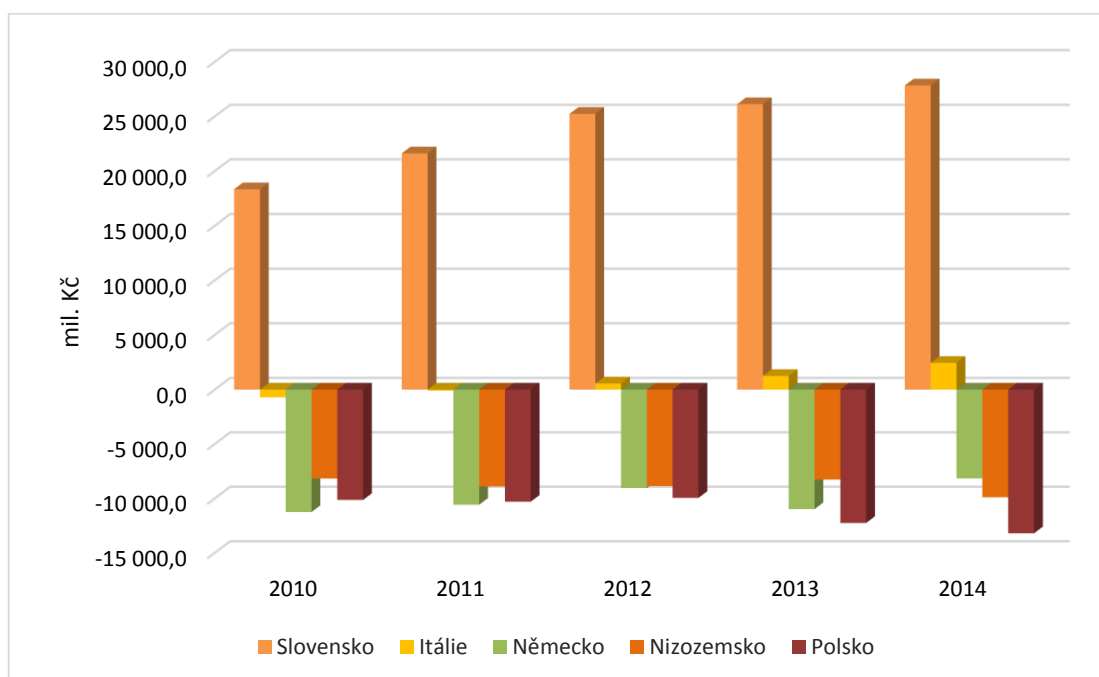
Země/skupina zemí	2010		2011		2012		2013		2014	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
EU 27 (28)	119 375,8	85,3	132 702,1	84,7	147 663,0	85,3	158 884,2	86,0	167 367,0	85,2
Německo	32 210,9	23,0	35 274,9	22,5	38 455,4	22,2	43 474,8	23,5	45 143,8	23,0
Polsko	20 529,3	14,7	23 443,3	15,0	26 592,8	15,4	29 869,4	16,2	32 663,1	16,6
Slovensko	10 846,1	7,7	12 364,0	7,9	15 005,4	8,7	14 785,8	8,0	14 661,5	7,5
Nizozemsko	9 972,7	7,1	10 914,7	7,0	11 382,1	6,6	11 735,7	6,4	13 341,6	6,8
Itálie	8 035,1	5,7	9 007,3	5,7	9 563,7	5,5	9 696,0	5,3	10 139,6	5,2
Španělsko	6 883,5	4,9	7 475,9	4,8	8 367,5	4,8	9 328,5	5,1	9 768,4	5,0
Rakousko	6 198,3	4,4	6 685,6	4,3	7 785,8	4,5	7 516,5	4,1	7 744,7	3,9
Maďarsko	5 478,6	3,9	6 440,5	4,1	7 424,7	4,3	7 493,5	4,1	7 689,8	3,9
Francie	5 315,6	3,8	6 007,4	3,8	6 247,3	3,6	6 746,9	3,7	6 891,4	3,5
Belgie	4 500,4	3,2	4 921,2	3,1	4 981,3	2,9	5 396,9	2,9	5 768,2	2,9
Třetí země	20 632,0	14,7	23 971,5	15,3	25 362,7	14,7	25 789,8	14,0	29 134,6	14,8
Brazílie	2 797,1	2,0	3 711,6	2,4	4 129,8	2,4	3 376,9	1,8	3 816,4	1,9
Čína	2 110,9	1,5	2 311,0	1,5	2 458,4	1,4	2 537,3	1,4	2 777,9	1,4
Turecko	1 274,1	0,9	1 990,8	1,3	2 225,4	1,3	2 152,4	1,2	2 508,5	1,3
Spojené státy	1 668,7	1,2	1 677,4	1,1	1 745,7	1,0	1 994,6	1,1	2 472,2	1,3

Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

C. Teritoriální skladba bilance AZO

Dlouhodobě kladnou a zároveň meziročně se zvyšující bilanci vykazuje ČR se Slovenskem, jak ukazuje Graf 4. Naopak s Polskem vykazuje ČR od roku 2012 ze všech zde uvedených zemí nejvíce zápornou bilanci AZO. S Itálií je AZO velice vyrovnaný.

Graf 4 – Bilance AZO s vybranými zeměmi v letech 2010-2014, (mil. Kč)

Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

2.2.5 Komoditní struktura agrárního zahraničního obchodu ČR

A. Komoditní skladba českého agrárního vývozu

Základní přehled o zbožové struktuře českého agrárního vývozu poskytuje Tabulka 6.

Tabulka 6 – Komoditní skladba českého agrárního vývozu v letech 2010 – 2014

KN	Název kapitoly	VÝVOZ									
		2010		2011		2012		2013		2014	
		mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
01	Živá zvířata	4 751,0	4,5	5 780,8	4,8	6 983,6	4,7	7 328,1	4,6	8 033,6	4,5
02	Maso a droby	4 336,4	4,1	5 095,8	4,2	6 288,2	4,2	6 426,0	4,0	6 799,4	3,8
03	Ryby, koryši, měkkýši apod.	1 539,3	1,5	1 795,3	1,5	1 960,8	1,3	2 347,6	1,5	2 860,9	1,6
04	Mléko a mléčné výrobky, vejce, med	13 357,0	12,7	15 990,6	13,3	16 952,1	11,4	19 137,1	11,9	21 420,3	12,0
05	Ostatní živočišné produkty	626,8	0,6	806,2	0,7	944,5	0,6	1 097,0	0,7	1 372,5	0,8
06	Živé rostliny a květinářské výrobky	379,6	0,4	361,9	0,3	509,2	0,3	986,5	0,6	867,0	0,5
07	Zelenina, poživ. Rostliny	2 431,4	2,3	2 588,8	2,2	2 611,1	1,8	2 705,8	1,7	2 659,1	1,5
08	Ovoce, ořechy	2 476,2	2,4	2 589,6	2,2	3 121,2	2,1	3 907,8	2,4	3 852,0	2,2
09	Káva, čaj, maté, koření	1 818,4	1,7	1 998,6	1,7	2 773,2	1,9	2 697,2	1,7	4 345,8	2,4
10	Obiloviny	7 492,4	7,1	12 552,3	10,4	14 292,5	9,6	13 066,3	8,1	15 621,7	8,7
11	Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	2 631,3	2,5	3 109,1	2,6	3 665,6	2,5	3 666,2	2,3	3 922,4	2,2
12	Olejnatá semena a plody	5 557,3	5,3	5 213,0	4,3	8 650,3	5,8	9 299,8	5,8	8 558,8	4,8
13	Rostlinné výtažky a šťavy	996,5	0,9	979,7	0,8	1 005,5	0,7	1 125,1	0,7	1 294,9	0,7
14	Rostlinné pletací materiály	7,2	0,0	25,3	0,0	51,6	0,0	31,4	0,0	47,2	0,0
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje	4 943,1	4,7	4 935,9	4,1	9 372,5	6,3	9 382,4	5,8	10 368,4	5,8
16	Přípravky z masa, ryb, koryšů apod.	3 082,1	2,9	3 649,3	3,0	4 435,7	3,0	4 974,2	3,1	5 581,9	3,1
17	Cukr a cukrovinky	5 719,5	5,4	6 273,6	5,2	9 726,4	6,6	8 941,7	5,6	8 399,3	4,7
18	Kakao a kakaové přípravky	3 688,9	3,5	4 226,4	3,5	5 133,5	3,5	5 734,3	3,6	6 629,8	3,7
19	Přípravky z obilí	5 976,2	5,7	6 817,0	5,7	8 196,2	5,5	9 964,8	6,2	10 882,3	6,1
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	2 027,6	1,9	2 436,9	2,0	2 670,8	1,8	2 955,9	1,8	3 273,9	1,8
21	Různé potravinové přípravky	8 399,9	8,0	9 352,1	7,8	10 894,6	7,3	12 001,8	7,5	12 595,2	7,1
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	9 710,2	9,2	8 956,6	7,4	10 623,6	7,2	12 728,3	7,9	14 259,6	8,0
23	Zbytky v potr. průmyslu, krmivo	5 445,5	5,2	6 239,6	5,2	7 504,1	5,1	9 449,8	5,9	11 211,3	6,3
24	Tabák a tabákové výrobky	7 970,6	7,6	8 606,4	7,1	9 941,5	6,7	10 639,2	6,6	13 686,5	7,7
	Celkem	105 364,2	100	120 380,7	100	148 308,5	100	160 594,1	100,0	178 543,8	100

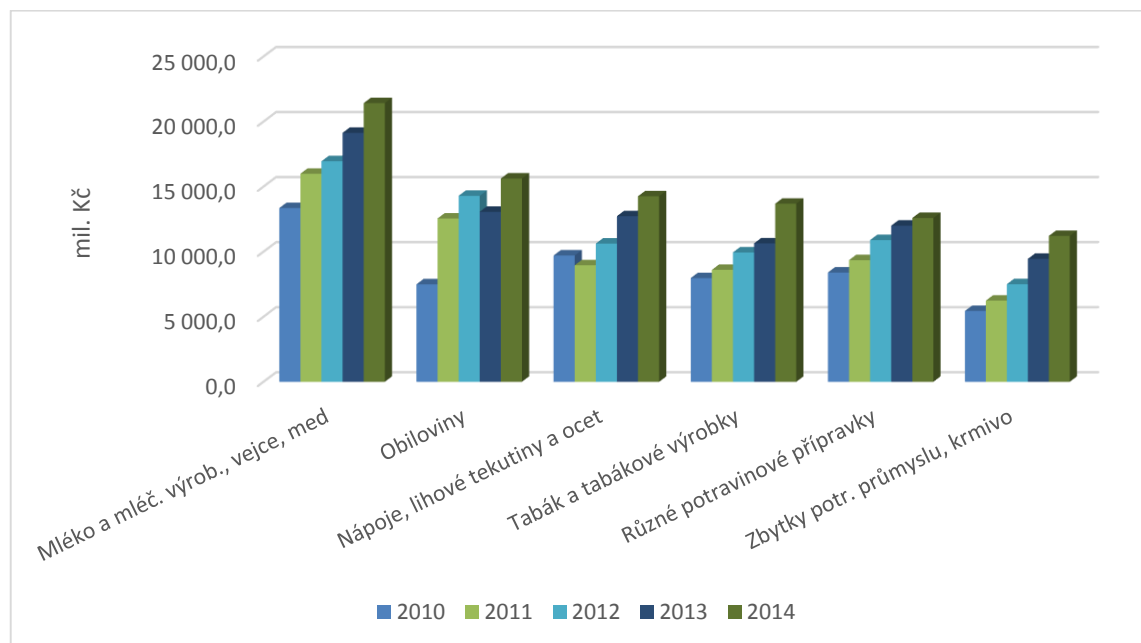
Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

Hlavními položkami českého agrárního exportu byly dle Tabulky 6 v roce 2014 „mléko a mléčné výrobky, vejce, med“, „obiloviny“, „nápoje, lihové tekutiny a ocet“ a „tabák a tabákové výrobky“. Konkrétně se jednalo o „cigarety“ (6,8 %), „pšenice“ (6,8 %), „nezahuštěné mléko a smetana“ (5,1 %), „řepkový olej“ (4,5 %), „přípravky používané k výživě zvířat“ (4,5 %), „pečivo, sušenky, oplatky apod.“ (4,2 %), „potravinové přípravky jiné“ (3,8 %), „čokoláda a ostatní přípravky s kakaem“ (3,8 %), „pivo“ (o 3,3 %), „sýry a tvaroh“ (2,8 %), „cukrovinky bez kaka“ a „řepková semena“, „cukr“, „limonády“, „živý skot“, „káva“, „slad“, „zahuštěné mléko a smetana“, „vepřové maso“, „jiné přípravky a konzervy z masa, drobů nebo krve“, „uzenky a salámy“ a „živá drůbež“.

V porovnání s předchozím rokem se v roce 2014 zvýšila především hodnota exportu „pšenice“ (o 3,3 mld. Kč, tj. o 41 %), „cigaret“ (o 2,7 mld. Kč, tj. o 31 %), „přípravků používaných k výživě zvířat“ (o 1,6 mld. Kč, tj. o 27 %), a to zejména „výživy pro psy a kočky v maloobchodním balení“, „kávy“ (o 1,4 mld. Kč, což představovalo relativně

výrazných 60 %), „nezahuštěného mléka a smetany“ (o 1,1 mld. Kč, tj. o 15 %), konkrétně především „mléka o obsahu tuku 3-6 % v balení nad 2 litry“, „čokolády a ostatních přípravků s kakaem“ (o 928,7 mil. Kč, tj. o 17 %), „piva“ (o 621,1 mil. Kč, tj. o 12 %), „jiných přípravků a konzerv z masa, drobů nebo krve“ (o 527,9 mil. Kč, tj. o 27 %), dále „sýrů a tvarohu“, „limonád“ a „potravinových přípravků jiných“ (Pohlová & Říhová, 2015).

Graf 5 - Vývoj vybraných položek agrárního vývozu ČR (v mil. Kč), 2010-2014

Zdroj: databáze UZEI, vlastní zpracování

V Grafu 5 jsou zobrazeny nejdůležitější položky agrárního exportu dle nejvyšších dosažených hodnot v roce 2014. Nejvyšší hodnoty vývozu dosahovala za každý zkoumaný rok kategorie „mléko a mléčné výrobky, vejce, med“.

B. Komoditní skladba českého agrárního dovozu

Dovozy potravin do České republiky se výrazně zvětšily v období kolem vstupu země do Evropské unie a jejich růst poté dále pokračoval. Ovlivnily přímo útlum živočišné produkce v českém zemědělství a souvisejí i se ztrátou pracovních míst v tomto odvětví.

Tabulka 7 – Komoditní skladba českého agrárního dovozu v letech 2010 – 2014

KN	Název kapitoly	DOVOZ									
		2010		2011		2012		2013		2014	
		mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
01	Živá zvířata	1 808,8	1,3	1 867,7	1,2	2 509,4	1,5	2 009,3	1,1	1 941,7	1,0
02	Maso a droby	17 009,4	12,1	19 777,0	12,6	23 017,9	13,3	23 417,8	12,7	24 827,4	12,6
03	Ryby, koryši, měkkýši apod.	2 411,9	1,7	2 806,7	1,8	2 990,4	1,7	3 698,0	2,0	4 195,0	2,1
04	Mléko a mléčné výrobky, vejce, med	11 366,0	8,1	12 437,7	7,9	13 396,3	7,7	14 290,4	7,7	15 819,7	8,1
05	Ostatní živočišné produkty	1 314,8	0,9	1 535,9	1,0	1 782,4	1,0	1 939,0	1,0	2 241,4	1,1
06	Živé rostliny a květinářské výrobky	3 233,9	2,3	3 570,5	2,3	3 569,5	2,1	3 631,2	2,0	3 846,5	2,0
07	Zelenina, poživ. rostliny aj.	10 946,4	7,8	10 473,3	6,7	10 114,5	5,8	11 702,9	6,3	11 600,8	5,9
08	Ovoce, ořechy	11 654,9	8,3	12 085,1	7,7	12 547,6	7,3	13 874,1	7,5	14 312,2	7,3
09	Káva, čaj, maté, koření	3 708,9	2,6	4 731,0	3,0	4 702,4	2,7	4 699,1	2,5	6 606,1	3,4
10	Obiloviny	2 022,4	1,4	2 380,5	1,5	3 367,5	1,9	3 300,9	1,8	3 544,4	1,8
11	Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	1 129,7	0,8	1 337,7	0,9	1 432,8	0,8	1 793,9	1,0	1 835,9	0,9
12	Olejnata semena a plody	3 256,2	2,3	4 137,3	2,6	5 361,4	3,1	5 322,6	2,9	5 066,3	2,6
13	Rostlinné výtažky a šťávy	761,0	0,5	787,1	0,5	915,5	0,5	853,4	0,5	910,3	0,5
14	Rostlinné pletací materiály	49,1	0,0	119,1	0,1	116,8	0,1	99,7	0,1	121,2	0,1
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje	5 398,0	3,9	7 377,2	4,7	7 011,8	4,1	8 510,1	4,6	9 397,1	4,8
16	Přípravky z masa, ryb, koryšů apod.	4 256,0	3,0	4 723,8	3,0	5 053,9	2,9	5 368,6	2,9	5 840,0	3,0
17	Cukr a cukrovinky	4 127,2	2,9	4 641,1	3,0	6 632,1	3,8	5 988,3	3,2	6 258,1	3,2
18	Kakao a kakaové přípravky	6 539,5	4,7	7 168,1	4,6	7 727,0	4,5	8 338,2	4,5	9 442,4	4,8
19	Přípravky z obilí	9 181,1	6,6	10 384,2	6,6	11 501,9	6,6	12 486,9	6,8	13 016,2	6,6
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	6 380,0	4,6	6 475,2	4,1	6 398,9	3,7	6 813,3	3,7	7 519,5	3,8
21	Různé potravinové přípravky	10 234,4	7,3	11 496,4	7,3	13 531,6	7,8	14 224,4	7,7	15 074,4	7,7
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	9 725,9	6,9	11 421,9	7,3	11 280,2	6,5	12 483,7	6,8	13 816,8	7,0
23	Zbytky a odpady v potr. průmyslu, kr	8 430,5	6,0	8 965,3	5,7	10 349,7	6,0	12 092,9	6,5	12 597,4	6,4
24	Tabák a tabákové výrobky	5 061,8	3,6	5 973,7	3,8	7 714,0	4,5	7 735,1	4,2	6 671,1	3,4
	Celkem	140 007,8	100	156 673,6	100	173 025,7	100	184 674,0	100	196 501,6	100

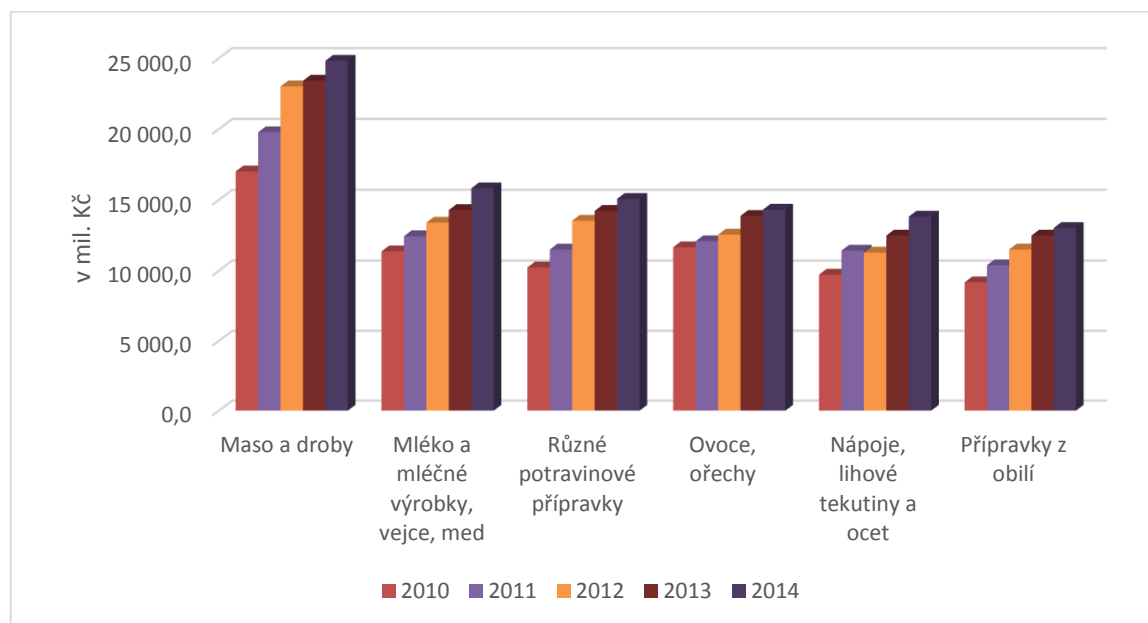
Zdroj: databáze ÚZEI, vlastní zpracování

Dle Tabulky 7 se v roce 2014 dovezlo nejvíce „masa a droby“. Nejvýznamnějšími dováženými komoditami byly v roce 2014 „vepřové maso“ (7,5 %), „sýry a tvaroh“ (4,3 %), „pečivo, sušenky, oplatky apod.“ (4,3 %), „čokoláda a ostatní přípravky s kakaem“ (4,1 %), „potravinové přípravky jiné“ (3,6 %), „přípravky používané k výživě zvířat“ (3,2 %), „maso a droby drůbeže“, „káva“, „sójové pokruty“, „vino“, „limonády“, „přípravky a koncentráty z kávy (a přípravky z nich)“, „řepkový olej“, „lihoviny“, „citrusové plody“, „cigarety“, „přípravky z mouky, krupice, škrobu, mléka, sladový výtažek“ (zahrnuje mj. „dětskou výživu“ nebo „směsi pro přípravu pečárenského zboží“), „banány“, „rajčata“, „hovězí maso“ a „tabák (nezpracovaný)“.

V meziročním porovnání vzrostla v roce 2014 zejména hodnota importu „kávy“ (o 1,3 mld. Kč, tj. o 40 %), „sýrů a tvarohu“ (o 759,3 mil. Kč, tj. o jednu desetinu), „řepkového oleje“ (o 658,5 mil. Kč, tj. o 29 %), „denaturovaného lihu“ (o 647,4 mil. Kč,

tj. na desetinásobek), „čokolády a ostatních přípravků s kakaem“ (o 592,9 mil. Kč, tj. o 8,4 %), „vepřového masa“ (o 583,5 mil. Kč, tj. o 4,4 %), „přípravků používaných k výživě zvířat“ (o 514,8 mil. Kč, tj. o 9,4 %), „lihovin“ (o 484,0 mil. Kč, tj. o jednu pětinu), „limonád“ (o 461,7 mil. Kč, tj. o 14 %) a dále i „masa a drobů drůbeže“, „tabáku (nezpracovaného)“, „kakaového másla, oleje a tuku“ a „hovězího masa“ (Dubská, 2012).

Graf 6 - Vývoj vybraných položek agrárního dovozu do ČR (v mil. Kč), 2010-2014

Zdroj: ÚZEI, vlastní zpracování

V Grafu 6 jsou zobrazeny nejdůležitější položky agrárního dovozu dle nejvyšších dosažených hodnot v roce 2014. Je zde patrný růstový trend dovozu zemědělsko-potravinářské produkce u všech zkoumaných komodit, mimo kategorii *Nápoje, lihové tekutiny a ocet*, kde došlo v roce 2012 k nepatrnému snížení hodnoty dovozu.

C. Komoditní skladba bilance českého AZO

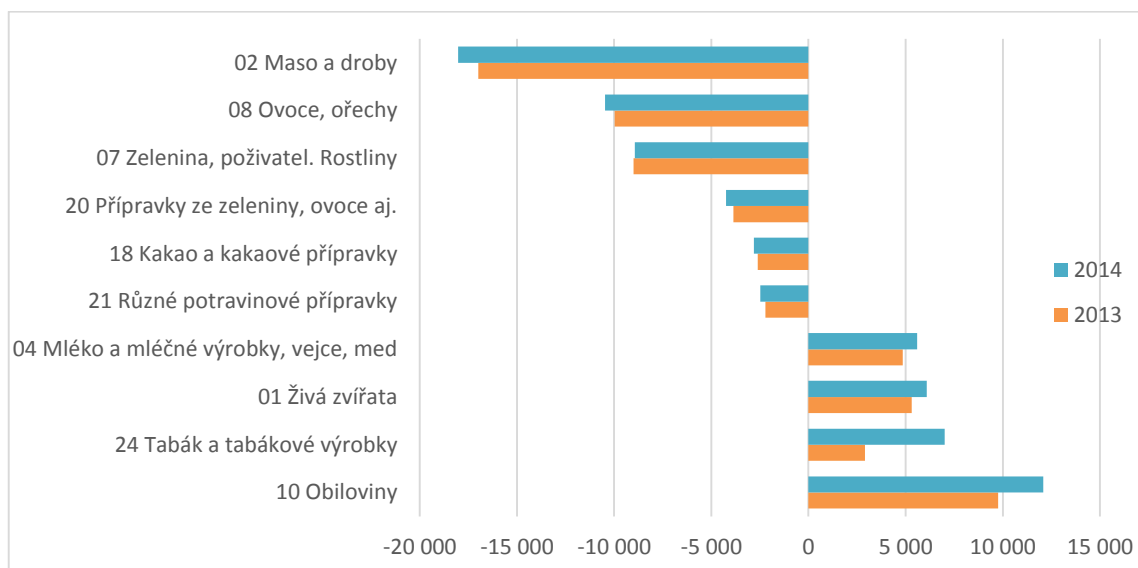
Tabulka 8 se zabývá bilancí jednotlivých položek českého agrárního obchodu. Je z ní patrná převaha záporných bilancí agrárních položek v jednotlivých letech. Z toho také plyne celkové saldo zahraničního agrárního obchodu, které je v každém zobrazeném roce záporné.

Tabulka 8 - Komoditní skladba bilance českého AZO v letech 2010 - 2014

KN	Název kapitoly	BILANCE				
		2010	2011	2012	2013	2014
		mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč
01	Živá zvířata	2 942,3	3 913,1	4 474,2	5 318,9	6 091,9
02	Maso a droby	-12 673,0	-14 681,2	-16 729,7	-16 991,8	-18 028,0
03	Ryby, koryši, měkkýši apod.	-872,6	-1 011,5	-1 029,6	-1 350,4	-1 334,1
04	Mléko a mléčné výrobky, vejce, med	1 991,0	3 552,9	3 555,8	4 846,7	5 600,6
05	Ostatní živočišné produkty	-688,0	-729,7	-837,9	-842,0	-868,9
06	Živé rostliny a květinářské výrobky	-2 854,3	-3 208,7	-3 060,3	-2 644,7	-2 979,5
07	Zelenina, poživatel. rostliny apod.	-8 515,0	-7 884,5	-7 503,4	-8 997,1	-8 941,7
08	Ovoce, ořechy	-9 178,7	-9 495,6	-9 426,4	-9 966,3	-10 460,2
09	Káva, čaj, maté, koření	-1 890,5	-2 732,4	-1 929,2	-2 001,9	-2 260,3
10	Obiloviny	5 469,9	10 171,9	10 925,0	9 765,4	12 077,3
11	Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	1 501,6	1 771,4	2 232,8	1 872,3	2 086,5
12	Olejnata semena a plody	2 301,2	1 075,7	3 288,9	3 977,2	3 492,5
13	Rostlinné výtažky a šťavy	235,4	192,6	90,0	271,7	384,6
14	Rostlinné pletací materiály	-41,9	-93,8	-65,2	-68,3	-74,0
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje	-455,0	-2 441,3	2 360,7	872,3	971,3
16	Přípravky z masa, ryb, koryšů apod.	-1 173,9	-1 074,6	-618,1	-394,4	-258,1
17	Cukr a cukrovinky	1 592,3	1 632,5	3 094,3	2 953,4	2 141,3
18	Kakao a kakaové přípravky	-2 850,6	-2 941,7	-2 593,5	-2 603,9	-2 812,6
19	Přípravky z obilí	-3 205,0	-3 567,2	-3 305,8	-2 522,2	-2 133,9
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	-4 352,4	-4 038,4	-3 728,1	-3 857,5	-4 245,6
21	Různé potravinové přípravky	-1 834,6	-2 144,3	-2 637,0	-2 222,6	-2 479,2
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	-15,7	-2 465,3	-656,6	244,6	442,8
23	Zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo	-2 985,0	-2 725,7	-2 845,6	-2 643,1	-1 386,0
24	Tabák a tabákové výrobky	2 908,8	2 632,8	2 227,5	2 904,0	7 015,4
	Celkem	-34 643,6	-36 292,9	-24 717,2	-24 079,9	-17 957,8

Zdroj: ÚZEI, vlastní zpracování

Graf 7 – Bilance AZO ČR s vybranými komoditami v roce 2013 – 2014

Zdroj: ÚZEI, vlastní zpracování

Jak ukazuje Graf 7, nejméně příznivou situaci vykazuje položka maso a droby, kde záporné saldo dosahuje nejvyšších hodnot. V Tabulce 7 je vidět, že tato záporná hodnota se každý rok zvyšuje. Největší podíl na tom má obchod s „vepřovým masem“, které je dlouhodobě nejvíce importovanou komoditou do ČR. Tato pasivní bilance se opět meziročně prohloubila (o 599,8 mil. Kč), a to zejména s Německem a Španělskem.

2.3 Polské potraviny na českém trhu

2.3.1 Zemědělsko-potravinářský průmysl Polska

Zemědělství má v Polsku velmi dlouhou tradici a patří k jednomu z nejvýznamnějších odvětví hospodářství. V historii prošla zemědělská politika mnoha změnami, z nichž za poslední období byl nejzásadnější vstup Polska do EU v roce 2004. Zapojilo se tak do společné zemědělské politiky EU. Pro Polsko to znamenalo důležitý zdroj prostředků, díky kterým se stalo více konkurenceschopné v rámci zahraničního agrárního obchodu.

Významnou roli mělo odstranění bariér v zahraničním obchodě se západní Evropou, která je v současné době hlavním obchodním partnerem s více jak 80% vývozem zemědělských produktů z Polska. Ve struktuře zahraničního obchodu převládá trh s obilovinami, který tvoří až 55 % z hodnoty exportu zemědělské produkce. Ovoce, výrobky z ovoce, cukr

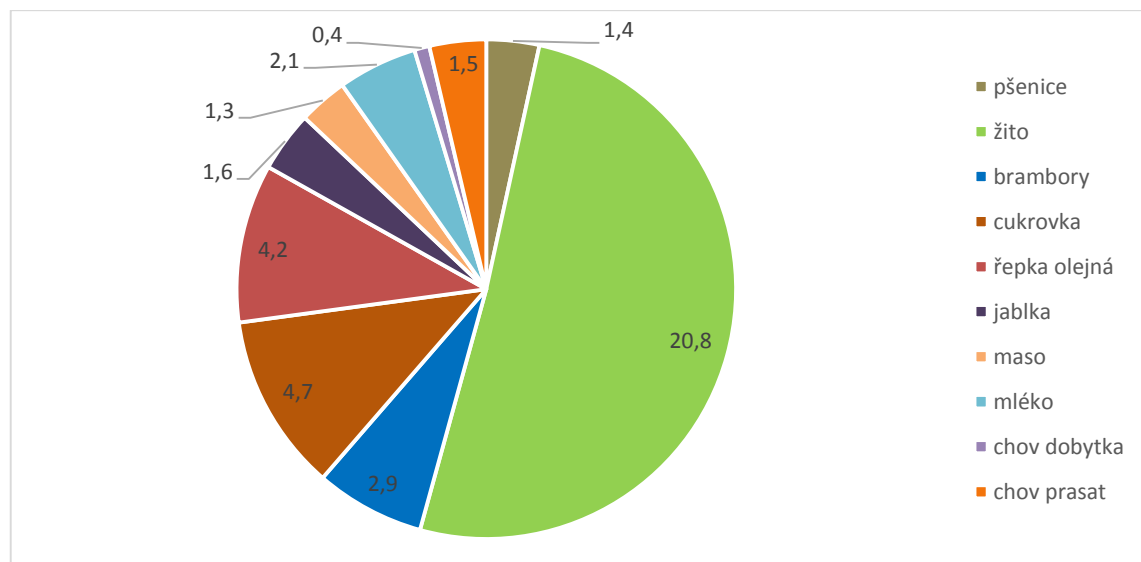
a cukrářské výrobky, patří mezi další významné vyvážené plodiny. Z živočišné produkce je dominantní vývoz masa, masných a mléčných výrobků.

Polské zemědělství je charakterizováno značnou roztržitostí ve smyslu nevhodné struktury výměry farem, atomizací parcel a zemědělské půdy. Průměrná plocha orné půdy připadající na jednu farmu se postupně zvětšuje, v roce 2013 činila 10,2 ha orné půdy (9,1 ha v roce 2011 a 5,5 ha v roce 2002). I přes tento rostoucí trend tvoří stále více jak polovinu (52,5 %) malé farmy do 5 ha. Údaje shromážděné v roce 2010 ukazují, že polovina z farem vyrábí výhradně nebo převážně pro vlastní potřebu, čímž omezují výdaje na nákup potravin a provoz domácnosti. Navzdory ne příliš příznivé agrární struktuře a nižší kvalitě zemědělských prostor, ve srovnání s ostatními členskými státy, je Polsko významným evropským i světovým výrobcem zemědělských, zahradnických a živočišných produktů díky existenci velkého množství pracovní síly.

Zemědělství v Polsku se řadí v současné době **na 7. příčku v rámci EU** (po Francii, Německu, Itálii, Španělsku, Velké Británii a Nizozemsku) z hlediska hodnoty globální produkce („Agriculture and rural economy,“ 2014).

Význam polského zemědělství v rámci EU dokumentuje Graf 8. Nejvíce se v rámci produkce EU podílí na výrobě žita, nejméně připadá na chov dobytka.

Graf 8 – Podíl výroby vybraných zemědělských produktů v rámci EU (v %), 2013

Zdroj: „Polsko: Ekonomická charakteristika,“ 2014

Tabulka 9 ukazuje pořadí, které zaujímá polské zemědělství v rámci jednotlivých vybraných komodit, a to z pohledu EU i celosvětově. Na prvním místě v rámci EU je Polsko v produkci žita a brambor.

Tabulka 9 – Pořadí ve výrobě vybraných komodit v rámci EU a celosvětově, 2013

Výroba vybraných zemědělských produktů	Pořadí	
	ve světě	V EU
pšenice	15	4
žito	3	1
brambory	7	1
cukrovka	6	3
řepka olejná	6	3
jablka	13	4
maso	14	5
mléko	10	4
chov dobytka	46	7
chov prasat	10	3

Zdroj: „Polsko: Ekonomická charakteristika,“ 2014

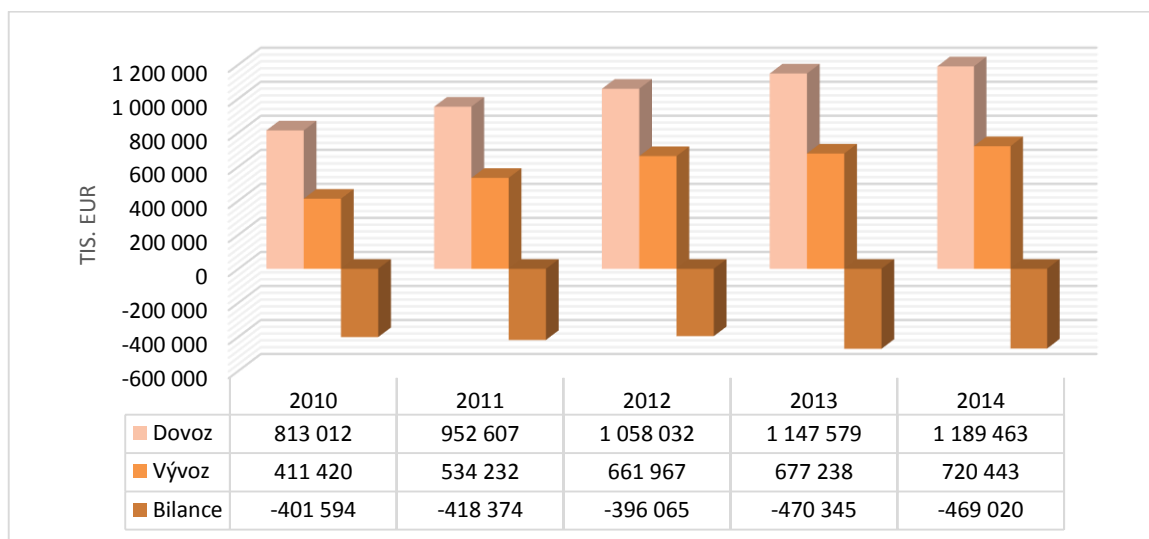
Od roku 1990 prošel polský potravinářský průmysl mnoha změnami spojenými s technologickým a organizačním pokrokem. Díky těmto významným změnám je tento průmysl jedním z nejdůležitějších a nejrychleji rostoucím průmyslovým odvětvím polské ekonomiky. Polské potravinářské výrobky jsou konkurenceschopné a oblíbené na mnoha zahraničních trzích. K rozvoji tohoto průmyslu přispěl také vstup do EU, díky němuž se rozšířilo portfolio cílových zahraničních trhů a jejich lepšímu zkoumání a vyhodnocování. V roce 2013 bylo v potravinářství zaměstnáno 358 000 lidí, což představovalo 14,5 % všech průmyslových zaměstnanců („Agriculture and rural economy,“ 2014).

2.3.2 Struktura dovozu polských potravin

Postavení ČR v polském exportu (českém importu)

Polsko patří k evropským agrárním velmocem. ČR se řadí v rámci zemědělsko-potravinářské produkce *na čtvrté místo největších zemí*, kam Polsko tuto produkci vyváží. Z opačného pohledu, ze strany ČR, si již po mnoho let drží Polsko pozici *druhého největšího dodavatele* zemědělsko-potravinářských výrobků na český trh. V roce 2014 činila celková částka dovozu do ČR z Polska 1189 mil. EUR, což představovalo 3,6% meziroční růst (Tabulka 10).

Graf 9 - Vývoj zemědělsko-potravinářské obchodu ČR - Polsko

Zdroj: ÚZEI, vlastní zpracování

Polské a české statistické údaje v zemědělsko-potravinářském odvětví ilustrované v Grafu 9 ukazují negativní trend vzrůstajícího dovozu z Polska do ČR. Dle údajů Ministerstva hospodářství Polské republiky činil růst polského exportu do ČR v tomto odvětví za období 2008 – 2013 56,8 % a růst importu jen 5,4 %. Tato skutečnost se tak projevovala meziročním zvyšováním kladného salda obchodní výměny Polska v zemědělsko-potravinářské produkci. V období 2008 – 2013 se toto saldo zvýšilo z 344 mil. EUR na 757 mil. EUR a v současné době činí kolem 20 % hodnoty celkového salda s ČR („Informacja w sprawie sytuacji,“ 2015).

Tabulka 10 – Dovoz polské agrární produkce do ČR, 2012-2014

KN	DOVOZ z Polska	2012		2013		2014	
		tis. EUR	Index (%)	tis. EUR	Index (%)	tis. EUR	Index (%)
01	Živá zvířata	3 104	122,3	2 186	70,4	4 758	217,7
02	Maso a droby	178 928	119,3	182 629	102,1	197 967	108,4
03	Ryby, koryši, měkkýši apod.	7 983	105,8	14 262	178,7	19 533	137,0
04	Mléko a mléčné výrobky, vejce, med	143 534	92,2	145 628	101,5	154 961	106,4
05	Ostatní živočišné produkty	3 262	176,4	4 329	132,7	5 656	130,7
06	Živé rostliny a květinářské výrobky	3 332	130,4	3 524	105,8	2 524	71,6
07	Zelenina, poživatel. rostliny, apod.	42 481	109,5	45 869	108,0	49 551	108,0
08	Ovoce, ořechy	13 435	122,8	19 324	143,8	18 520	95,8
09	Káva, čaj, maté, koření	31 958	80,5	25 707	80,4	63 459	246,9
10	Obiloviny	27 645	452,6	23 993	86,8	20 964	87,4
11	Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	5 266	133,5	6 085	115,6	4 231	69,5
12	Olejnata semena a plody	15 127	165,3	16 238	107,3	17 182	105,8
13	Rostlinné výtažky a šťávy	466	150,8	228	48,9	893	391,7
14	Rostlinné pletací materiály	996	111,3	224	22,5	52	23,2
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje	57 166	112,4	108 754	190,2	138 438	127,3
16	Přípravky z masa, ryb, koryšů apod.	47 434	97,3	45 676	96,3	42 694	93,5
17	Cukr a cukrovinky	40 254	164,5	42 841	106,4	26 958	62,9
18	Kakao a kakaové přípravky	33 489	90,6	40 109	119,8	40 542	101,1
19	Přípravky z obilí	104 659	114,1	108 048	103,2	99 625	92,2
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	35 100	92,4	41 297	117,7	40 834	98,9
21	Různé potravinové přípravky	93 375	99,6	95 061	101,8	93 159	98,0
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	34 552	76,0	37 551	108,7	36 323	96,7
23	Zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo	35 684	124,6	47 004	131,7	38 983	82,9
24	Tabák a tabákové výrobky	98 801	154,1	91 013	92,1	71 655	78,7
Celkem		1 058 032	111,1	1 147 579	108,4	1 189 463	103,6

Zdroj: ÚZEI, vlastní zpracování

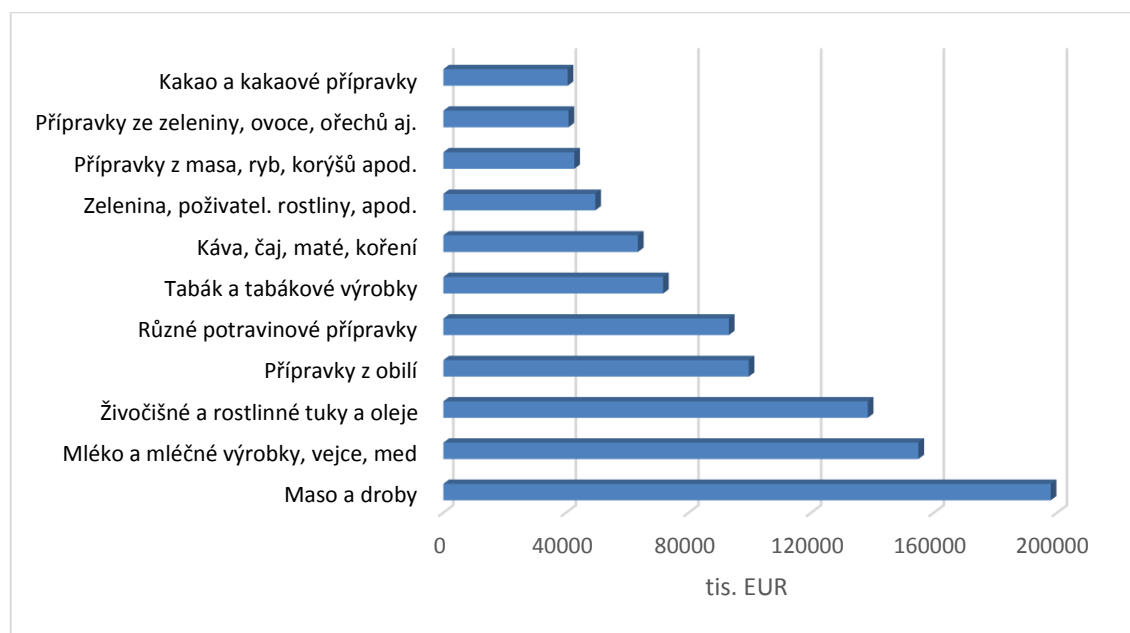
Mezi nejvýznamnější položky polského dovozu do ČR v roce 2013 patřilo „drůbeží maso“ (8,4 %), „rostlinné oleje“ (8,0 %), „sýry a tvaroh“ (7,1 %), „pekařské zboží“ (6,0%), „vepřové maso“ (5,8 %), „tabákové výrobky“ (4,6 %). Největší růst oproti roku 2012 byl zaznamenán v dovozu „másla“, „hovězího a vepřového masa“ a „rostlinných olejů“. Oproti tomu k největšímu poklesu došlo v dovozu „cukru“, „ostatního masa“ a „tabákových výrobků“ („Polské potraviny – základ,“ 2014).

Růst českého importu potravin z Polska je patrný i z údajů Českého statistického úřadu. V roce 2013 ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku činil růst českého importu z Polska ve skupině potravin a živých zvířat 3,0 %, tj. více než růst celkového importu České republiky v této skupině, který dosáhl 1,6 %. Mezi deseti největšími dodavateli potravin na český trh byl růst importu v této skupině vyšší pouze v případě Německa (o 8,4 %), Španělska (5,2 %) a Belgie (o 6,3 %)

Velký nárůst dovozu „živých zvířat“ z Polska je patrný i z Tabulky 9, kde změna v roce 2014 oproti roku předešlému byla 117,7%. Z Tabulky 9 lze dále vyčíst, že nejvíce se do ČR z Polska doveze „Masa a droby“. Tato kategorie vzrostla v roce 2014 o 8,4 %. V tom samém roce byla druhou nejvíce dováženou kategorií agrární produkce „mléko a mléčné výrobky, vejce, med“, následovala kategorie „Živočišné a rostlinné tuky a oleje“, „Přípravky z obilí“ a „Různé potravinové přípravky“ („Polské potraviny – základ, 2014“).

Graf 10 zobrazuje nejvíce dovážené kategorie agrární produkce z Polska.

Graf 10 – Komodity s nejvyšší hodnotou dovozu do ČR z Polska

Zdroj: ÚZEI, vlastní zpracování

Zákaz dovozu zemědělských výrobků, surovin a potravin do Ruské federace

Dne 6. 8. 2014 vydala Ruská federace nařízení, kterým na dobu 1 roku zavedla zákaz dovozu zemědělských výrobků, surovin a potravin, jejichž zeměmi původu jsou státy EU,

USA, Kanada, Austrálie a Norsko. Reagovala tak na uvalení sankcí vůči Rusku. Tyto sankce se měly stát prostředkem nátlaku na Rusko kvůli konfliktu na Ukrajině. („Zákaz dovozu zemědělských,“ 2014).

Rusko zakázalo veškerý dovoz masa, ryb, mléka, mléčných výrobků, ovoce a zeleniny. Seznam všech zakázaných zemědělských výrobků, surovin a potravin je zobrazen v Příloze 3.

Rusko je druhým největším vývozním trhem EU pro potraviny a nápoje a bylo zejména významným odběratelem polského vepřového masa a nizozemské zeleniny a ovoce. Do Ruska se v roce 2013 vyvezly potraviny a potravinářské suroviny v hodnotě 12,2 mld. eur. Před rokem 2013 vykazoval export z EU do Ruska po několik roků růst v řádu dvouciferných čísel. („Rusko: Zrušení zákazu,“ 2015)

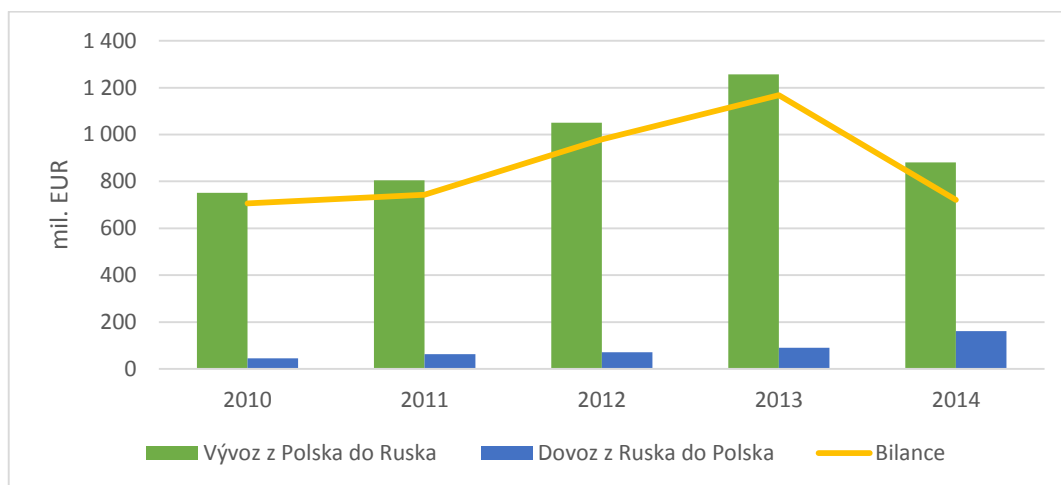
Tabulka 11 - Dovoz, vývoz, bilance agrární produkce z pohledu Polska vůči Rusku, 2010-2014

Rok	Vývoz		Dovoz		Bilance
	mil. EUR	změna v %	mil. EUR	změna v %	mil. EUR
2010	751,7	33,9	44,8	24,4	706,8
2011	805,3	7,1	62,3	38,9	743,1
2012	1 051,3	30,5	71,2	14,3	980,1
2013	1 257,8	19,6	89,8	26,1	1 168,0
2014	881,7	-29,9	160,6	78,9	721,2

Zdroj: databáze Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, vlastní zpracování

Tabulka 11 znázorňuje vývoj agrárního obchodu mezi Polskem a Ruskem za období 2010 - 2014. Vývoz zemědělsko-potravinářské produkce z Polska směrem do Ruska vykazoval v rámci sledovaného období rostoucí trend až do roku 2013. Následně především vlivem ruského embarga na vepřové a poté na další zboží, včetně ovoce, zeleniny a mléčných výrobků, byl vývoz znatelně utlumen, pokles činil 29,9 % oproti předchozímu roku (Graf 11). Dovoz ruské agrární produkce do Polska se oproti tomu v roce 2014 viditelně zvýšil o 78,9 %. Rusko před rokem zakázalo dovážet z Evropské unie vepřové maso kvůli výskytu prasečího moru. V srpnu pak odvetou za evropské sankce uvalilo nejprve na Polsko a pak i na další země EU embargo na dovoz ovoce, zeleniny a dalších potravin.

Graf 11 – Vývoj agrárního obchodu mezi Polskem a Ruskem, 2010-2014, (v mil. EUR)

Zdroj: databáze Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, vlastní zpracování

2.3.3 Bezpečnost a kvalita polských potravin

Legislativní úprava

Jelikož je Polsko členem EU, musí být polské potravinové právo, stejně jako české, harmonizováno s potravinovým právem EU. Z tohoto je zřejmé, že úprava tohoto práva se výrazně neliší.

Obecným předpisem polského potravinového práva je Zákon o bezpečnosti potravin a výživě (dále jen zákon o bezpečnosti potravin), který vstoupil v platnost dne 28. října 2006. Zákon zrušil a nahradil dosavadní Zákon o zdravotních požadavcích na potraviny a výživu a Zákon o materiálech a produktech určených ke kontaktu s potravinami.

Zákon je členěn na 8 částí:

- I. Obecná pravidla a výklad pojmů
- II. Zdravotní požadavky a označování potravin
- III. Materiály a produkty určené ke styku s potravinami
- IV. Hygienické požadavky
- V. Úřední dozor nad potravinami
- VI. Práva a povinnosti dozorových orgánů a spolupráce v oblasti bezpečnosti potravin
- VII. Odpovědnost za závady/škody způsobené potravinami
- VIII. Postihy a pokuty („Polský zákon o bezpečnosti,“ 2006)

Ve srovnání s českým zákonem o potravinách je z hlediska počtu paragrafů znatelně obsáhlejší. Je tvořen 128 články (paragrafy), kdežto český potravinový zákon se skládá z pouhých 28 paragrafů.

Úřední kontrola potravin

Úřední kontrola kvality potravin (tak jako v celé EU) je založen na principu zajištění kvality produktů ve všech fázích výroby – „od farmy po vidličku“. Hlavní odpovědnost za kvalitu produktů nese výrobce (tzv. systém vnitřní kontroly). Má za úkol zavedení takového systému vnitřního řízení kvality, který zaručí vysokou kvalitu výrobku. Úkolem dozorových orgánů je podporovat proces zabezpečování kvality. Zároveň nesou odpovědnost za ochranu zdraví spotřebitelů a jejich ekonomickou bezpečnost (tzv. externí řídicí systém) (IJHARS, 2012).

Polské potraviny jsou na evropském trhu úspěšné. Od vstupu Polska do EU se jejich vývoz zvýšil trojnásobně. S rostoucím exportem se však hromadí i útoky na kvalitu a bezpečnost těchto potravin.

Kontrolní systém na polském trhu s potravinami je do značné míry podobný českému.

Odpovědnost za kontrolní systém bezpečnosti potravin a krmiv, zdraví zvířat, dobrých životních podmínek zvířat a zdraví rostlin je koncipována na centrální úrovni. Hlavními ústředními orgány jsou Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova² a Ministerstvo zdravotnictví³ („Country profile Poland,“ 2014).

Pod Ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova spadají tyto dozorové orgány:

- **Veterinární inspekce** (IW, Inspektorat Weterynarii), v čele s Hlavním veterinárním lékařem⁴;
- **Státní inspektorát pro zdraví rostlin a osiva** (PIORIN, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa);
- **Zemědělská a potravinářská inspekce kvality** (IJHARS, Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych).

² Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju

³ Ministerstwo Zdrowia

⁴ Główny Lekarz Weterynarii

Pod Ministerstvo zdravotnictví náleží:

- **Státní zdravotnická inspekce** (PIS, Państwowa Inspekcja Sanitarna) v čele s Hlavním inspektorem⁵ je zodpovědná za kontrolu potravin jiného než živočišného původu a zároveň se s Veterinární inspekcí podílí na některých kontrolách potravin živočišného původu.

Tyto dozorové orgány vykonávají kontrolu nad potravinami v Polsku v souladu s evropským nařízením ES č. 882/2004 o úředních kontrolách.

zdroj

Klíčovou roli při zajištění bezpečnosti potravin a výkonu úředních kontrol hrají Státní zdravotnická inspekce a Veterinární inspekce.

Státní zdravotnická inspekce (PIS)

Státní zdravotnická inspekce (PIS) se řídí dle zákona o Státní zdravotnické inspekcí⁶ a je podřízena Ministerstvu zdraví. V jejím čele stojí Hlavní inspektor (Główny Inspektor Sanitarny), který je ústředním orgánem státní správy.

PIS provádí úřední kontroly v souladu se zákonem o bezpečnosti potravin. Dohlíží na dodržování zdravotní nezávadnosti potravin a na materiály a výrobky přicházející do styku s potravinami. Dále vykonává např. dozor nad potravinami rostlinného původu pocházející ze třetích zemí, kontrolu dodržování systému HACCP a dohled nad geneticky modifikovanými organismy, které jsou určeny jako potraviny.

Ministerstvo zdraví v oblasti kontroly potravin spolupracuje s Ministerstvem zemědělství a rozvoje venkova, do jehož působnosti spadá dohled nad dodržováním potravinového práva.

Veterinární inspekce (IW)

Veterinární inspekce (IW) je upravena dle zákona o Veterinární inspekcí z roku 2007.

Hraje zásadní roli při dohledu nad bezpečností potravin živočišného původu. Dohlíží na celý cyklus potravin, počínaje získáním, chovem, porážkou zvířat, zpracováním, balením,

⁵ Głównego Sanitarnej Inspektor

⁶ Ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej z dnia 14 marca 1985r.

skladováním až po přepravu hotových výrobků. IW také provádí veterinární kontrolu na hranicích při dovozu a kontrolu při obchodu a vývozu zvířat a produktů z nich.

Zemědělská a potravinářská inspekce kvality (IJHARS)

Tento dozorový orgán je upraven v zákoně o obchodní kvalitě zemědělsko-potravinářských výrobků⁷.

Inspekce provádí kontroly celého cyklu produktu od surovin, manipulačních podmínek, způsobu skladování až po jeho uvedení na trh včetně produktů, které jsou předmětem vývozu, kontrolu dovážených potravin, včetně jejich kontroly na hranicích; hodnotí a vydává certifikáty osvědčující kvalitu potravin. Všechny tyto kontroly jsou založeny na důkladné analýze rizik a vyhodnocování situace na trhu.

Spolupracuje s Úřadem pro hospodářskou soutěž a ochranu spotřebitelů a hlásí porušení evropského práva prostřednictvím systému RASFF (obdobně jako SZPI v ČR). Některé další kompetence IJHARS jsou stanoveny ve zvláštních právních předpisech týkajících se např. lihovin a vinných produktů, obchodu s ovocem a zeleninou, trhu s chmelem a trhu s tabákem („Raport Roczny,“ 2014).

⁷ USTAWA z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych

3 CÍL A METODIKA

3.1 Cíl

Cílem této diplomové práce je vymezení základních parametrů obchodní bilance mezi Polskem a ČR v oblasti zemědělsko-potravinářské produkce. Pozornost je zaměřena na posouzení kvalitativní stránky potravin polské provenience, a to vzhledem k nálezům dozorových orgánů na českém trhu. Práce se zabývá také celkovým agrárním zahraničním obchodem ČR, a to z pohledu teritoriální a komoditní struktury.

Hypotézy, které byly stanoveny:

- 1) Více než 80 % respondentů sleduje zemi původu potravin;
- 2) Nejvíce se zajímají o zemi původu respondenti ve věku 35-50 let;
- 3) Více než 70 % respondentů dává přednost českým potravinám před zahraničními;
- 4) Více než 80 % respondentů považuje polské potraviny za méně kvalitní než české.

3.2 Metodika

Teoretická část této práce se nejprve zabývá trhem s potravinami v ČR. Jsou zde vymezeny základní pojmy. Poté se práce věnuje právní úpravě související s potravinovým právem, a to jak na úrovni evropské, tak i národní. Následuje část věnovaná dozorovým orgánům v České republice. Dále je pozornost zaměřena na vymezení kvality a bezpečnosti potravin, označování a identifikaci země původu potravin. Dalším tématem je agrární zahraniční obchod České republiky. Je zde řešen jeho vývoj z hlediska celkového agrárního dovozu, vývozu, obratu a bilance. Je charakterizován z pohledu teritoriální i komoditní struktury. Data jsou zde čerpána především z databáze ÚZEI. Následuje vymezení pojmu kvalita a bezpečnost potravin včetně uvedení bezpečnostní strategie na úrovni Evropské unie a České republiky. Součástí tohoto tématu je i seznámení se s fungováním systému rychlého varování pro potraviny a krmiva (RASFF) a Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA). Dále je popsána problematika označování potravin, kde je pozornost věnována změně legislativy v této oblasti. Následně je řešena identifikace země původu potravin. Další téma je věnováno dovozu agrární produkce z Polska. Nejdříve se tato kapitola zabývá stručným popisem polského zemědělského a potravinářského průmyslu, dále pak strukturou agrárního dovozu do ČR.

Charakterizovány jsou také polské dozorové orgány zabezpečující kvalitu a bezpečnost potravin na polském trhu.

Praktická část se zabývá dovozem potravin z Polska se zaměřením na drůbeží maso. Je zde charakterizován také současný stav a problematika produkce drůbeže na českém trhu.

Bezpečnost polských potravin je analyzována na základě oznámení systému rychlého varování RASFF. V návaznosti na to se práce zabývá vybranými polskými potravinovými kauzami.

Poslední část je věnována zkoumání vztahu spotřebitelů k potravinám polského původu, a to pomocí spotřebitelského šetření. Dotazník byl sestaven v elektronické podobě pomocí služby Google Docs a obsahoval 15 otázek. Celkem bylo osloveno 312 respondentů. Následovalo vyhodnocení dotazníkového šetření programem MS Excel, pomocí něhož byly vytvořeny grafy a tabulky shrnující získané výsledky. Cílem tohoto spotřebitelského šetření bylo nejdříve zjistit, jaké názory a postoje spotřebitelé obecně k problematice původu potravin zaujmají. Další část byla zaměřena na témata týkající se potravin českého a polského původu. Spotřebitelé měli také volný prostor na vyjádření názoru ohledně celé této problematiky, která je v současné době velice aktuální. Poslední tři otázky zkoumaly identifikační údaje - pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. V závěru práce hodnotí stanovené hypotézy.

4 ANALYTICKÁ ČÁST

4.1 Dovoz potravin z Polska

V následující části bude prezentován dovoz potravin z Polska v obecné rovině, a dále pak v aplikaci na drůbeží produkci. Ta vstoupila významně do povědomí nejenom odborné veřejnosti v souvislosti s nežádoucími praktikami, negativně ovlivňujícími její zdravotní nezávadnost.

V Tabulce 12 je uvedena struktura importu potravinářské produkce a živých zvířat směřující do ČR z Polska.

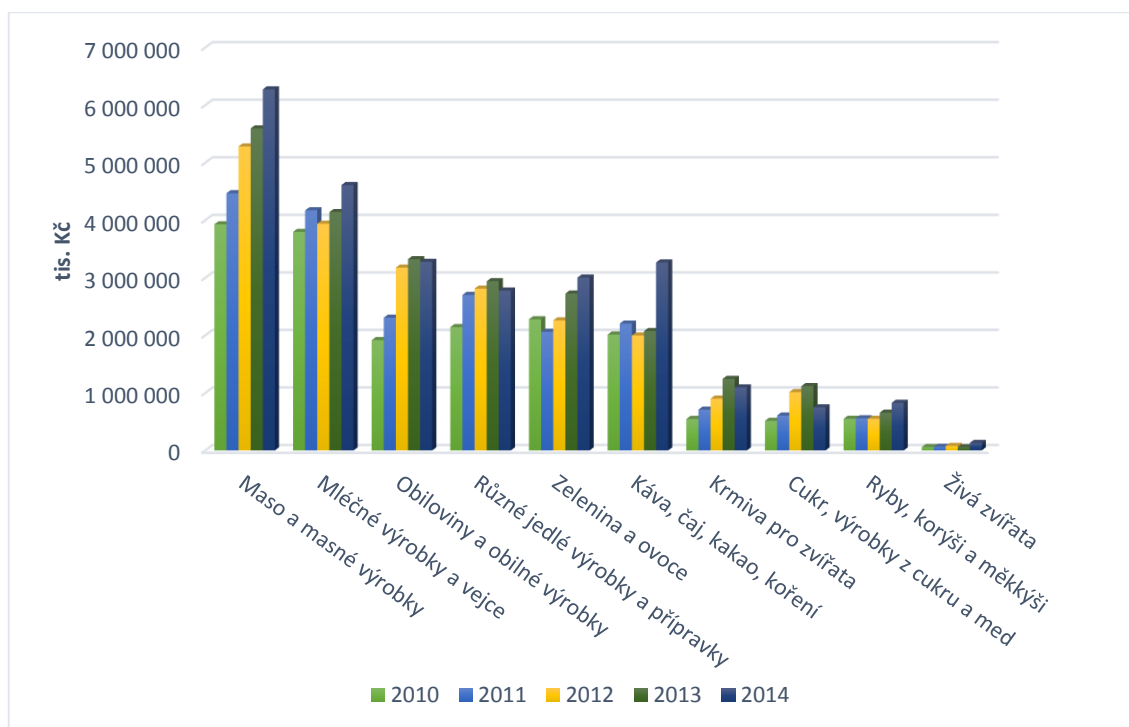
Tabulka 12 – Struktura dovozu potravin a živých zvířat do ČR z Polska, (v tis. Kč), 2010-2014

KN		2010	2011	2012	2013	2014
Živá zvířata	tis. Kč	59 033	62 491	77 972	56 852	131 012
	index %	87,9	105,9	124,8	72,9	230,4
Maso a masné výrobky	tis. Kč	3 929 490	4 468 856	5 282 671	5 594 951	6 274 129
	index %	101,8	113,7	118,2	105,9	112,1
Mléčné výrobky a vejce	tis. Kč	3 796 277	4 172 799	3 940 022	4 141 732	4 610 502
	index %	113,2	109,9	94,4	105,1	111,3
Ryby, koryši a měkkýši	tis. Kč	550 794	557 498	549 953	656 535	827 897
	index %	93,1	101,2	98,6	119,4	126,1
Obiloviny a obilné výrobky	tis. Kč	1 916 910	2 305 945	3 177 897	3 323 173	3 276 357
	index %	107,1	120,3	137,8	104,6	98,6
Zelenina a ovoce	tis. Kč	2 278 791	2 061 918	2 259 543	2 725 346	3 003 962
	index %	104,2	90,5	109,6	120,6	110,2
Cukr, výrobky z cukru a med	tis. Kč	515 004	606 930	1 013 535	1 116 971	747 381
	index %	139,8	117,8	167,0	110,2	66,9
Káva, čaj, kakao, koření	tis. Kč	2 013 255	2 204 572	1 997 101	2 073 611	3 266 498
	index %	98,5	109,5	90,6	103,8	157,5
Krmiva pro zvířata	tis. Kč	546 720	708 325	900 485	1 244 023	1 095 180
	index %	90,2	129,6	127,1	138,2	88,0
Různé jedlé výrobky a přípravky	tis. Kč	2 142 988	2 702 526	2 812 218	2 939 935	2 778 583
	index %	129,2	126,1	104,1	104,5	94,5

Zdroj: databáze ČSÚ, vlastní zpracování

Z Tabulky 12 lze vyčíst absolutní hodnoty v tis. Kč i procentní meziroční změny v jednotlivých letech. Pro větší přehlednost jsou tato data převedena do následujícího Grafu 12.

Graf 12 – Struktura dovozu potravin a živých zvířat do ČR z Polska, 2010-2014

Zdroj: databáze ČSÚ, vlastní zpracování

V Grafu 12 je zobrazena struktura dovozu jednotlivých skupin potravin za období 2010 – 2014, vycházející z předchozí Tabulky 12.

V roce 2014, stejně tak jako předchozí roky, dominoval dovoz masa a masných výrobků. Je zde patrný vzrůstající trend tohoto importu. Zatímco v roce 2010 se dovoz zvýšil jen o 1,8 % oproti předešlému roku, v roce 2011 už toto zvýšení bylo 13,7 %, v roce 2012 o 18,2 %. V roce 2013 je možné vyčíst navzdory stále se zvyšujícím hodnotě dovozu pokles tempa růstu (meziroční index 5,9 %), avšak v roce 2014 tento index opět vzrostl na 12,1 %.

Druhou nejvýznamnější dováženou komoditou z Polska do ČR za celé zkoumané období jsou „mléčné výrobky a vejce“. Zde už se nedá konstatovat rostoucí trend v letech 2010-2014, z Tabulky 12 i Grafu 12 je možné analyzovat pokles dovozu této skupiny potravin v roce 2012, a to o 5,6 % oproti roku 2011. V dalších letech se vzhledem k roku 2012 tento dovoz začal opět zvyšovat. V roce 2013 o 5,1 %, v roce 2014 už to bylo o 11,3 % oproti předchozímu roku.

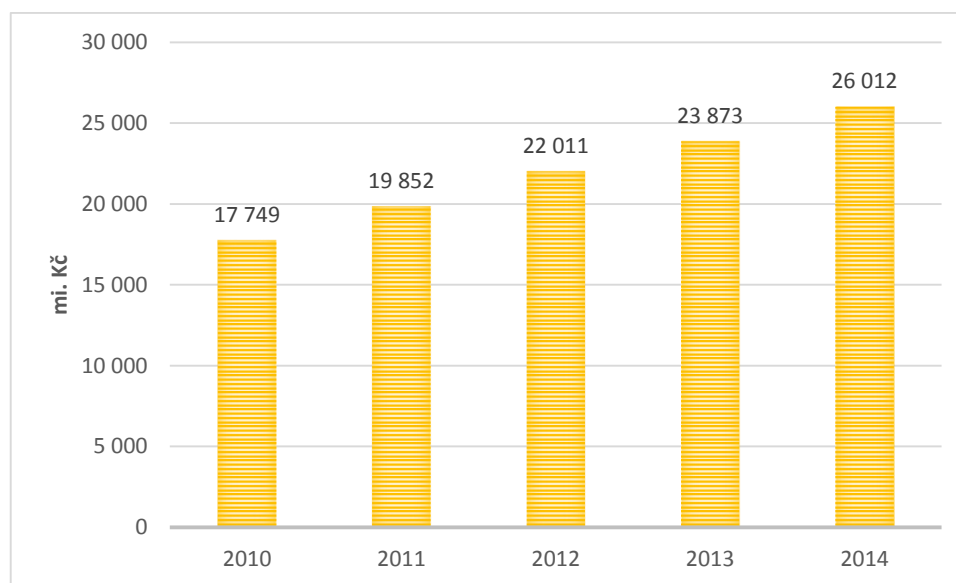
Třetí nejvíce dováženou komoditou jsou obiloviny a obilné výrobky. Zatímco v letech 2010, 2011 a 2012 byl nárůst importu této komodity značný a tempo růstu se každým

rokem zvyšovalo (meziroční index 7,1 %, 20,3 %, 37,3 %), v roce 2013 vzrost dovoz už jen o 4,6 % a v roce 2014 dokonce oproti předchozímu roku klesl o 1,4 %, jak vyplývá z Tabulky 11.

V roce 2014 se stala čtvrtou nejvíce dováženou komoditou *káva, čaj, kakao, koření*, která vzrostla meziročně o více než polovinu (57,5 %) a dosáhla tak téměř totožné dovozní hodnoty jako *obilí a obilné výrobky*.

V letech 2010-2014 dosahovala každoročně nejnižších hodnot kategorie *živá zvířata*. Při analýze Tabulky 11 je patrné, že zatímco v roce 2013 došlo ke snížení dovozu této komodity oproti roku 2012 o 27,1 %, v roce 2014 se import *živých zvířat* meziročně zvýšil přibližně o 130 %. Největší zásluhu na tomto skokovém vzrůstu měla položka *vepřový dobytek, živý*, jehož hodnota dovozu v tis. Kč od roku 2012 vykazuje růstový trend. V roce 2014 bylo toto zvýšení oproti roku 2013 téměř trojnásobné.

Graf 13 – Dovoz potravin do ČR z Polska v mil. Kč, 2010-2014

Zdroj: databáze ČSÚ, vlastní zpracování

Celkový vývoj dovozu potravin včetně živých zvířat v letech 2010 – 2014 je zřejmý z Grafu 13. Ačkoliv některé komodity meziročně kolísaly (Graf 12), nemělo to vliv na celkovou hodnotu dovozu, která se rok od roku rovnoměrně zvyšuje.

Děje se tak i navzdory potravinovým aférám, které jsou s Polskem v poslední spojovány (viz kapitola 4.2.2).

4.1.1 Dovoz drůbežího masa z Polska

Situace s drůbeží na českém trhu

Drůbežářský obor v ČR se historicky řadí mezi nejmladší a současně nejmodernější v rámci potravinářského průmyslu. Rozvojem technologií a zvyšováním produkce kvůli rostoucí spotřebě drůbežího masa získal svůj průmyslový charakter.

Významný rozvoj nastal v 80. letech, kdy již několik závodů splňovalo všechny náročné požadavky nezbytné pro vývoz drůbežího masa a drůbežích masných výrobků do zemí EU. V 90. letech proběhla další modernizace, a to díky změně technologií chlazení a rekonstrukci a vybavení drůbežářských podniků nejlepšími dostupnými technologiemi počínaje porážkou, porcovaním až po produkci drůbežího masa a masných výrobků.

V současné době je kladen důraz na šetrné zacházení se zvířaty při jejich nakládání na farmách, přepravě a těsně před porážkou. („Potravinářská revue“, 2015)

Vývoj spotřeby drůbežího masa v ČR

Drůbeží maso, zvláště kuřecí, ve srovnání s masem ostatních jatečných zvířat, má nižší energetickou hodnotu, ale vyšší obsah hodnotných lehce stravitelných bílkovin obsahující všechny aminokyseliny, nepostradatelné v lidské spotřebě.

Zvyšující se zájem ze strany spotřebitelů je patrný z Tabulky 13. Drůbeží maso se těší stále větší oblibě v souvislosti s jeho dietetickými vlastnostmi, jeho rychlé přípravě a v neposlední řadě z důvodů cenových. V roce 1985 byla spotřeba drůbežího masa 10,6 kg na osobu za rok, v roce 2013 byla tato hodnota téměř 2,5x vyšší, jak ukazuje Tabulka 12. V posledních několika letech se tato spotřeba pohybuje kolem hranice 25 kg/obyv./rok. Tato hodnota je ve srovnání s průměrnou hodnotou spotřeby drůbežího masa v EU o 2 kg vyšší. („Zemědělství“, 2014).

Tabulka 13 – Vývoj spotřeby drůbežího masa

Rok	1985	1995	2003	2010	2013*
(kg/obyv./rok)	10,6	13	23,8	24,5	24,3

Zdroj: MZe, vlastní zpracování

Stavy drůbeže v ČR

Tabulka 14 zobrazuje vývoj stavů jednotlivých kategorií drůbeže v tis. ks za období 2010 - 2014. Dle Soupisu hospodářských zvířat k 1. 4. 2014 poklesly v roce 2014 stavy

drůbeže oproti roku 2013 celkem o 7,7 % na 21 464 tis. ks. Stavů kuřat na výkrm se však v tom samém roce snížily pouze o 1,6 %, tedy o 185,1 tis. ks („ Zemědělství,“ 2014).

Tabulka 14 – Stavů jednotlivých kategorií drůbeže v tis. ks, 2010-2014

Rok	Kuřata na chov	Kuřata na výkrm	Slepice	Kohouti	Husy	Kachny	Krůty	Drůbež celkem
2010	2 755	14 884	6 216	187	19	402	376	24 838
2011	2 932	11 320	6 137	188	18	289	365	21 250
2012	2 686	11 824	5 355	242	15	249	320	20 691
2013	3 364	11 693	7 243	233	20	272	440	23 265
2014	2 155	11 508	6 756	237	18	393	396	21 464

Zdroj: Situační zpráva Drůbež a vejce, 2013, vlastní zpracování

Zpracovatelé drůbeže v ČR

Zpracovatelé drůbeže, resp. všech živočišných produktů, spadají pod dozor SVS, která vede jejich evidenci. Tabulka 15 uvádí počet zpracovatelů čerstvého drůbežního masa v ČR.

Tabulka 15 – Počet zpracovatelů čerstvého drůbežního masa v ČR

typ závodu	počet registrovaných subjektů
čerstvé drůbeží maso - porážky	32
čerstvé drůbeží maso - porcovny	125
čerstvé drůbeží maso - mrazírny a chladírny	108

Zdroj: www.eagri.cz, vlastní zpracování

Vývoj ukazatelů drůbežního masa

Trh produkce drůbežního masa v ČR v roce 2013 poklesl ve srovnání s předchozím rokem o 2,8 %, jak vyplývá z Tabulky 16. Zároveň se v tom samém roce meziročně snížil objem celkového dovozu o 5,9 % a vzrostl objem vývozu o 4,5 %, což mělo pozitivní dopad na bilanci drůbežního masa, která se mírně zlepšila. Jak je patrné z Tabulky 16, produkce drůbežního masa se od roku 2012 snižuje. Podle údajů MZe byla tato produkce v letech 2013 a 2014 nejnižší od vstupu ČR do EU v roce 2004. Po roce 2013 se očekává pokles o další přibližně 2 %. Bilance drůbežního masa je dlouhodobě záporná.

Tabulka 16 – Vývoj ukazatelů drůbežního masa (v tis. tun živé váhy), 2010-2014

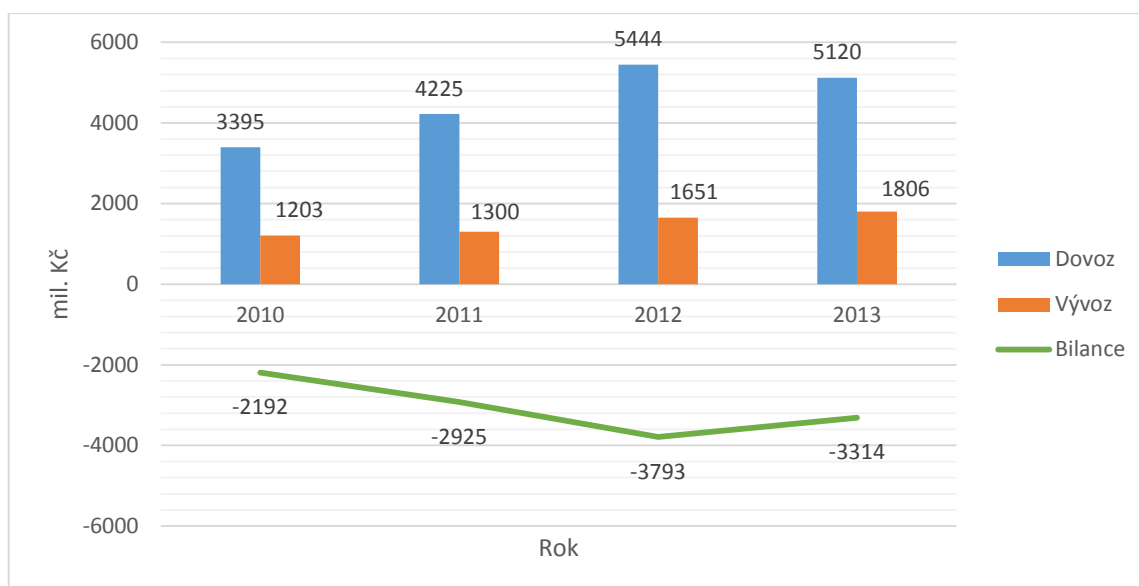
Ukazatel	2010	2011	2012	2013*	2014**
Produkce	263,0	236,8	241,7	235,0	230,0
Dovoz	103,9	120,2	148,9	139,4	135,0
Domácí spotřeba	332,6	323,3	348,4	331,9	318,8
Vývoz	35,6	33,9	42,8	43,5	47,0
Soběstačnost	81,3	73,2	69,4	70,8	72,1

Zdroj: Situační zpráva Drůbež a vejce, 2013, vlastní zpracování (pozn.: * odhad, **prognóza)

Zahraniční obchod s drůbežím masem

Od doby, kdy se ČR stala členem EU, jsou čeští výrobci vystaveni silné konkurenci na vnitřním trhu EU. Zahraniční obchod s drůbežím masem je dlouhodobě charakterizován vykazováním záporného salda, jak je vidět z Grafu 14.

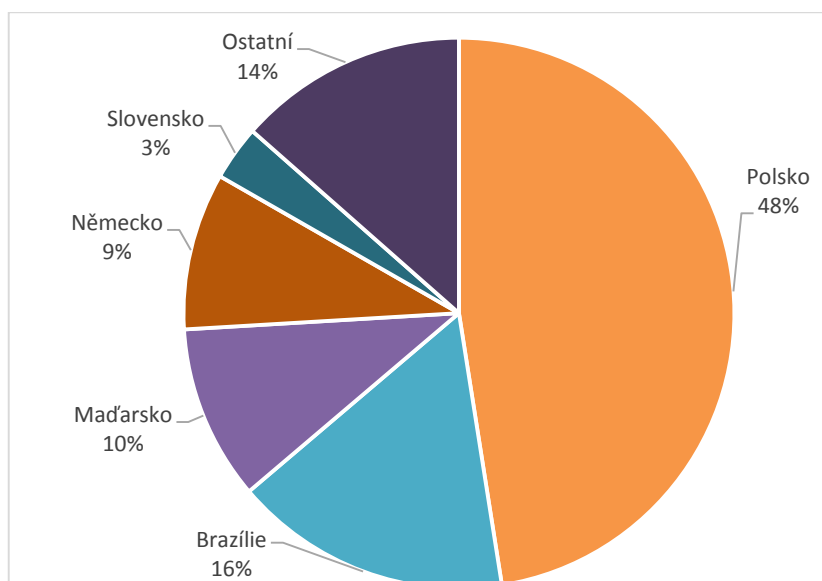
Graf 14 – Zahraniční obchod s drůbežím masem (v mil. Kč), 2010-2013

Zdroj: Situační a výhledová zpráva Drůbež a vejce 2014, vlastní zpracování

Následující Graf 15 ukazuje strukturu dovozu drůbežního masa v roce 2013 z jednotlivých zemí.

Graf 15 – Dovoz drůbežního masa v teritoriální struktuře 2013 (v %)

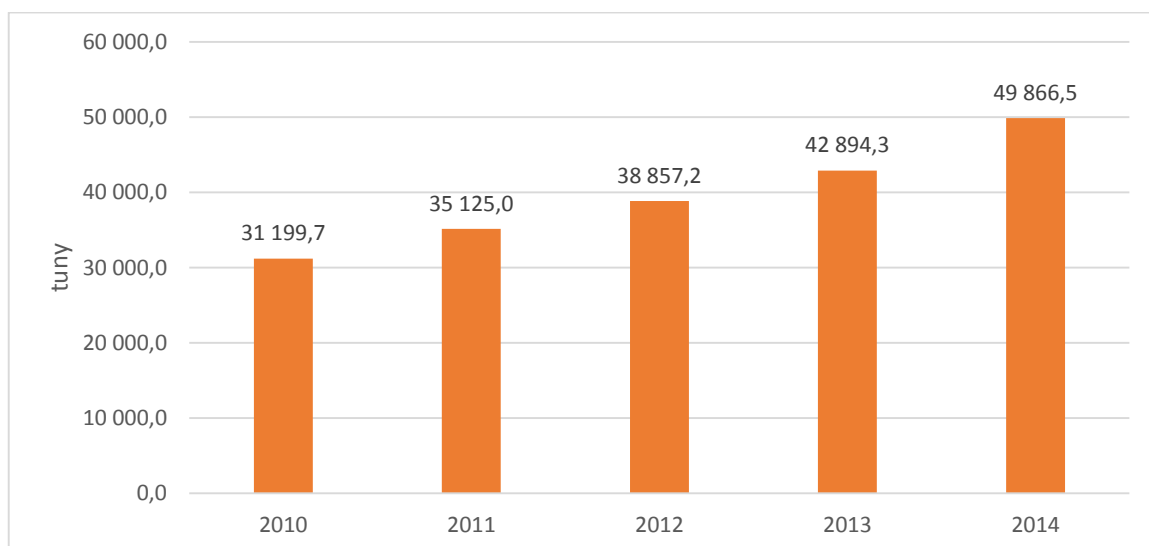

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, vlastní zpracování

Téměř polovina celkového importu drůbežního masa do ČR bylo v roce 2013 z Polska (48 %). Druhou nejvýznamnější zemí byla Brazílie, která však oproti dominantnímu Polsku zaujímala pouze třetinovou část (16 %), následovalo Maďarsko (10 %), Německo (9 %) a Slovensko (3 %).

Dovoz drůbeže z Polska

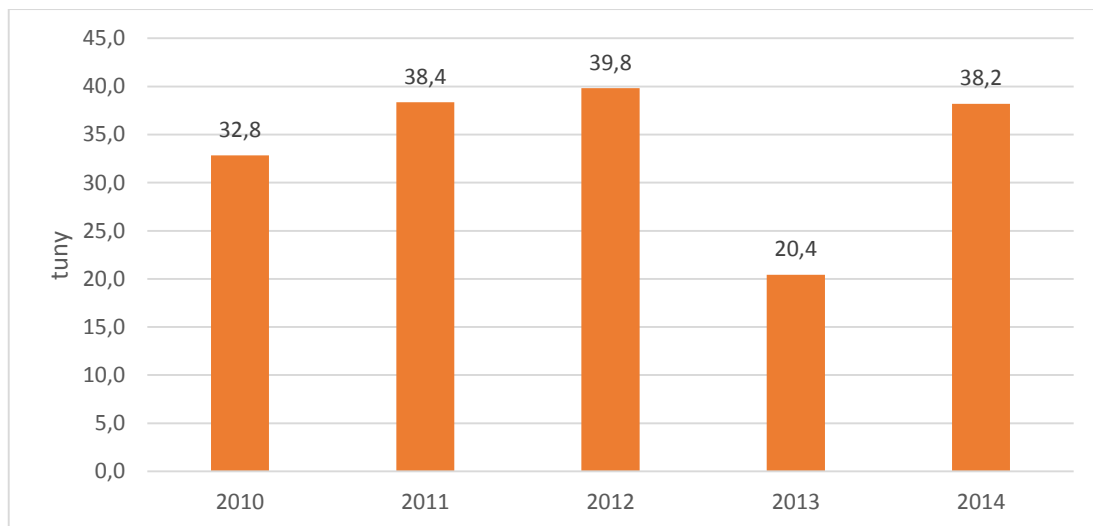
Graf 16 – Dovoz drůbežního masa z Polska (v tunách)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z Grafu 16 lze vysledovat rostoucí trend objemu dovozu drůbežího masa z Polska. Zdá se, že kauzy spojené s nevyhovujícím polským drůbežím masem (viz kapitola 4.2.2) řešené v poslední době, nikterak neovlivnily zvyšující se dovozy na český trh.

Graf 17 – Dovoz živé drůbeže z Polska (v tunách)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z Grafu 17 lze vyčíst značné snížení objemu dovážené živé drůbeže v roce 2013. V roce 2014 byl však tento import opět navýšen a navázal tak na rok 2012, kdy dovoz živé drůbeže vykazoval rostoucí trend.

4.2 Bezpečnost polských potravin na českém trhu

4.2.1 Analýza databáze RASFF

Pozitivní výstupy z šetření kompetentních dozorových orgánů vstupují do systému RASFF. Proto je další text zaměřen na analýzu dat z tohoto systému rychlého varování. V návaznosti na základní analýzu jsou blíže popsány nejznámější kauzy spojené s nekvalitními polskými potravinami, opět se zaměřením pozornosti také na drůbeží produkci. Ta vstoupila ve vztahu s Polskem do povědomí spotřebitelů např. vydáváním polské drůbeže za českou. Bylo totiž umožněno, aby byl kód pro ČR – „CZ“ uváděn např. u kuřat polského původu i přes to, že byla u českého zpracovatele pouze naporcována a zabalena. Jako země původu se mohl uvádět stát, kde došlo k poslednímu podstatnému hospodářsky zdůvodněnému zpracování nebo opracování. Klíčový údaj o tom, kde se kuře vylíhlo, bylo vykrmeno a zpracováno, chyběl. Vzhledem k platnosti nové legislativy,

kdy musí být uvedeno, kde bylo zvíře chováno a kde poraženo, by se toto již stávat nemělo („Již žádné "české" kuře,“ 2015).

Tabulka 17 uvádí vývoj počtu oznámení, které buď ČR přijala, nebo zaslala v rámci kontroly trhu za období 2010-2013 do systému RASFF týkající se ČR, v nichž figuruje Polsko jako země původu výrobků, které jsou předmětem těchto oznámení.

Tabulka 17 – Vývoj oznámení RASFF týkajících se ČR, v nichž figuruje Polsko jako země původu, 2010-2013

Oznámení – země původu Polsko	Přijatá	Odeslaná - v rámci kontroly trhu
2010	6	13
2011	5	15
2012	3	20
2013	11	21

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, (2014a), vlastní zpracování

Zatímco v roce 2011 se meziročně zvýšil počet oznámení odeslaných ČR v rámci kontroly trhu pouze o 15 %, v následujícím roce se jednalo o zvýšení přes 30 %. Tento nárůst lze přisoudit zvýšené kontrole dozorových orgánů v roce 2012, které souvisely mimo jiné se skandály kolem polských potravin. Počet přijatých oznámení se rapidně zvýšil v roce 2013, a to téměř čtyřnásobně. Z analýzy těchto oznámení systému RASFF v ČR (kde zemí původu je Polsko) se dá konstatovat, že toto meziroční zvýšení v roce 2013 bylo zejména v důsledku opakovaného nebezpečí hrozící Salmonelly z polské drůbeže, a dále díky kauzám spojených s vydáváním koňského masa za hovězí v určitých potravinách.

Tabulky 18 a 19 obsahují oznámení do systému RASFF roce 2013, jejichž předmětem jsou potraviny (popř. krmiva) polského původu.

Tabulka 18 - Vybraná oznámení přijatá do systému RASFF v ČR v roce 2013

Pořadí	Datum	Referenční číslo	Kategorie	Produkt	Nebezpečí	Označující země	Země původu	Dozorový orgán
1.	19.1.2013	2013.0066	Varování	cukrovinky ze sušeného mléka	jed na krysy v surovině	Polsko	Polsko	SZPI
2.	13.3.2013	2013.0198-add12	Informace	hovězí guláš	falšování - koňské maso	Polsko	Německo (surovina z Polska, Nizozemska, Belgie a Francie)	SVS
3.	23.8.2013	2013.0358-add03	Informace	mražené hovězí	falšování (koňské maso) a residua oxytetracyklinu	Polsko	Polsko	SVS
4.	26.4.2013	2013.0598	Informace	hovězí maso	strojně oddělené	Polsko	Polsko	SVS
5.	8.5.2013	2013.0569-ad01	Informace	dušené hovězí (konzerva)	falšování (koňské maso)	Německo	Lotyšsko (surovina z Polska)	SVS
6.	1.8.2013	2013.1071	Informace	chlazené slepice bez drobů	Salmonella enteritidis	Polsko	Polsko (surovina ČR)	SVS
7.	7.8.2013	2013.1069-add01	Varování	skleněné hrnky	migrace kadmia a olova	Polsko	Čína přes Polsko	OOVZ
8.	19.8.2013	2013.1145	Informace	křupky s ovocnou příchutí	vysoký obsah barviv	Polsko	Polsko	SZPI
9.	29.8.2013	2013.1185	Informace	výrobky z kuřecího masa	nedodržení ochranné lhůty pro aplikaci veterinárních léčiv	Polsko	Polsko	SVS
10.	27.9.2013	2013.1316	Informace	čerstvá vejce od nosnic krmných krmnou směsí	úlomky kostí suchozemských živočichů v krmné směsi	Polsko	Polsko	SVS
11.	7.10.2013	2013.1335	Informace	mražená drůbež	Salmonella enteritidis	Polsko	Polsko (surovina ČR)	SVS

Zdroj: Ministerstvo zemědělství (2014a), Portál RASFF, vlastní zpracování

Tabulka 19 - Vybraná oznámení odeslaná systémem RASFF v ČR na základě kontroly trhu v roce 2013

Číslo	Datum	Referenční číslo	Kategorie	Produkt	Nebezpečí	Země původu	Dozovový orgán
1.	8.2.2013	2013.0167	Informace	měkké karamely	plíseň	Polsko	SZPI
2.	26.2.2013	2013.0252	Informace	hovězí hamburgery	falšování masa (neoznačené koňské maso)	Polsko	SVS, OOVZ, SZPI
3.	3.4.2013	2013.0464	Varování	chlazené koňské maso	nepovolené látky phenylbutazon a oxyphenylbutazon	Polsko	SVS
4.	6.6.2013	2013.0782	Informace	chlazené drůbeží maso	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
5.	1.7.2013	2013.0920	Varování	chlazení pstruzi	nepovolená látka leukomalachitová zeleň	Polsko	SVS
6.	2.7.2013	2013.0927	Informace	klobásy	nedeklarovaná mléčná bílkovina a sója	Polsko	SVS
7.	12.7.2013	2013.0985	Varování	mražené kuřecí stehenní řízky	reziduum doxycyklinu nad MRL	Polsko	SVS
8.	12.7.2013	2013.0988	Varování	mražené kuřecí stehenní řízky	reziduum doxycyklinu nad MRL	Polsko	SZPI
9.	28.8.2013	2013.1178	Informace	kuřecí prsní řízky	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
10.	17.9.2013	2013.1257	Varování	kuřecí filety bez kosti	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
11.	9.10.2013	2013.1345	Informace	žampiony čerstvé	carbendazim	Polsko	SZPI
12.	16.10.2013	2013.1373	Varování	paštika s kachním masem na víně	nedeklarovaná sója	Polsko	SZPI, SVS
13.	16.10.2013	2013.1375	Varování	paštika s kuřecím masem	nedeklarovaná sója	Polsko	SZPI, SVS
14.	18.10.2013	2013.1388	Informace	kuřecí křídla	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
15.	18.10.2013	2013.1390	Informace	kuřecí prsní řízky	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
16.	21.10.2013	2013.1395	Informace	kuřecí řízky	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
17.	22.10.2013	2013.1401	Informace	kuřecí čtvrtky	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
18.	23.10.2013	2013.1405	Informace	kuřecí prsní řízky	Salmonella enteritidis	Polsko	SVS
19.	12.11.2013	2013.1488	Varování	čokopiškoty	nedeklarovaná mléčná složka	Polsko	SZPI
20.	14.11.2013	2013.1499	Varování	drůbeží kebab	Salmonella infantis	ČR (surovina Polsko)	SVS
21.	3.12.2013	2013.1599	Varování	jemná kuřecí paštika	nedeklarovaná sója	Polsko	SZPI

Zdroj: Ministerstvo zemědělství (2014a), Portál RASFF, vlastní zpracování

První oznámení, které bylo přijato do systému RASFF ČR se týkalo nálezů jedu na potkany, který byl obsažen v oplatkách ze sušeného mléka, jak vyplývá z Tabulky 18. Toto oznámení nahlásilo Polsko a v ČR se jím zabývala SZPI.

Z Tabulky 19 lze vyčíst, že na základě kontrolní činnosti dozorových orgánů na českém trhu byla hlášena do systému RASFF v roce 2013 nejvíce oznámení, která se týkala výskytu *Salmonelly enteritidis* v drůbeži, konkrétně hlavně v kuřecích prsních řízcích. Dále bylo ve zkoumaném roce hlášeno překročení limitu pro výskyt rezidua antibiotika doxycyklin nacházející se též v drůbeži, konkrétně v mražených kuřecích stehenních řízcích. Detailněji jsou některé případy rozebrány v následující kapitole 4.2.2.

4.2.2 Kauzy spojené s polskými potravinami

Polské potraviny vstoupily do povědomí mnoha spotřebitelů, a to díky rozsáhlým, silně medializovaným potravinovým aférám. Tato kapitola bude zaměřena na některé z nich.

„Průmyslová sůl v potravinách“ (2012)

Za první „provalenou“ aféru se dá považovat ta, jež byla odstartována na konci února 2012. Polská televize TNV zveřejnila zprávu o používání průmyslové soli do potravin, a to ve velkém množství. Tato sůl vznikla jako odpadní produkt při výrobě chloridu vápenatého ve společnosti ANWIL S. A, jedné z největších chemických společností v Polsku. Dle těchto uveřejněných informací kupovaly tři velké polské potravinářské společnosti po dobu přibližně 10 let až 1 000 tun této průmyslové soli měsíčně. Přitom byla tato sůl jasně na obale označena, že její použití je jako posypová nebo jako surovina v chemickém průmyslu.

Polská strana na tuto situaci zareagovala tak, že na případ uvalila informační embargo. Zjištění jakýchkoliv informací o této kauze tak bylo téměř znemožněno. Postupně se jednotlivé informace začaly odtajňovat až v průběhu března 2012, kdy začaly být zveřejňovány výsledky analýz. Veřejnosti byly předloženy výsledky vyhovující na obsah některých chemických prvků a dioxinů. Nelze však jednoznačně posoudit, jestli se tyto analýzy dají považovat za relevantní s ohledem na to, jak tato sůl vznikala.

Tato kauza byla velice řešena a medializovaná i v ČR. Na základě podnětu polských médií provedla SZPI v rámci kontrol tematicky zaměřených kontrolu potravin potenciálně kontaminovaných polskou odpadní solí z chemického průmyslu. Byly odebrány vzorky z celkem 75 šarží potravin, u nichž se předpokládalo použití vyššího

množství soli při jejich výrobě. Kontroly se tak hlavně zaměřily na výrobky např. z ryb, trvanlivé pečivo, sýry, chipsy, kořenící přípravky včetně soli, jejíž země původu bylo právě Polsko. Kontrolované šarže těchto produktů prošly řadou analýz zaměřených na bezpečnost potravin. Zkoumány byly tyto parametry - těžké kovy (olovo, kadmium, rtuť), benzo[a]pyren, dioxiny a PCB s dioxinovým efektem, SO₂ (oxid siřičitý). Výsledky kontroly byly negativní. Všechny šarže byly posouzeny jako vyhovující, ve sledovaných znacích nebylo shledáno žádné porušení bezpečnosti potravin. („Zpráva o činnosti SZPI“, 2013).

Značně se řešilo, že Polsko informace dlouho tajilo a neposkytlo neprodleně ostatním členským zemím EU seznam potravin obsahující tuto chemikálii a seznam zemí, kam byly tyto závadné výrobky z Polska vyvezeny.

Zarážející na tomto případu je také to, že téměř po dobu dlouhých 10 let bylo umožněno těmto firmám technickou sůl při výrobě potravin nezákonně používat, bez povšimnutí polských dozorových orgánů.

Několik let tak patrně mohli spotřebitelé kupovat na českém trhu polské potraviny, aniž by tušili možná nebezpečí spojená s použitím této odpadní soli. Takovéto potraviny závažně porušující základní pravidla hygienické bezpečnosti by za žádných podmínek na trh uvedeny být neměly.

„Jed v sušenkách“ (2013)

Na začátku roku 2013 přijala ČR oznámení prostřednictvím systému RASFF z Polska o tom, že cukrářské výrobky společnosti Magnolia Sp. z o.o., mohou být kontaminovány cizorodou látkou, která je zdraví nebezpečná. V hlášení systému RASFF bylo uvedeno, že v sušeném mléce, která je jednou ze složek tohoto výrobku, byly objeveny granule, které svým vzhledem silně připomínají jed na hlodavce. Podle informací, které poskytl výrobce, byl jedním z odběratelů potenciálně kontaminovaných výrobků i společnost Kaufland Česká republika, v.o.s. Na základě uvedených skutečností nařídila SZPI společnosti Kaufland Česká republika v.o.s. urychleně stáhnout z tržné sítě potravinu oplatková trubička Stilla Dolce Cocoa Rolls v balení 2 x 50g. Společností Kaufland v.o.s. bylo staženo 722 ks sušenek z oběhu a dalších 2070 kusů zadrženo ve skladech. SZPI důrazně doporučila spotřebitelům daný výrobek nekonzumovat. Následně se objevila další oznámení v systému RASFF identifikující další potraviny, u nichž bylo významné riziko, že jsou kontaminovány cizorodou látkou, jedem na hlodavce. Jednalo se o cukrářské výrobky té samé firmy. SZPI opět neprodleně reagovala zveřejněním

aktualizovaného seznamu rizikových výrobků daného výrobce, včetně jeho distributorů v ČR. Všechny tyto rizikové výrobky byly staženy prostřednictvím prodejců z maloobchodních sítí v ČR.

„Žampiony s pesticidy“ (2013)

SZPI vložila 9. 3. 2013 (viz Tabulka 19) do systému RASFF informaci o zjištění nebezpečné potraviny – pěstované žampiony. Pomocí laboratorní analýzy bylo u předmětné šarže prokázána nepovolená koncentrace pesticidů carbendazimu a benomylu. Po zhodnocení rizika byla tato nadlimitní naměřená hodnota označena při dlouhodobé konzumaci za škodlivou lidskému zdraví. Dovozy, firmě HIGHGATE s.r.o., bylo na základě těchto skutečností nařízeno provádět na vlastní náklady rozboru obsahu pesticidů na všechny šarže těchto žampionů od dodavatele P.H.U. "Malkowski", Krzysztof Malkowski. S distributorem bylo zahájeno správní řízení o uložení sankce (Kopřiva, 2013a).

Kvalita drůbeží produkce z Polska

„Antibiotika v drůbeži“ (2013)

Tato kauza z roku 2013 byla ve znamení pokračování nekalých praktik používaných v polském zemědělství. Zjištění dozorových orgánů na Slovensku a zprávy v polských médiích uveřejnily informaci, že velké množství drůbežích farem v Polsku používá nelegálně léčivo, které není v EU povoleno či překračuje limity legálních léčiv tak, že je používá způsobem neumožňujícím garanci toho, že koncentrace reziduí antibiotik ve výsledném produktu splní zákonné meze („Zpráva o činnosti SZPI“, 2013).

Kromě SVS, která neprodleně vyhlásila mimořádnou kontrolní akci, se na důkladné prověřování skutečné zdravotní nezávadnosti polského drůbežního masa, zejména kuřat, zaměřila i SZPI. V prodejní síti se zaměřila na obsah reziduí antibiotik v drůbeži. Tento sortiment chlazených a mrazených kuřat zkoumala hlavně v regionech sousedících s Polskem. Kromě toho prověřovala intenzivně i zboží z pojízdných prodejen a také přímý import z Polska směřující pro maloobchodní prodeje. Podezření na obsah nadlimitního množství této látky se následně potvrdilo. Na českém trhu bylo zjištěno dvou až trojnásobné překročení limitu pro výskyt rezidua antibiotika doxycyklin, a to v potravině „kuřecí stehenní řízky, bez kosti a kůže hluboce zmrazené kuřecí maso, vakuově balené, 600g, výrobce: ALMA Sp. z o.o., Polsko (Kopřiva, 2013b).

Rozborem bylo u dvou ze šesti podvzorků zjištěno překročení maximálního limitu, který je pro danou látku stanoven pomocí právních předpisů na 100 mikrogramů na 1 kilogram, a to naměřenými hodnotami 243 a 315 mikrogramů na 1 kilogram. Tím došlo k porušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 470/2009, týkající se uvádění potravin živočišného původu s obsahem reziduí farmakologicky účinných látek na trh (Kopřiva, 2013c).

Tato kauza byla velmi diskutována nejen v ČR, ale samozřejmě i v samotném Polsku. Například polská televize TVN ve svém pořadu "Uwaga!" (Pozor!) vyrukovala s odhalením, že někteří chovatelé spolu se skupinou veterinářů vytvořili "mafíánský systém" dopování zvířat nelegálními látkami z černého trhu, hlavně čínského či vůbec neznámého původu, včetně látky metronidazol způsobující rakovinu. Autorka reportáže tvrdí, že nejde o žádné „senzační“ odhalení, ale o rozšířenou praxi, o které úřady vědí přinejmenším od roku 2008, ale nic nepodnikají. Reportérka nabízela 25 chovatelům nelegální látky, ale žádný ji rovnou neodmítl, všichni se ptali na cenu. („Inspektoři v ČR prověřují,“ 2013).

Jak vyplývá z analýzy vývoje dovozu polské drůbeže do ČR v kapitole 4.2.1, má stále rostoucí tendenci. Tato drůbež z Polska je totiž levnější, a tak její konkurenceschopnost vzhledem k drůbeži českého původu je znatelná. Řada těchto zahraničních podniků nedodržuje standardy běžné v ČR. Jedná se například o chlazení drůbežního masa výhradně vzduchem v chladících tunelech, které používají všechny české podniky, a které bylo zavedeno v rámci modernizace drůbežářského průmyslu již během devadesátých let. Tato technologie je dražší než chlazení vodou. Její výhodou je ale minimální pravděpodobnost kontaminace mikroorganismy včetně toho, že takto ošetřené drůbeží maso neobsahuje více vody.

Přestože všichni čeští výrobci disponují kvalitní technologií chlazení vzduchem, do ČR se masivně dováží drůbež z Polska, většinou chlazená vodou. Tato technologie chlazení vodou představuje řadu nevýhod. Hrozí při ní ve společné vodní lázni snadný přenos salmonel a dalších nežádoucích mikroorganismů z jednoho kontaminovaného těla na další. Čeští spotřebitelé nemohou tyto kuřata chlazená vodou identifikovat, protože neexistuje povinnost informovat o způsobu chlazení. Lidé jsou pak v takových případech

nejen ohrožení, ale platí i za vyšší obsah vody v mase, který je při tomto způsobu zpracování legislativou tolerován (Mates & Říha, 2013).

Přísné kontroly polských potravin – spor Polska s ČR

Polsko vzneslo obvinění z diskriminace při kontrolách potravin polského původu na českém trhu. S touto informací přišla polská média na konci roku 2014, podle kterých nařídila SZPI, aby právě polské potraviny byly důkladně kontrolovány. Toto nařčení však nemohlo zůstat bez odezvy SZPI, která na základě toho vydala dne 8. 12. 2014 tiskovou zprávu, v níž reagovala na vzniklou situaci.

SPZI si stojí za názorem, že k žádné diskriminaci ze strany ČR nedošlo. Rusko v srpnu 2014 vyhlásilo embargo na dovoz určitých potravinářských komodit (viz kap.) z EU a jiných zemí do Ruska. Povinností SZPI bylo na toto reagovat, jelikož nároky na potraviny směřující na ruský trh se mohou odlišovat od těch, které stanovuje EU. Polsko je významným vývozcem potravin do Ruska. SPZI tak orientovala pozornost a kontrolní činnost směrem k potravinám, které by mohly místo původního ruského trhu směřovat na český. V médiích se díky tomu objevila spousta zpráv, které polemizovaly např. nad tím, kam míří polská jablka určená pro ruský trh, na který Poláci dováželi před uvalením embarga až dvě třetiny polské produkce tohoto ovoce („Jez jablka, našťveš,“ 2015).

Tyto kontroly, které se zaměřovaly na vzniklou situaci na trhu v důsledku ruského embarga, byly ukončeny 3. 10. 2014. Zastoupeny byly nově vzniklým nařízením vlády 211/2014 ukládající dovozcům informační povinnost notifikovat import vybraných druhů ovoce a zeleniny 48 hodin před tím, než dorazí na místo určení v ČR. Tato povinnost včetně její kontroly ze strany SZPI platí na všechny dotčené kontrolované osoby, a to bez ohledu na zemi, odkud potraviny pocházejí.

Na konci roku 2014 polská strana prohlásila, že spor považuje za uzavřený a v Bruselu si na ČR stěžovat nebude, jak zprvu hrozilo (Kopřiva, 2014).

4.3 Vztah spotřebitelů k potravinám polského původu

Tato kapitola se zabývá spotřebitelským šetřením, uskutečněném na základě rozesílání dotazníků elektronickou formou. Část jich byla také vytištěna a rozdána osobně.

Probíhalo od začátku února 2015 do poloviny března 2015. Celkem bylo osloveno 312 respondentů.

Dotazník obsahuje celkem 15 otázek, jejichž struktura je následující:

- 1 otázka dichotomická,
- 10 otázek polytomických, z toho 9 výběrových a 1 výčtová,
- 5 otázek otevřených, z toho 1 podotázka.

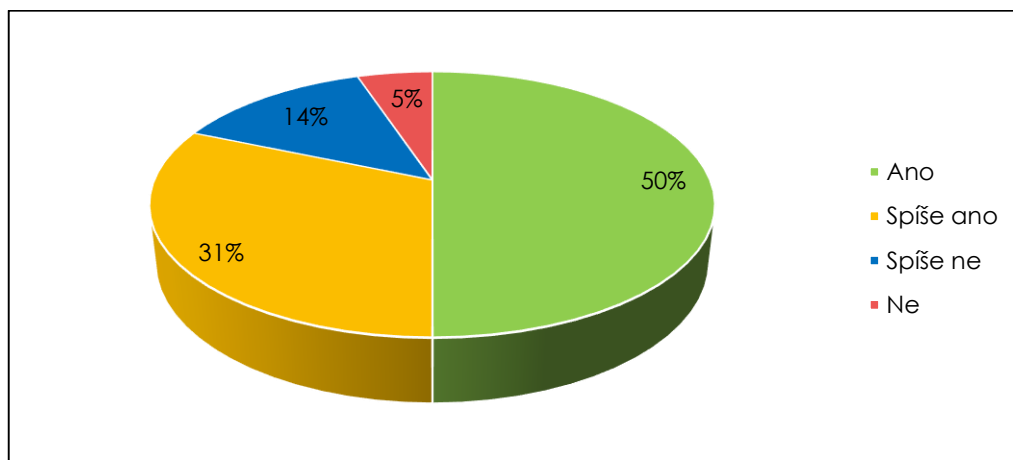
Cílem první poloviny položených otázek bylo zjistit, jaké názory a postoje spotřebitelé obecně k problematice původu potravin zaujímají. Další část byla zaměřena na témata týkající se potravin českého a polského původu. Spotřebitelé měli také volný prostor na vyjádření názoru ohledně celé této problematiky, která je v současné době velice aktuální. Poslední tři otázky zkoumaly identifikační údaje - pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

4.3.1 Vyhodnocení spotřebitelského šetření

1) Sledujete zemi původu potravin dostupných na českém trhu?

Z Grafu 18 je patrné, že více jak 80-ti % respondentů není země původu potravin lhostejná. Na otázku, zda sledují zemi původu potravin dostupných na českém trhu jich přesně polovina (50 %) odpověděla jednoznačně *Ano* a 31 % *Spíše ano*. Možnost *Spíše ne* označilo 14 % respondentů. Zemi původu potravin nesleduje vůbec pouhých 5 % dotazovaných.

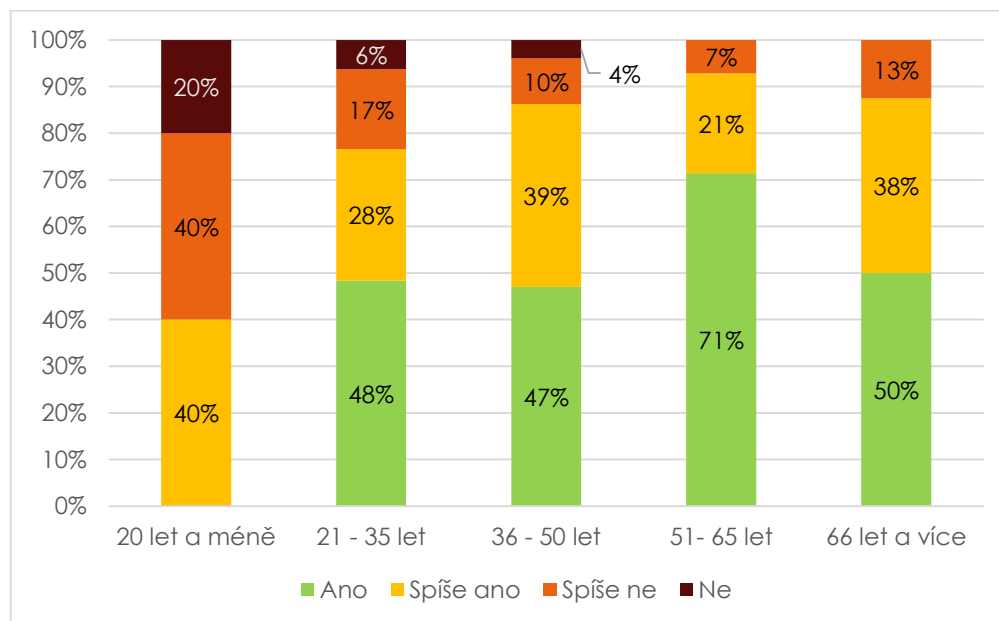
Graf 18 – Sledování země původu potravin

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 19 zobrazuje strukturu odpovědí na první otázku v závislosti na věku respondentů. Z analýzy Grafu je zřejmé, že ve všech věkových kategoriích (vyjma kategorie 20 let a méně) převládá odpověď *Ano*. Odkud potravina pochází, sledují nejvíce lidé ve věkovém rozmezí 51-65 let. 71 % z nich odpovědělo na danou otázku *Ano* a 21 % *Spíše ano*. Naopak negativně odpověděli zejména respondenti v kategorii 20 let a méně (*Spíše ne* -40 %, *Ne* – 40 %) a dále v kategorii 21-35 let (*Spíše ne* - 17 %, *Ne* – 6 %).

Graf 19 – Sledování země původu potravin podle věku respondentů

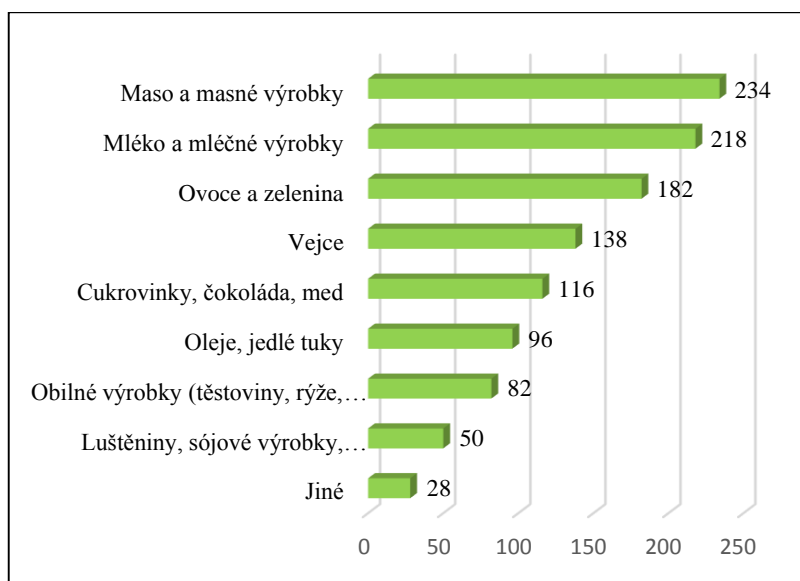

Zdroj: vlastní zpracování

2) Pokud ano, u kterých kategorií potravin zemi původu sledujete?

U této otázky byla možnost zaškrtnout více odpovědí. Výběr byl dán z následujících kategorií potravin: *Cukrovinky, čokoláda, med; luštěniny, sójové výrobky, ořechy, semena; maso a masné výrobky; mléko a mléčné výrobky; obilné výrobky (těstoviny, rýže, pekařské a cukrářské výrobky, müsli ...); oleje, jedlé tuky; ovoce a zelenina; vejce; jiné*. Nejvíce respondentů označilo kategorii *Maso a masné výrobky* (234) a *Mléko a mléčné výrobky* (218). Další významnou kategorií, u které se respondenti zajímají o původ je *Ovoce a zelenina* (182), „*Vejce*“ (138) a *Cukrovinky, čokoláda, med*.

Graf 20 – Sledování země původu dle kategorií potravin

Zdroj: vlastní zpracování

Uveďte příklady konkrétních potravin, u kterých je pro Vás původ důležitý.

Tato podotázka je doplněním 2. otázky. Cílem bylo zjistit konkrétní druhy potravin, u kterých respondenty zajímá, odkud daná potravina pochází.

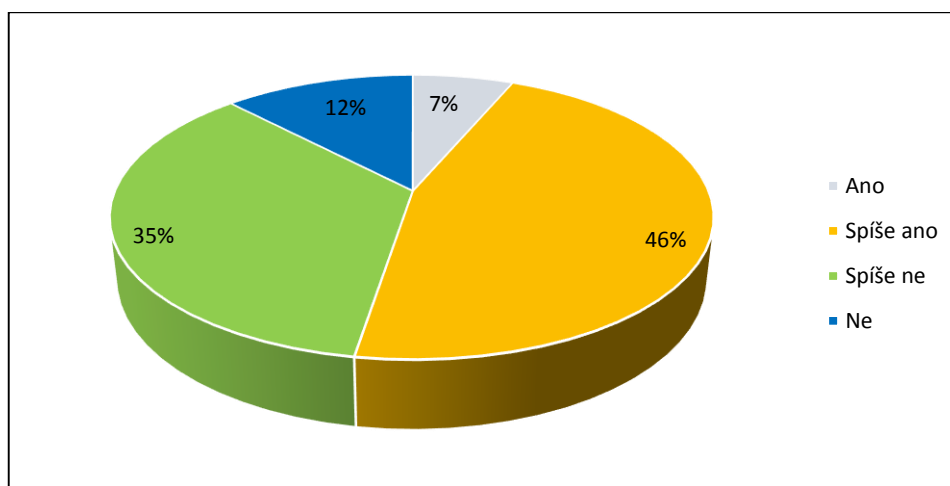
Pokud byla tato otázka respondenty zodpovězena, uváděli nejčastěji následující potraviny seřazené od nejvyšší četnosti: jogurty, uzeniny, máslo, sýr, kuřecí maso, hovězí maso, jablka, vepřové maso, šunka, salám, čokoláda, rajčata, česnek, mrkev, těstoviny, olivový olej, banány, ryby, jahody, šunka, paprika, či např. cibule a okurka.

Tento výčet přibližně odpovídá výsledkům otázky 2, kdy respondenti nejčastěji uváděli položku *Maso a masné výrobky*, *Mléko a mléčné výrobky* a *Ovoce a zelenina*.

3) Považujete současnou úroveň informací o zemi původu za dostačující?

Na otázku zda považují respondenti současnou úroveň poskytovaných informací o zemi původu za dostačující, odpovědělo 46 % *Ano*, 35 % *Spíše ano* a 12 % *spíše Ne*. Respondentů, jejichž odpověď byla *Ne*, tedy těch, podle kterých nejsou informace o původu potravin postačující, je 7 %.

Graf 21 – Spokojenost se současnou úrovní informací o zemi původu

Zdroj: vlastní zpracování

4) Co konkrétně považujete za problematické/nedostačující?

Tato otázka byla položena jako otevřená, respondenti měli prostor napsat, co konkrétně pokládají za problematické ohledně informací o zemi původu potravin.

Nejčastěji uváděli respondenti odpovědi typu:

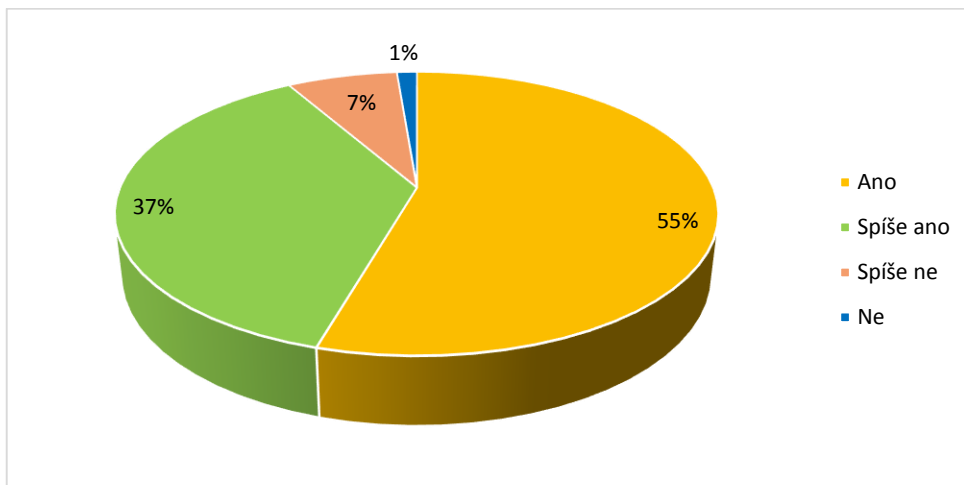
- „polopravdy a pololži na etiketách potravin - mnoho značek, zkratek, kterým běžný spotřebitel nerozumí a na to asi výrobce vsází“;
- „v současné době pro mne údaje o zemi původu na etiketě nejsou důvěryhodné, to co je na etiketě nemusí být pravda a zákazník to nemá jak zjistit“;
- „na potravinách jsou uváděny země, ve kterých jsou potraviny baleny a nikoli země, ze kterých pocházejí suroviny“;
- „nedostatečně viditelné označení původu, umístění informací, které se musí zdlouhavě vyhledávat“;
- „označení vyrobeno v EU – tato „informace“ je moc obecná“.

5) Upřednostňujete potraviny českého původu?

Z Grafu 22 vyplývá, že téměř většina respondentů (288, tzv. 92 %) dává přednost potravinám českého původu. 55 % jich odpovědělo *Ano*, 37 % představovala možnost *Spíše ano*. Záporně odpovědělo celkem 8 % respondentů, 7 % jich tyto české potraviny

spíše nepreferuje (odpověď *Spíše ne*). Pouhé 1 % ze všech respondentů odpovědělo na otázku striktně *Ne*, českým potravinám tedy přednost nedávají.

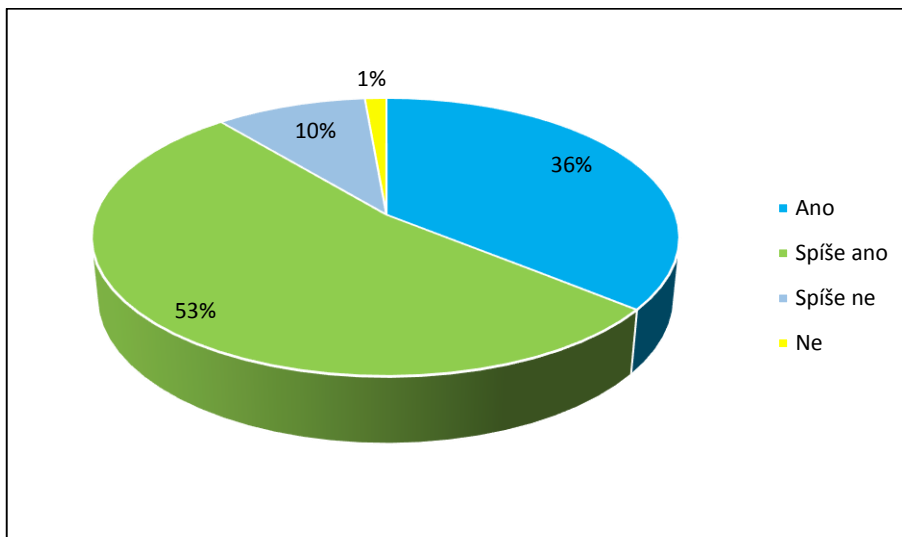
Graf 22 – Preference potravin českého původu

Zdroj: vlastní zpracování

6) Pokud ano, upřednostňujete české potraviny, i pokud je jejich cena vyšší než cena potravin ze zahraničí?

Graf 23 – Preference českých potravin před zahraničními i v případě vyšší ceny

Zdroj: vlastní zpracování

Jak lze vyčíst z Grafu 23, větší část respondentů preferuje potraviny českého původu i za předpokladu, že je jejich cena vyšší než cena potravin pocházejících ze zahraničí. Více než polovina dotazovaných uvedla odpověď *Ano* (53 %), a více jak třetina odpovědí byla *Spíše ano* (36 %). Pokud je cena vyšší, český původ spíše neupřednostní 10 %

respondentů (odpověď *Spíše ne*) a takovéto potraviny neupřednostní vůbec pouze 1 % (odpověď *Ne*).

7) Uveďte země, které považujete z hlediska kvality potravin/zemědělské produkce za problematické, resp. méně důvěryhodné.

Tato otázka měla zjistit, jakým zemím respondenti nedůvěřují nebo je považují problémové z pohledu produkce potravin a zemědělské produkce. Bylo možno uvést libovolný počet zemí. Výsledky shrnuje Tabulka 20.

Tabulka 20 – Nejčastěji uváděné země

Název země/ skupiny zemí	Počet respondentů
Polsko	264
Čína	60
Španělsko	16
Německo	16
„Východní země“	14
Rumunsko	12
Rusko	12
Maďarsko	10
Ukrajina	10
„celá EU“	10
Vietnam	10
Slovensko	8
Turecko	8
Egypt	4
Maroko	4

Zdroj: vlastní zpracování

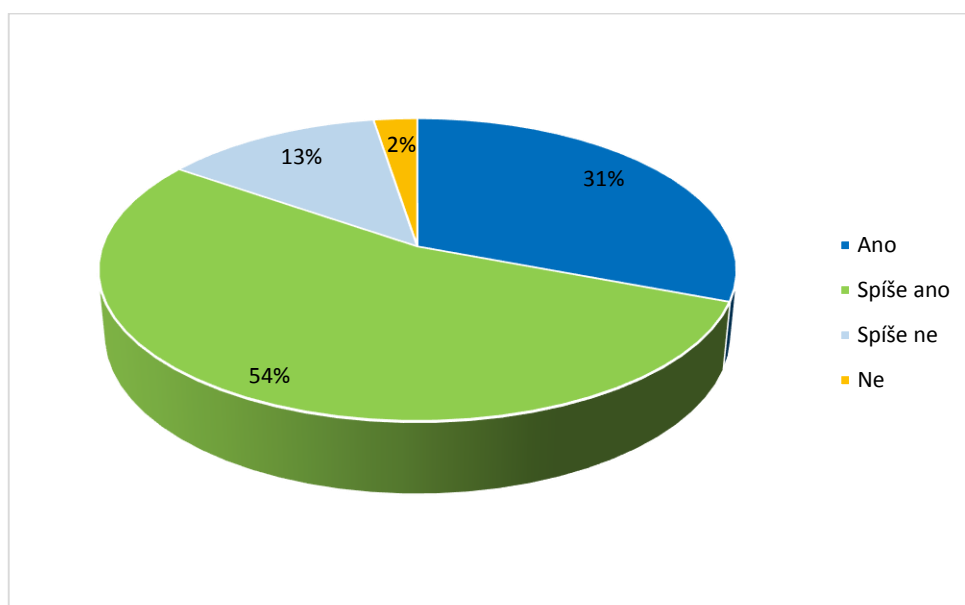
Drtivá většina respondentů (264) si vybavila Polsko. Tato skutečnost není nikterak překvapující vzhledem ke kauzám, které se v poslední době v souvislosti s polskými potravinami na českém trhu řešily (viz Kap. 4.3.3). Na druhém místě se umístila Čína, tuto zemi uvedlo 60 respondentů. Španělsko spolu s Německem byly uváděny jako další problematické země. U Španělska vidí respondenti problém převážně v dovážené zelenině. Pokud bylo uvedeno Německo, většinou to bylo kvůli názoru, že německá produkce směřující na náš trh je méně kvalitní než ta, která je určená pro jejich domácí užití či jiné zahraniční trhy. Další nejčastější odpovědi byly obecně „Východní země“, dále Rumunsko, Rusko, Maďarsko, Ukrajina, a obecně „celá EU“ a Vietnam. Země jako Slovensko, Turecko, Egypt a Maroko se umístily na posledních místech. Další dvě

odpovědi byly, že „žádné konkrétní země za problematické nepovažují, jelikož na zemi nezáleží“. Zanedbatelný počet odpovědí tvořil: Jižní Amerika – „ovoce“, Chile, Bulharsko, Rakousko, Keňa, Thajsko, Nizozemsko, Itálie a Řecko.

8) V posledních měsících je často diskutována otázka kvality polských potravin. Je podle Vás kvalita polských potravin na nižší úrovni než kvalita potravin českých?

V této otázce je řešeno, jak respondenti vnímají potraviny polského původu. Graf 8 ukazuje, že většina pokládá polské potraviny za méně kvalitní než české., což potvrzují výsledky předchozí otázky 7, kde nejvíce respondentů uvedlo za problémovou zemi právě Polsko.

Graf 24 – Srovnání kvality polských a českých potravin

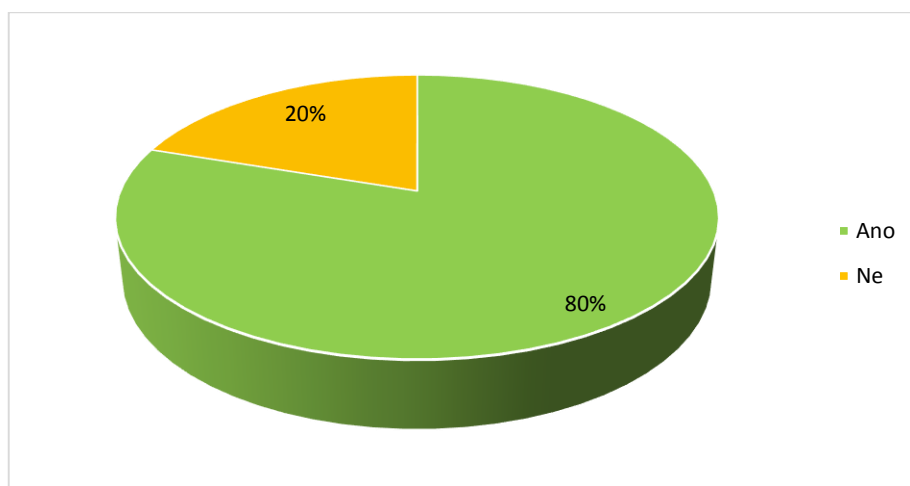

Zdroj: vlastní zpracování

9) Vzpomenete si na případ závadných potravin z Polska dodaných na český trh?

Na situaci, kdy na český trh byly dodány polské potraviny, která nesplňovala požadavky na kvalitu a bezpečnost, si vzpomnělo 80 % ze všech dotazovaných respondentů. 20 % si žádnou kauzu spojenou s polskými potravinami nevybavuje, viz Graf 25.

Graf 25 – Povědomí o závadných polských potravinách

Zdroj: vlastní zpracování

10) Pokud ano, můžete uvést konkrétní příklad?

Pokud respondenti odpověděli na předchozí otázku ano, následovala otázka, zda mohou konkrétní příklad uvést. Tato otázka byla otevřená, respondenti mohli uvést libovolný počet „polských kauz s potravinami“.

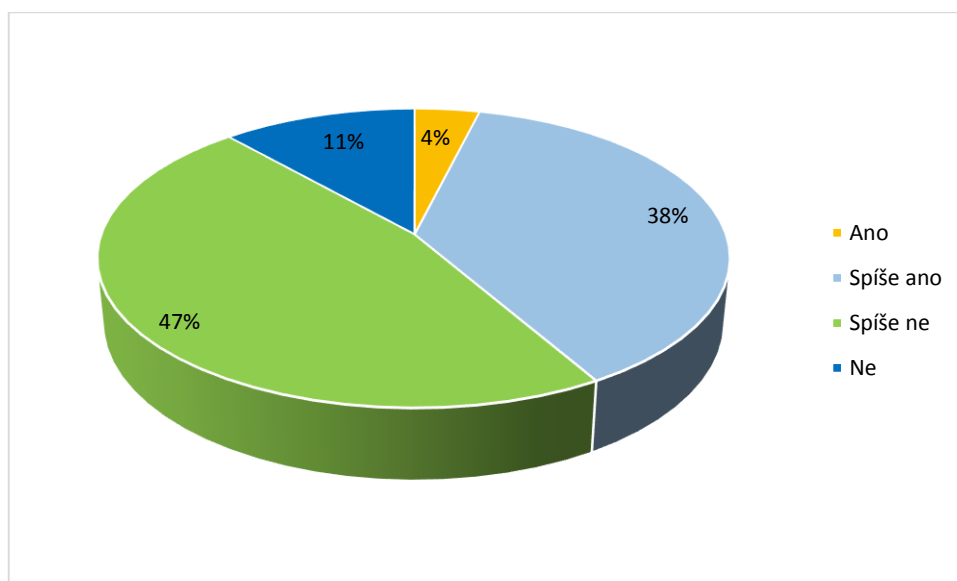
Nejčastější odpovědí (kolem 80 %) byla „technická sůl v potravinách“. Pokud respondenti navíc uvedli, v jakých potravinách se tato sůl nacházela, bylo to nejčastěji v „uzeninách“, v „bramborových lupíncích“ a „na pečivu“. Problematika používání této soli v potravinářském průmyslu byla na v roce 2012 velice řešeným tématem, není tudíž udivující, že si spotřebitelé s pojmem „polských potravinových kauz“ vybaví právě tuto situaci.

Dalšími nejvíce zmiňované kauzy byly následující - „obsah nadlimitního množství antibiotik v kuřecím mase“, „jed na potkany v sušenkách“, „nižší obsah tuku v másle než je určeno legislativou“, „zkažené mražené ryby“.

11) Je podle Vás kontrola potravin dovážených na český trh dostačující?

V Grafu 26 jsou uvedeny výsledky otázky zabývající se názorem respondentů na kontrolu dovážených potravin na český trh. Za dostačující považuje kontrolu dovážených potravin necelá polovina (42 %) respondentů – 4 % odpověděli *Ano* a 38 % *Spíše ano*. Více jak polovina respondentů (58 %) považuje kontrolu této oblasti za nevyhovující – 47 % uvedlo možnost *Spíše ne*, 4 % dotazovaných si myslí, že tato kontrola není dostačující (odpověď *Ne*).

Graf 26 – Spokojenost s kontrolou dovážených potravin

Zdroj: vlastní zpracování

12) Zde máte prostor k vyjádření Vašich názorů a připomínek k dané problematice.

Tato otázka byla doplňující. Jejím cílem bylo dát respondentům prostor k vyjádření názorů k dané problematice. Některé názory jsou citovány níže.

„V české společnosti koluje spousta předsudků. Charakterizoval bych nás jako velmi konzervativní a xenofobní národ. To se týká i potravin a zejména pak averze na polské produkty. Polsko má výtečnou gastronomii, ale problém je podle mě jinde. Pokud polští výrobci na našem trhu vidí poptávku po méně kvalitních potravinách, kdy pro většinu konzumentů zůstává jediným rozhodujícím faktorem cena, proč by naše řetězce nesaturovali těmito produkty. Fenomémem současnosti je tržní ekonomika a vítězí ta, která dokáže mít největší a nejefektivnější odbyt. A naše společnost je podhoubím pro trh s nízkonákladovými potravinami z polské provenience. Za to, co je zde k dostání na pultech obchodů, nemohou Poláci. To je ryze problém české společnosti.“

„Nelíbí se mi složení potravin pro východní Evropu, která se velice liší od potravin v západní Evropě.“

„Kontrola potravin, stejně jako veškerých výrobků uváděných na trh je problematická - není možné kontrolovat veškeré potraviny. Měly by být dostupnější výsledky kontrol. Veřejné mínění je často silně ovlivněno mediálním obrazem.“

„Dle mého názoru si Polsko nechává ty "kvalitní/kvalitnější" potraviny a horší produkce putuje za hranice...“

„Chtěla bych si kupovat rajčata a papriky s chutí jako v dětství, vlastně i meruňky, jahody, broskve ... kolik asi sníme chemie a kolik vitamínů? A také by se mi líbilo, kdyby v mase bylo méně vody a když odkryji poklici z pekáče, abych se nelekla, že mi někdo kus masa sebral ... a aby buchta z kupovaných vajec byla tak žlutá jako z domácích ...“

„Byla bych pro, aby na české pulty byly více preferovány české výrobky a dovážené potraviny by měly být více kontrolovány.“

„Myslím si, že většina lidí zohledňuje svou finanční situaci, která není všeobecně na takové výši, jak by bylo potřeba a kupuje potraviny levnější. Dále pak otázka poptávky a nabídky trhu je důležitá, výrobci tlačí ceny co nejnižší. A také je to o lidech, viz prodej pančovaného alkoholu a přes 50 mrtvých lidí, díky vyšším výdělkům pár jedinců.“

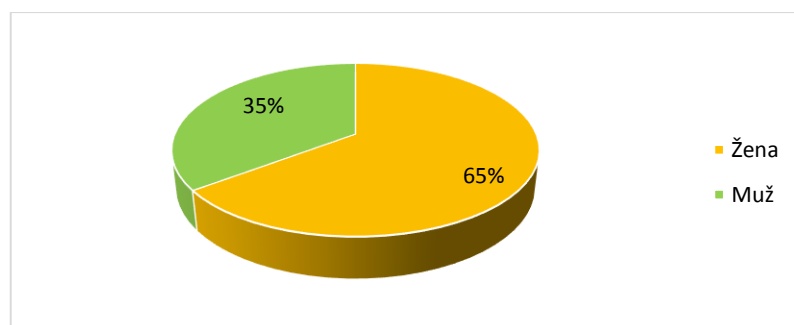
„V podstatě mi především vadí, že potraviny českého původu jsou na českém trhu dražší než potraviny z dovozu a také, že kvalita českým potravin připravených na export je vyšší než těch, co se u nás běžně objeví na pultech. A nutno podotknout, že směrem na západ se kvalita potravin stále zvyšuje, viz nákupy v Německu (je dokonce lepší i poměr kvalita/cena).“

„V současné době je na trhu obrovské množství dovážených potravin. Kontrolní orgány nemohou toto všechno pokrýt.“

Další otázky se týkaly pouze identifikačních údajů:

13) Pohlaví

Graf 27 – Pohlaví respondentů

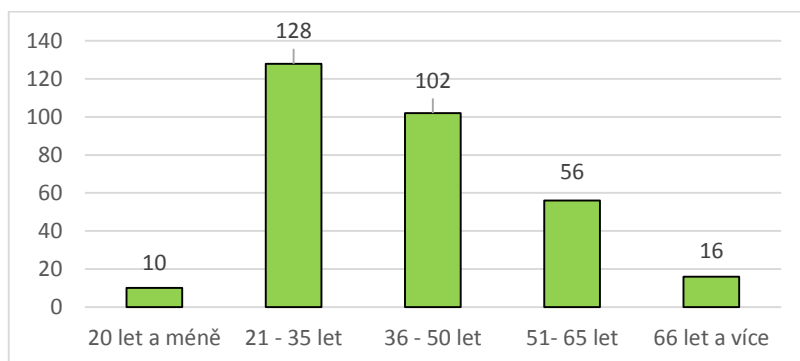

Zdroj: vlastní zpracování

Zhruba dvě třetiny respondentů tvořily ženy (65 %), zbylá třetina byli muži (35 %).

14) Věk

Graf 28 – Věk respondentů

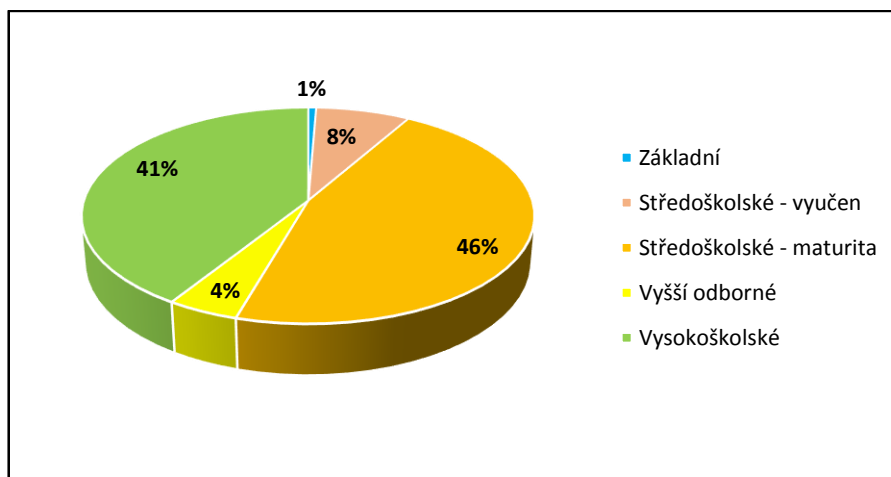

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce dotazovaných bylo ve věku 21-35 let, druhou největší věkovou skupinou byla 36-50 let. Další v pořadí, jak ukazuje Graf, byla skupina v rozmezí 51-65 let, 66 let a více a nejmenší zastoupení 20 let a méně.

15) Nejvyšší dosažené vzdělání:

Graf 29 – Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: vlastní zpracování

Z Grafu 29 je zřejmé, že nejvíce oslovených respondentů bylo se středoškolským vzděláním s maturitou (46 %), a dále pak s vysokoškolským vzděláním (41 %).

4.3.2 Vyhodnocení hypotéz

1) Více než 80 % respondentů se zajímá o zemi původu potravin.

Tato hypotéza se na základě výsledků dotazníkového šetření potvrdila. Z Grafu 18 vyplývá, že intenzivnější zájem o původ potravin (odpověď *Ano, Spíše ano*) projevuje 81 % z dotazovaných.

Toto vysoké procento respondentů sledující původ potravin koresponduje i s mnoha jinými spotřebitelskými průzkumy poslední doby. Např. sociologický výzkum společnosti FOCUS – Centrum pro sociální a marketingovou analýzu, spol. s r. o. z listopadu 2013, který zadala SZPI, dokazuje, že o zemi původu se zajímá stále více spotřebitelů. V závěrečné zprávě z tohoto výzkumu je uvedeno, že *zásadnějším trendem ve sledování informací na obalech je stále rostoucí zájem o zjištění země původu výrobku. I přesto, že se dotázaní nesebkávají výrazně častěji se situací, že by u potravinářských výrobků nebylo možné zjistit zemi původu, tak se celkově zvyšuje citlivost spotřebitelů na neuvádění výrobce, respektive zemi původu. Z aktuálních dat tak vyplývá, že informace o zemi původu potravin nabývá na významu – respondenti je více vyhledávají a očekávají, že se z obalu výrobku dozví, odkud potravina, kterou hodlají konzumovat, pochází; pokud takovou informaci nenaleznou, častěji je to důvodem k rozladění a potažmo i důvodem k nezakoupení daného výrobku.*

2) Nejvíce sledují zemi původu respondenti ve věku 35-50 let.

Tato hypotéza se na základě Grafu 19 nepotvrdila. Přestože je, pomineme-li věkovou skupinu do 20 let, mezi stanovenými věkovými kategoriemi respondentů jen nepatrný rozdíl v procentu kladných odpovědí (odpověď *Ano, Spíše ano*), nejvíce jich dosáhli respondenti v rozmezí 51-65 let (92 %). Z toho 21 % odpovědělo *Spíše ano* a celých 71 % *Ano*.

3) Více než polovina respondentů dává přednost českým potravinám před zahraničními.

Na základě získaných výsledků uvedených v Grafu 22 byla tato hypotéza jednoznačně potvrzena. České potraviny preferuje pře 90 % respondentů. Z těchto výsledků vyplývá, že většina respondentů důvěřuje českým potravinám více než zahraničním.

4) Více než 80 % respondentů považuje polské potraviny za méně kvalitní než české

Tato hypotéza byla na základě Grafu 24 potvrzena. Tři čtvrtiny respondentů uvedlo, že polské potraviny vnímají jako méně kvalitní ve srovnání s českými.

5 ZÁVĚR

Bezpečnost potravin, tedy jejich zdravotní a hygienická nezávadnost je pro výrobce potravin, distributory a prodejce legislativní povinností. Tento fakt je brán spotřebiteli jako samozřejmost. Vedle ceny se stále více a hlouběji zajímají o kvalitu potravin, kterou vnímají jako významný faktor ovlivňující jejich zdraví.

Výroba zdravotně nezávadných potravin zahrnuje proces začínající pěstováním plodin, chovem hospodářských zvířat, včetně jejich výroby a distribuce, až po jejich konečnou spotřebu. Základním předpokladem kvalitních a bezpečných potravin je cílené sledování nežádoucích látek, a to jak v konečných produktech, tak ve výchozích surovinách užívaných pro jejich výrobu bez rozdílu, zda se jde o potravinu či krmivo. Důležitá je tedy i kontrola složek životního prostředí, které by mohly ovlivnit výchozí surovinu a tím i finální výrobek.

Důvěra spotřebitelů v bezpečnost potravin však byla v posledním desetiletí oslabena díky několika potravinovým krizím. Ty jsou v posledním období spojovány především s polskými potravinami.

Tyto „polské potravinové kauzy“ mají za následek vyvolávání nedůvěry spotřebitelů v bezpečnost potravin a v systém jejího zabezpečení. Mnohdy k tomu napomáhají i média, jejichž snahou je poskytnout spotřebiteli „okořeněné informace“ dávající do popředí zejména negativní sdělení. Značně se o polských o potravinách začalo diskutovat v médiích na začátku roku 2012. Tehdy se byly publikovány první zprávy o používání průmyslové soli do potravinářských výrobků. Poté následovala celá řada dalších potravinových skandálů.

I přes tyto události se však ukazuje, že polské potraviny mají řadu věrných zákazníků. Jak vyplývá z analýzy dovozu zemědělsko-potravinářské produkce na naše území v této práci, meziroční hodnota importu má stále rostoucí tendenci.

Polské potraviny mohou totiž nabídnout nižší cenu, díky které se stávají konkurenceschopnějšími než potraviny české. Jedním z důvodů je skutečnost, že podpora zemědělství je u jednotlivých členských států EU rozdílná. Polsko svůj zemědělský průmysl značně podporuje. Snížená daň z přidané hodnoty pro zemědělské produkty velmi usnadňuje obchod v oblasti zemědělsko-potravinářské produkce. V České republice je tato podpora významně nižší. Díky vyšší dani z přidané hodnoty je tak Česká republika

v konkurenčním boji znevýhodněná. České potraviny musí tak být zákonitě dražší. Ačkoliv nemůže Česká republika konkurovat polské potravinové produkci nižšími cenami, může tak zajisté učinit pomocí vyšší kvality.

Polské potravinové právo, stejně jako české, je harmonizováno s potravinovým právem EU a obligatorně vychází ze stejných právních základů. Z toho vyplývá, že musí splňovat náročné požadavky. Proto se dá současné dění ohledně nekvalitních a mnohdy nebezpečných polských potravin vysvětlit jako důsledek nepoctivého jednání jednotlivých provozovatelů potravinářských podniků, tlaku obchodních řetězců na nízké ceny, které jsou ovšem mnohdy s kvalitou neslučitelné, a také selháváním kontrolních mechanismů.

Nepoctivost lidí je problém, který se na úrovni potravinového práva je řeší jen obtížně.

V důsledku globalizace a pod tlakem obchodních řetězců, jenž se snaží nabídnout spotřebitelům potravinářský výrobek za co nejnižší cenu, se v mnoha případech stává, že se výrobci musí dostat na hranici nebo dokonce pod své výrobní náklady, aby tak mohli vyhovět cenovým limitům určených odběrateli. Výrobci, ve snaze dodávat zboží v požadované ceně neúměrné cenové relaci kvalitních výchozích surovin, jsou nuceni hledat surovinu náhradní. Výsledný výrobek může pak lákat svou cenou, bohužel ale na úkor kvality. Otázkou zůstává, kam až jsou výrobci ochotni zajít, aby tento požadavek nízkých cen naplnili. Legislativa vymezující kvalitu a bezpečnost potravin nemůže zahrnout všechna hlediska. Proto se s postupem času utváří další principy, které respektují mimo legislativních zásady i morální a etické aspekty produkce a prodeje potravin. Jsou však přijímány dobrovolně a vycházejí z morálních kritérií. Záleží tak na každém jednotlivci, jaký k tomu zaujme postoj.

I Summary

The aim of this thesis is to define the basic parameters of balance of trade between the Czech Republic and Poland in agri-food production. Attention is focused on assessing qualitative aspects of Polish origin food, especially with the findings of supervisory authorities in the Czech market. The thesis also deals with agrarian foreign trade in terms of territorial and commodity structure. Another issue is the import of Polish food focusing on the market for poultry. Poland joined the awareness of consumers and professionals in connection with undesirable practices negatively affecting food safety.

Food is a basic source of nutrition, its composition, received quantity, quality, dietary habits, as well as lifestyle have a significant impact on human health.

Consumer confidence in food safety is, or should be, the main interest of all manufacturers and retailers. Food safety, thus its hygienical and health harmlessnes, is a legislative obligation, which is subject to strict standards.

As a result of globalization and the pressure of retail chains, which strive to offer consumers a food product at the lowest possible price, in many cases happen that manufacturers must get to the border or even below their production costs, so that they can meet the price limits of their customers. Manufacturers attempting to deliver their goods to retail chains within the required price range, which is disproportionate to the price range of quality feed stocks, are forced to find substitutes of lower quality. The resulting product might be financially attractive, but lacks quality. The question is how far the producers are willing to go to be able to lower the prices more and more. Legislation defining food safety and quality can not cover all aspects. That is why another principles are formed, which respect also morale and ethical aspects of production and sale of food. These are, however, accepted voluntarily and so it depends on each manufacturer which position he takes.

Keywords

quality of food, food safety, food affairs, Poland, agrarian foreign trade, agrarian import, agrarian export, Rapid Alert System for Food and Feed

II Seznam použitých zdrojů

- Agriculture and rural economy in Poland. (2014). Získáno 15. března, 2015, z <http://www.minrol.gov.pl/eng/Reports-and-Publications/AGRICULTURE-AND-FOOD-ECONOMY-IN-POLAND>
- Bezpečnost potravin. (2014). Získáno 25. února, 2014, z http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/food_cs.pdf
- Böhmová, K. (2012). Zpráva z tiskové konference MZe a SZPI - Lidé mohou ode dneška na webu používat aplikaci „Potraviny na pranýři“. Získáno 20. února, 2015, z <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1038777&docType=ART&nid=11913>
- Dozorové orgány nad potravinami a krmivy. (2011). Získáno 25. února, 2015, z <http://www.bezpecnostpotravin.cz/kategorie/dozorove-organy.aspx>
- Dubská, D. (2012). Potravinová bilance ČR: deficit obchodu zvětšují především dovozy masa z EU. Získáno 25. února, 2015, z <https://www.czso.cz/documents/10180/20534264/cpotrzo041112analiza.pdf/cb8ac1e d -cc13-475f-b127-684066c59714?version=1.0>
- Country profile Poland: The organisation of Food Safety, Animal Health, Animal Welfare and Plant Health Control Systems. (2014). Získáno 10. března, 2015, z http://ec.europa.eu/food/fvo/country_profiles/details.cfm?co_id=PL
- Evropský úřad pro bezpečnost potravin EFSA. (2006). Získáno 25. února, 2015, z <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/efsa/?fullArticle=1>
- Chýlková, M. (2015). Otázky a odpovědi k nařízení (EU) č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům. Získáno 15. února, 2015, z <http://www.bezpecnostpotravin.cz/aktualizovano-elektronicka-prirucka-pk-cr-k-narizeni-%28eu%29-c-1169-2011.aspx>
- Chýlková, M. (2013). Označování potravin Mnoho cenných informací pro spotřebitele?. Získáno 25. února, 2015, z <http://ctpp.cz/data/files/Oznacovani%20potravin%20Mnoho%20cennych%20informac%20pro%20spotrebitele.pdf>

- Chýlková, M. (2014). Změny, které přináší novela zákona o potravinách. Získáno 5. března, 2015, z <http://www.foodnet.cz/soubor.php?id=18103&kontrola=37a1c56e9e53095a6f59328152167f98>
- Handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi. (2015). Získáno 10. února, 2015, z <https://bip.minrol.gov.pl/Informacje-Branzowe/Handel-zagraniczny-artykulami-rolno-spozywczymi>
- Hladík, P. & Valenta, O. (2011). Budoucnost kvality a bezpečnosti potravin v Česku. Získáno 20. prosince, 2014, z http://www.fp7.cz/files/istec_publications/TC-Budocnost-potravin-sazba-s-obalkou-web.pdf
- Hygiena potravin živočišného původu (2009). Získáno 25. února, z http://europa.eu/legislation_summaries/food_safety/veterinary_checks_and_food_hygiene/f84002_cs.htm
- IJHARS. (2012). Získáno 10. února, 2015, z <http://www.ijhar-s.gov.pl/>
- Informacja w sprawie sytuacji w polskim rolnictwie. (2015). Získáno 25. března, 2015, z [http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/64F14CE8C1204A5BC1257DFD00474F23/\\$File/3196.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/64F14CE8C1204A5BC1257DFD00474F23/$File/3196.pdf)
- Inspektoři v ČR prověřují drůbeží maso kvůli aféře s antibiotiky. (2013). Získáno 5. března, 2015, z <http://www.asz.cz/cs/zpravy-z-tisku/trh-s-komoditami/inspektori-v-cr-proveruji-drubezi-maso-kvuli-afere-s-antibiotiky.html>
- Jez jablka, našťveš Putina! Poláci reagují na ruský zákaz dovozu jejich ovoce. (2014). Získáno 5. března, 2015, z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/281908-jez-jablka-nastves-putina-polaci-reaguji-na-rusky-zakaz-dovozu-jejich-ovoce/>
- Již žádné "české" kuře z Polska. Výrobce nově musí uvést zemi původu u dalších druhů masa. (2015). Získáno 5. dubna, 2015, z <http://byznys.ihned.cz/c1-63779000-jiz-zadne-ceske-kure-z-polska-vyrobce-nove-musi-uvest-zemi-puvodu-u-dalsich-druhu-masa>

- Kontrolní činnost SZPI. (2015). Získáno 15. února, 2015, z <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1002118&docType=ART&nid=11314&chnum=1>
- Kopřiva, P. (2013). Čtyřnásobné překročení limitu pro pesticidy v tunové zásilce žampionů. Získáno 5. března, 2015, z <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1054095&docType=ART&nid=12025>
- Kopřiva, P. (2013c). Limit pro rezidua antibiotik překročen v polském kuřecím mase až trojnásobně. Získáno 5. března, 2015, z <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1050994&docType=ART&nid=12025>
- Kopřiva, P. (2013b). Mimořádná kontrola přítomnosti antibiotik v kuřatech z Polska. Získáno 5. března, 2015, z <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1050644&docType=ART&nid=12025>
- Kopřiva, P. (2014). Stanovisko SZPI k dezinformacím zveřejněným polskými médii. Získáno 5. března, 2015, z <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1070494&docType=ART&nid=12173>
- Mates, F., & Říha, M. Prohlášení Sdružení drůbežářských podniků. (2013). Získáno 5. března, 2015, z <http://zemedelec.cz/prohlaseni-sdruzeni-drubezarskych-podniku/>
- Melichar, R. (2015). Ministr zemědělství Jurečka: Vývoz českých zemědělských produktů a potravin v loňském roce opět vzrostl. Získáno 25. března, 2015, z http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_ministr-zemedelstvi-jurecka-vyvoz.html
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise 87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnic Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004. Získáno 20. února, 2015, z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:304:0018:0063:CS:PDF>
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 178/2002/ES kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a

- stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. (2009). Získáno 25. února, 2015, z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002R0178:20090807:CS:PDF>
- Nenadál, J., Noskiewičová, D., Petříková, R., Plura, J. & Tošenovský, J. (2008). Moderní management jakosti: Principy, postupy a metody. Management Press, s. r. o.
- O ministerstvu. (2010). Získáno 25. února, 2015, z <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/o-ministerstvu/>
- O státní veterinární správě. (2012). Získáno 25. února, 2015, z <http://eagri.cz/public/web/svs/portal/zakladni-informace/>
- O ÚSKVBL. (2013). Získáno 15. února, 2015, z <http://www.uskvbl.cz/>
- O ústavu (ÚKZÚZ). (2013). Získáno 15. února, 2014, z <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/o-ustavu/>
- Označování potravin – průvodce pro spotřebitele. (2014). Praha: Ministerstvo zemědělství. Získáno 29. března, 2015, z <http://www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/publikace/Oznacovani%20potravin%20-%20posledni%20verze%20web.pdf>
- Označení zdravotní nezávadnosti. (2013). Získáno 25. února, z <http://cit.vfu.cz/ivbp/prohlidka-jatecnich-zvirat-a-masa1/3556-2>
- Pohlová, K. (2014). Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2013. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací. Získáno 25. února, 2015, z http://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/studie111.pdf
- Pohlová, K. & Trdlicová, K. (2013). Výsledky agrárního zahraničního obchodu za rok 2012. Získáno 5. ledna, 2015, z <http://www.uzei.cz/monitoring-azo/>
- Pohlová, K. & Trdlicová, K. (2014). Výsledky agrárního zahraničního obchodu za rok 2013. Získáno 5. ledna, 2015, z <http://www.uzei.cz/monitoring-azo/>

- Pohlová, K. & Říhová, B. (2015). Výsledky agrárního zahraničního obchodu za rok 2014. Získáno 5. dubna, 2015, z <http://www.uzei.cz/monitoring-azo/>
- Polské potraviny - základ polského exportu 2014. (2014). Získáno 15. března, 2015, z https://praha.trade.gov.pl/cz/Sekteroveanalyzy/article/detail,12076,Polske_potraviny_-_zaklad_polskeho_exportu_2014.html
- Polsko: Ekonomická charakteristika země. (2014). Získáno 10. dubna, 2015, z <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/polsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19064.html>
- Polský zákon o bezpečnosti potravin. (2006). Získáno 10. února, 2015, z <http://www.bezpecnostpotravin.cz/polsky-zakon-o-bezpecnosti-potravin.aspx>
- Raport Roczny 2013. (2014). Získáno 10. března, 2015, z http://gis.gov.pl/ckfinder/userfiles/files/Departament%20Bezpiecze%C5%84stwa%20%C5%BBywno%C5%9Bci%20i%20Zywienia/RAPORT_2013%281%29.pdf
- Rusko: Zrušení zákazu dovozu některých potravinářských výrobků. (2015). Praha: AGRAL s. r. o. Získáno 5. dubna, 2015, z <http://www.agral.cz/LinkClick.aspx?fileticket=SISqtQtx2ms%3d&tabid=730&language=cs-CZ>
- Schodek agrárního obchodu byl loni nejnižší od roku 2000. (2015). Získáno 5. dubna, 2015, z <http://www.agral.cz/LinkClick.aspx?fileticket=SISqtQtx2ms%3d&tabid=730&language=cs-CZ>
- Situační a výhledová zpráva: Drůbež a vejce. (2014). Praha: Ministerstvo zemědělství. Získáno 20. února, 2015, z http://eagri.cz/public/web/file/357386/Pipi_2014.pdf
- Standard International Trade Classification (SITC). (2001). Získáno 5. ledna, 2015, z <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2466>
- Strategie bezpečnosti a výživy 2014-2020. (2014). Získáno 10. února, 2015, z http://www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/Benes/SBPV_14_20_web.pdf
- Systém zajištění bezpečnosti potravin. (2011). Získáno 15. března, 2015, z

<http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/bezpecnost-potravin/system-zajisteni-bezpecnosti-potravin/>

Štěpánek, M. (2014). Nařízení (EU) č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům: 12. konference o zdravotní nezávadnosti výroby a zpracování potravin živočišného původu. Získáno 25. února, 2015, z http://www.vfu.cz/studium/icvi/b_stepanek.pdf

Úřední kontroly produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě (2010). Získáno 25. února, z http://europa.eu/legislation_summaries/food_safety/veterinary_checks_and_food_hygiene/f84003_cs.htm

Výroční zpráva Potravinářské komory České republiky. (2013). Praha: Potravinářská komora České republiky. Získáno 10. února, 2015, z <http://www.foodnet.cz/slozka/?jmeno=Annual+report&id=343>

Výsledky státního zdravotního dozoru za rok 2012. (2013). Získáno 15. února, 2015, z http://mzcr.cz/Verejne/dokumenty/vysledky-statniho-zdravotniho-dozeru-za-rok-2012_8454_1206_5.html

Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR. (2015). Praha: AGRAL s. r. o. Získáno 1. dubna, 2015, z <http://www.zscr.cz/clanek/vyvoj-agrarniho-zahranicniho-obchodu-cr-1029>

Zpráva o činnosti SZPI za rok 2013. (2014). Získáno 5. března, 2015, z <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1058032&docType=ART&nid=11386>

Zpráva o činnosti systému rychlého varování pro potraviny a krmiva (RASFF) v České republice za rok 2013 (2014). Praha: Ministerstvo zemědělství. Získáno z http://eagri.cz/public/web/file/327942/RASFF_2013_final_web.pdf

Zákaz dovozu zemědělských výrobků, surovin a potravin do Ruské federace. (2014). Získáno 15. března, 2015, z <http://eagri.cz/public/web/svs/portal/zakazy-a-omezeni/zakaz-dovozy-zemedelskych-vyrobku.html>

Zákon č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Získáno 20. ledna, 2015 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-110>

Zemědělství 2013. (2014). Praha: Ministerstvo zemědělství. Získáno 10. února, 2015, z http://eagri.cz/public/web/file/324206/Publikace_Zemedelstvi_2013_web.pdf

III Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázky

Obrázek 1- Dozorové akce v jednotlivých oblastech za rok 2013	17
Obrázek 2 – Schéma zajištění systému bezpečnosti v ČR.....	23
Obrázek 3 – Schéma fungování RASFF v ČR	28
Obrázek 4 – Internetové stránky potravinyapranaryri.cz.....	28

Tabulky

Tabulka 1 – Celkový vývoj počtu oznámení týkajících se ČR, 2004-2013	26
Tabulka 2 – Podíl agrárního zahraničního obchodu na celkovém zahraničním obchodu ČR v letech 2010 – 2014.....	35
Tabulka 3 – Základní charakteristika agrárního zahraničního obchodu ČR v letech 2010 – 2014	36
Tabulka 4 - Nejvýznamnější odběratelé agrárního zboží z ČR podle roku 2014	38
Tabulka 5 - Nejvýznamnější dodavatelé agrárního zboží do ČR v roce 2014	40
Tabulka 6 – Komoditní skladba českého agrárního vývozu v letech 2010 – 2014	42
Tabulka 7 – Komoditní skladba českého agrárního dovozu v letech 2010 – 2014	44
Tabulka 8 - Komoditní skladba bilance českého AZO v letech 2010 - 2014.....	46
Tabulka 9 – Pořadí ve výrobě vybraných komodit v rámci EU a celosvětově, 2013.....	49
Tabulka 10 – Dovoz polské agrární produkce do ČR, 2012-2014	51
Tabulka 11 - Dovoz, vývoz, bilance agrární produkce z pohledu Polska vůči Rusku, 2010-2014	53
Tabulka 12 – Struktura dovozu potravin a živých zvířat do ČR z Polska, (v tis. Kč), 2010-2014	60
Tabulka 13 – Vývoj spotřeby drůbežího masa	63

Tabulka 14 – Stavby jednotlivých kategorií drůbeže v tis. ks, 2010-2014.....	64
Tabulka 15 – Počet zpracovatelů čerstvého drůbežího masa v ČR	64
Tabulka 16 – Vývoj ukazatelů drůbežího masa (v tis. tun živé váhy), 2010-2014	65
Tabulka 17 – Vývoj oznámení RASFF týkajících se ČR, v nichž figuruje Polsko jako země původu, 2010-2013.....	68
Tabulka 18 - Vybraná oznámení přijatá do systému RASFF v ČR v roce 2013	69
Tabulka 19 - Vybraná oznámení odeslaná systémem RASFF v ČR na základě kontroly trhu v roce 2013	70
Tabulka 20 – Nejčastěji uváděné země.....	81

Grafy

Graf 1 – Vývoj agrárního exportu a importu v letech 2010 – 2014 v mil. Kč.....	37
Graf 2 – Vývoj obratu AZO ČR v letech 2010 – 2014 v mil. Kč.....	37
Graf 3 – Vývoj salda AZO ČR v letech 2010 – 2014 v mil. Kč.....	37
Graf 4 – Bilance AZO s vybranými zeměmi v letech 2010-2014, (mil. Kč).....	41
Graf 5 - Vývoj vybraných položek agrárního vývozu ČR (v mil. Kč), 2010-2014.....	43
Graf 6 - Vývoj vybraných položek agrárního dovozu do ČR (v mil. Kč), 2010-2014...	45
Graf 7 – Bilance AZO ČR s vybranými komoditami v roce 2013 – 2014	47
Graf 8 – Podíl výroby vybraných zemědělských produktů v rámci EU (v %), 2013	48
Graf 9 - Vývoj zemědělsko-potravinářské obchodu ČR - Polsko	50
Graf 10 – Komodity s nejvyšší hodnotou dovozu do ČR z Polska.....	52
Graf 11 – Vývoj agrárního obchodu mezi Polskem a Ruskem, 2010-2014, (v mil. EUR)	
54	
Graf 12 – Struktura dovozu potravin a živých zvířat do ČR z Polska, 2010-2014	61
Graf 13 – Dovoz potravin do ČR z Polska v mil. Kč, 2010-2014	62
Graf 14 – Zahraniční obchod s drůbežím masem (v mil. Kč), 2010-2013	65
Graf 15 – Dovoz drůbežího masa v teritoriální struktuře 2013 (v %)	66

Graf 16 – Dovoz drůbežího masa z Polska (v tunách)	66
Graf 17 – Dovoz živé drůbeže z Polska (v tunách)	67
Graf 18 – Sledování země původu potravin	76
Graf 19 – Sledování země původu potravin podle věku respondentů	77
Graf 20 – Sledování země původu dle kategorií potravin	78
Graf 21 – Spokojenost se současnou úrovní informací o zemi původu.....	79
Graf 22 – Preference potravin českého původu.....	80
Graf 23 – Preference českých potravin před zahraničními i v případě vyšší ceny.....	80
Graf 24 – Srovnání kvality polských a českých potravin	82
Graf 25 – Povědomí o závadných polských potravinách	83
Graf 26 – Spokojenost s kontrolou dovážených potravin.....	84
Graf 27 – Pohlaví respondentů	85
Graf 28 – Věk respondentů.....	86
Graf 29 – Nejvyšší dosažené vzdělání.....	86

IV Seznam příloh

Příloha 1 – Kontrolní činnost SZPI za období 2010 – 2014.....	103
Příloha 2 – Rozdělení agrárního zboží dle celního sazebníku	104
Příloha 3 – Seznam zemědělských výrobků, surovin a potravin, jejímiž zeměmi původu jsou Spojené státy americké, státy Evropské unie, Kanada, Austrálie a Norské království a které je na dobu jednoho roku zakázáno dovážet do Ruské federace	105
Příloha 4 – Dotazník: Polské potraviny na českém trhu	106

V Přílohy

Příloha 1 – Kontrolní činnost SZPI za období 2010 – 2014

Úřední kontroly, které provádí SPZI jsou koncepčně založené na dvou dokumentech. Prvním z nich je Jednotný integrovaný víceletý vnitrostátní plán kontrol ČR, který je určen na tři následující roky. Aktuálně je to „Jednotný integrovaný víceletý vnitrostátní plán kontrol ČR pro léta 2013-2015“. Popisuje činnost inspekce v souvislosti s prováděnými úředními kontrolami potravin a krmiv v ČR. Druhým zásadním dokumentem je „Střednědobá koncepce SPZI“ stanovující směr dalšího rozvoje, včetně budoucího zaměření kontrolní činnosti.

SZPI musí sledovat aktuální vývoj situace na trhu a při hrozícím nebezpečí musí vhodně zaměřit své kontroly do oblastí, kde jsou nejvíce potřeba. Tabulka níže zobrazuje kontrolní činnost SPZI z hlediska struktury počtu kontrol za období 2010-2014.

Celkový přehled počtu vstupů do provozoven potravinářských podniků, celních skladů a internetových obchodů SPZI za období 2010-2014

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Vstupy do PPP celkem	37536	35871	35136	35686	35361
<i>Počet jednotlivých kontrol:</i>					
maloobchodní síť	28534	25845	26088	25961	22985
výroba	6398	9765	9001	8967	8487
velkosklady	2076	1867	1858	1728	2475
prvovýroba	307	501	430	511	-
celní sklady	-	800	-	1390	1061
ostatní (např. při přepravě)	221	194	269	567	354
Nevyhovující šarže celkem	4483	3634	4095	4086	-

Zdroj: Zpráva o činnosti SZPI (2010,2011,2012,2013), vlastní zpracování

U všech výše analyzovaných roků bylo z pohledu jednotlivých komodit největší procento nevyhovujících šarží zaznamenáno u čokolád a cukrovinek (v roce 2013 až 75 %). Další v pořadí v roce 2013 byla kategorie dehydratovaných výrobků (53 %), medu (53 %), kakaa a směsí kakaa s cukrem (50 %) a čerstvého ovoce (44 %).

Příloha 2 – Rozdělení agrárního zboží dle celního sazebníku

Kód	Název kapitoly
01	Živá zvířata
02	Maso a droby
03	Ryby a koryši, měkkýši a jiní vodní bezobratlí
04	Mléko a mléčné výrobky; ptačí vejce; přírodní med; jedlé produkty živočišného původu, jinde neuvedené ani nezahrnuté
05	Výrobky živočišného původu, jinde neuvedené ani nezahrnuté
06	Živé dřeviny a jiné rostliny; cibule, kořeny a podobné; řezané květiny a okrasná zeleň
07	Jedlá zelenina a některé kořeny a hlízy
08	Jedlé ovoce a ořechy; kůra citrusových plodů nebo melounů
09	Káva, čaj, maté, koření
10	Obilí
11	Mlýnské výrobky; slad; škroby; inulin; pšeničný lepek
12	Olejnata semena a olejnata plody; různá zrna, semena a plody; průmyslové nebo léčivé rostliny; sláma a pícniny
13	Šelak; gumy, pryskyřice a jiné rostlinné šťávy a výtažky
14	Rostlinné pletací materiály; rostlinné produkty, jinde neuvedené ani nezahrnuté
15	Živočišné nebo rostlinné tuky a oleje a výrobky vzniklé jejich štěpením; upravené jedlé tuky; živočišné nebo rostlinné vosky
16	Přípravky z masa, ryb nebo koryšů, měkkýšů nebo jiných vodních bezobratlých
17	Cukr a cukrovinky
18	Kakao a kakaové přípravky
19	Přípravky z obilovin, mouky, škrobu nebo mléka; jemné pečivo
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů nebo jiných částí rostlin
21	Různé jedlé přípravky
22	Nápoje, lihoviny a ocet
23	Zbytky a odpady v potravinářského průmyslu; připravené krmivo
24	Tabák a vyrobené tabákové náhražky

Zdroj: www.celnisprava.cz

Příloha 3 – Seznam zemědělských výrobků, surovin a potravin, jejichž zeměmi původu jsou Spojené státy americké, státy Evropské unie, Kanada, Austrálie a Norské království a které je na dobu jednoho roku zakázáno dovážet do Ruské federace

Kód TN VED TS	Název zboží *)***)
0201	Maso skotu čerstvé nebo chlazené
0202	Maso skotu zamražené
0203	Maso vepřové čerstvé, chlazené nebo zamražené
0207	Maso a vedlejší potravinářské produkty drůbeže uvedené v položce zboží 0105, čerstvé, chlazené nebo zamražené
z 0210**	Maso solené, v nálevu, sušené nebo uzené
0301, 0302, 0303, 0304, 0305, 0306, 0307, 0308	Ryby a koryši, měkkýši a další vodní bezobratlí
0401, 0402, 0403, 0404, 0405, 0406	Mléko a mléčné výrobky
0701, 0702 00 000, 0703, 0704, 0705, 0706, 0707 00, 0708, 0709, 0710, 0711, 0712, 0713, 0714	Zelenina, požitelné okopaniny a hlíznaté rostliny
0801, 0802, 0803, 0804, 0805, 0806, 0807, 0808, 0809, 0810, 0811, 0813	Ovoce a ořechy
1601 00	Salámy a analogické výrobky z masa, vedlejších masných produktů nebo krve; hotové potravinářské výrobky vyrobené na jejich základě
1901 90 110 0, 1901 90 910 0	Hotové výrobky včetně sýrů a tvarohu na základě rostlinných tuků
2106 90 920 0, 2106 90 980 4, 2106 90 980 5, 2106 90 980 9	Potravinářské výrobky (výrobky obsahující mléko, na základě rostlinných tuků)

* Pro účely používání tohoto seznamu je třeba se řídit výhradně kódem TN VED TS, neboť název zboží je uveden pro usnadnění používání.

** Pro účely používání této položky je třeba se řídit jak kódem TN VED TS, tak názvem zboží.

*** S výjimkou zboží určeného k výživě dětí.

Zdroj: www.eagri.cz

Dotazník – polské potraviny na českém trhu

Dobrý den, jmenuji se Andrea Voříšková a jsem studentkou Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity. Ráda bych Vás tímto požádala o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká problematiky polských potravin na českém trhu. Získaná data mi pomohou při zpracování praktické části diplomové práce.

Předem děkuji za Váš čas.

1. Sledujete zemi původu potravin dostupných na českém trhu?

☐ Ano	☐ Spíše ne
☐ Spíše ano	☐ Ne

2. Pokud ano, u kterých kategorií potravin zemi původu sledujete?

* Lze uvést více možností.

- Cukrovinky, čokoláda, med
- Luštěniny, sójové výrobky, ořechy, semena
- Maso a masné výrobky
- Mléko a mléčné výrobky
- Obilné výrobky (těstoviny, rýže, pekařské a cukrářské výrobky, müsli ...)
- Oleje, jedlé tuky
- Ovoce a zelenina
- Vejce
- Jiné, uveďte jaké: _____

Uveďte příklady konkrétních potravin, u kterých je pro Vás původ důležitý: _____

3. Považujete současnou úroveň informací o zemi původu za dostačující?

☐ Ano	☐ Spíše ne
☐ Spíše ano	☐ Ne

4. Co konkrétně považujete za problematické/nedostačující?

5. Upřednostňujete potraviny českého původu? *

☐ Ano	☐ Spíše ano

Spíše ne

Ne

6. Pokud ano, upřednostňujete české potraviny, i pokud je jejich cena vyšší než cena potravin ze zahraničí?

Ano

Spíše ne

Spíše ano

Ne

7. Uved'te země, které považujete z hlediska kvality potravin/zemědělské produkce za problematické, resp. méně důvěryhodné.

8. V posledních měsících je často diskutována otázka kvality polských potravin. Je podle Vás kvalita polských potravin na nižší úrovni než kvalita potravin českých?

Ano

Spíše ne

Spíše ano

Ne

9. Vzpomenete si na případ závadných potravin z Polska dodaných na český trh?

Ano

Ne

10. Pokud ano, můžete uvést konkrétní příklad? _____

11. Je podle Vás kontrola potravin dovážených na český trh dostačující?

Ano

Spíše ne

Spíše ano

Ne

12. Zde máte prostor k vyjádření Vašich názorů a připomínek k dané problematice:

Uved'te, prosím, základní osobní údaje:

13. Pohlaví:

Žena

Muž

14. Věk:

20 let a méně

21 -35 let

36 - 50 let

51- 65 let

66 let a více

15. Nejvyšší dosažené vzdělání:

Základní

Středoškolské – vyučen

Středoškolské – maturita

Vyšší odborné

Vysokoškolské